

BEATI LANFRANCI

CANTUARIENSIS ARCHIEPISCOPI

ADNOTATIUNCULÆ IN NONNULLAS JOANNIS CASSIANI COLLATIONES PATRUM.

252 *Ex vetusto monasterii S. Martini Sagiensis codice ms.*

AD COLLATIONIS VII CAP. XIII.

Licet enim pronuntiemus nonnullas esse spirituales naturas, ut sunt angeli, archangeli, etc., tamen incorporeæ nullatenus existimandæ sunt. Habent enim secundum se corpus quo subsistunt, licet multo tenuius quam nostra sunt corpora, secundum Apostoli sententiam ita dicentis: *Et corpora caelestia, et corpora terrestria (I Cor. xv, 40).*

ADNOTATIO I.

Angeli cæterique spiritus, sicut beatus Augustinus dicit, ad comparationem illius purissimæ incorporalitatis quæ Deus est, corporei sunt; iidem tamen comparati corporibus, quæ nos sumus, quæque videmus, incorporei sunt.

AD COLLATIONIS X CAP. II.

Post dies admodum paucos quam, etc., Theophili prædictæ urbis episcopi solemnes epistolæ comminearunt, quibus cum denuntiatione Paschali contra ineptam quoque anthropomorphitarum hæresin longa disputatione disseruit.

ADNOTATIO II.

Anthropomorphitæ dicti pro eo quod, simplicitate rustica, Deum habere humana membra quæ in divinis libris scripta sunt arbitrantur; ἀνθρωπος enim

(56-57) *Nos hæc de incautæ definitionis, etc.* Non exstant hæc verba tum in codicibus ms. bibliothecæ Corbeiensis beato Lanfranco antiquioribus, tum etiam in editis, præterquam in translatione seu paraphrasi Dionysii Carthusiani; quem sane vel exemplari simili huic correcto ab eodem Lanfranco usum fuisse, vel mentem ejus in sua translatione assecutum, par est conicere.

(58) *Plures hæreticorum sententiæ, etc.* Quas composito prætermisissæ in decem collationum emen-

A Græce, Latine homo interpretatur, ignorantes vocem Domini, qui ait: *Spiritus est Deus (Joan. iv, 24).* Incorporeus est enim, nec membris distinguitur, nec corporis mole censetur.

AD COLLATIONIS XIII CAP. XIV.

Non inveni tantam fidem in Israel (Matth. viii, 10). Nullius enim laudis esset ac meriti, si id in eo Christus quod ipse donaverat pertulisset. Alioquin dixisset: Amen dico vobis: Non dedi tantam fidem in Israel, etc.

ADNOTATIO III

In hoc tractatu De fide hominis contrarius est iste auctor cæteris sacre Scripturæ doctoribus, qui evangelicis et apostolicis auctoritatibus asserunt fidem, sicut opera, gratia Dei hominibus dari.

AD COLLATIONEM XVIII, POST CAP. XVI.

Nos hæc de incautæ definitionis (56-57) immutatione prædiximus, etc.

ADNOTATIO IV.

Ab hoc loco ad finem usque istius collationis, in quibusdam codicibus plures hæreticorum sententiæ (58) reperiuntur insertæ, docentes mendacium aliquando non esse peccatum.

datione videtur beatus archiepiscopus, quippe quæ forsitan magis noxiæ lectoribus forent quam pofutura. Consule doctissimi Gazæi nostri in eisdem sententias commentarium, hoc est in cap. 16 et 17 collationis 17 Joannis Cassiani. Porro S. Lanfranci codex decem duntaxat collationes habet, quæ nullæ est capitum distributio (velut et Dionysianæ translationi). In vulgatis vero, ac in pervetustis mss. eadem in sexdecim, atque in capita dispartiantur collationes.

BEATI LANFRANCI

CANTUARIENSIS ARCHIEPISCOPI

DECRETA PRO ORDINE S. BENEDICTI

HOC EST

ORDINATIONES QUAS MONACHI TUM IN MONASTERIIS, TUM ETIAM IN ECCLESIIS CATHEDRALIBUS OBSERVARE DEBEANT.

253 *Ex antiquo ms. Ecclesiæ Cantuariensis, quod habetur in palatio Dunelmensi Londini.*

PREFATIO.

LANFRANCUS indignus sanctæ Dorobernensis Ecclesiæ antistes, dilectissimis fratribus suis, HENRICO priori et cæteris, salutem et benedictionem.

C Mittimus vobis nostri ordinis consuetudines scriptas, quas excerpimus ex consuetudinibus eorum cœnobiorum quæ nostro tempore majoris auctoritatis sunt in ordine monachorum. Addidimus quoque

perpaucis, et mutavimus nonnulla, et maxime in celebrandis quibusdam festis, excellentius in nostra Ecclesia oportere ea agi censentes, propter primatam sedem. In quibus nec nobis qui presentes sumus, nec iis qui post nos venturi sunt, in aliquo prejudicamus, ut non vel eis addere, vel ab eis tollere, vel in eis permutare aliqua valeamus, si aliter ea commodius posse fieri, vel magistra ratione, vel doctiorum auctoritate intelligamus. Quantumlibet enim quisquam proficiat, maximus ei defectus est existimare se ultra non posse proficere; nam numerus fratrum suctus, vel diminutus, facultates locorum, varietates rerum, quæ sæpe eveniunt, diversitates sensuum, quod alii quidem sic, et alii sic intelligunt, pleraque diu servata, plerumque aliter ordinari compellunt; hinc est quod nulla fere Ecclesia imitari aliam per omnia potest. Illud tamen cautissime attendendum est ut ea, sine quibus anima salvari non potest omnibus modis inviolata serventur: fidem dico, contemptum mundi, charitatem, castitatem, humilitatem, patientiam, obedientiam, de perpetratis culpis poenitentiam, earumque humilem confessionem, frequentes orationes, competens silentium multaque in hunc modum. Hæc ubi servantur, rectissime potest dici regulam beati Benedicti, et monachorum ibi ordinem custodiri, quoquo modo varientur cætera, quæ pro arbitrio diversorum in diversis sunt cœnobiis instituta; ejusmodi sunt quod in præcipuis solemnitatibus alibi in tunicis tantum, quos frocos vocant, et alibi in albis et cappis cantores ad vespertas responsorium canunt; quod in eisdem festivitibus, in aliis locis in albis solenimodo, et in aliis, cappis etiam induti procedunt; quod in quibusdam cœnobiis viceni, vel tricenii, aut plus, aut minus simul in alveis, et in quibusdam singuli in singulis catinis pedes in claustro ante mandatum abluunt; quod pleraque monasteria mense Februario, transacta beatæ Mariæ festivitate, officium mortuorum post 254 vespertas dicere incipiunt, et pleraque usque ad Septuagesimam præstolantur. Hujus generis plurima alia existunt quæ pro sui prolixitate breviter enumerari non possunt. Hæc tamen ipsa, postquam servanda subjectis a pastoribus ordinantur, ab iis, quorum tota vita in obedientia sita est, sine culpa minime violantur. Inde vero nemo turbetur, quod in tractatu earum consuetudinum nomen abbatum tantum, non episcopi, vel archiepiscopi, ponitur: ordo quippe monachorum describitur, quorum per abbates frequentius quam per antistites vita disponitur, quamvis et ipsi antistites, si paternam curam vice Christi subjectis suis impendant, non absurde abbatum, id est Patres, congruo suis actibus vocabulo appellari queant. Deus pacis et dilectionis vobiscum maneat, et ipse pace et dilectione sua vos repleat, et ab omnibus peccatis clementer absolvat. Amen.

(59) Altis scilla, seu squilla, id est campanula.

CAPUT PRIMUM.

ORDINARIUM TOTIUS ANNI.

SECTIO I. — Ab Octobri ad Adventum Domini.

Kalendis Octobris remaneat meridiana quam facere solent monachi in æstate; a Dominica prima hujus mensis cantetur, et legatur de libris Machabeorum usque ad festivitatem omnium Sanctorum. Canantur hymni Dominicis diebus usque ad Adventum Domini; ad nocturna *Primo dierum omnium*; ad laudes *Æternæ rerum Conditor*. Privatis diebus, post matutina usque ad festivitatem omnium Sanctorum, revertantur ad lectos suos; illucescente autem die, pulsetur a custode Ecclesiæ parvulum signum modice. Surgentes fratres in nocturnalibus suis, et infantes, et juvenes cum luminaribus suis, veniant in ecclesiam, et facta oratione cantent primam, et psalmos familiares cum suis collectis, et septem psalmos et litaniam. Inde exeuntes sedcant in claustro. Pueri vero primitus alte legant, et postea, si opus fuerit, cantent. Omni tempore, antequam legant infantes, nullus in claustro legat aut cantet, nisi in silentio, nec ad confessionem pergat. Antequam sonet signum ad apparatus tertie nullus calcet se diurnalibus suis, exceptis iis quibus extra claustrum cura obedientiæ injuncta est, et hi priusquam exeant aliquantulum in claustro sedere debent, et expectare ut prius infantes in stolis suis legant. Cum appropiaverit tempus horæ lætitiæ, pulsetur a secretario modice signum minimum, quam skillam (59) vocant, et statim pergant in dormitorium, et calcet se diurnalibus, et cullellos accipiant; deinde ad lavatorium vadant, et prius lavent se, et postea pectinent; dehinc ad ecclesiam veniant, aquam benedictam sumant, in chorum vadant, et incumbentes terræ infantes expectent. Cum vero infantes loti fuerint, et se pectinare inceperint, pulsetur majus signum ad horam. Accedentes et ipsi ad aquam benedictam in chorum veniant, et, dimisso signo, omnes simul tres orationes faciant. Quibus factis pulsetur minus signum, et canatur tertia. Inchoato psalmo *Miserere mei, Deus*, surgentes missam matutinalem celebrent, ante et retro faciant, et se induere pergant. Celebrata missa sedcant omnes in choro, præter aliquos conversos, qui sacerdotem et eos qui ad missam servierunt adjuvare debent. Quod cum expleverint, redeant et ipsi in chorum. Tunc, jubente abbate, prior sonet signum minimum. Deinde eant omnes in capitulum duo et duo, sicut sunt priores, majores primo, postea infantes. Peracto capitulo, pulsata tabula, dicto ab abbate vel priore *Benedicite*, loquentur in claustro. Infantes capitulum suum teneant, et postea in refectorium pergant. Post sextam nullus in claustro loquatur, donec infantes de monasterio exeant, et minimus eorum alta voce *Benedicite* dicat, facto intervallo pulsata ad apparatus missæ skilla, pulsato ad missam signo oratione facta dicatur ab infante litaniam,

induantur qui celebraturi sunt missam, et servituri A sunt ad missam. Quarta et sexta feria si post sextam et ante missam per claustrum processuri sunt, non pulsetur skilla ad apparatus missæ, sed cum tempus processionis secretarius instare prospexerit, sonet unum de mediocribus signis; quo audito, statim silentium fiat in claustris. Discubent se, manus abluant, in ecclesiam vadant, factaque oratione, et pulsatis duobus signis, dictis quæ dici solent, processionem faciant sicut in eisdem diebus in Quadragesima, et in æstate, de qua posterius dicendum est; post missam pulsato signo agatur oratio; post orationem vadant in refectorium accipere mistum hebdomadarii coquinæ, et mensæ lector. Si vero alii sint qui pro utilitate ecclesiæ majori missæ non possint interesse, in potestate abbatis vel prioris **255** sit utrum et B ipsi mistum accipere, et statutam hebdomadariis debeant quantitatem panis, et potus habere. Alii vero fratres interim in choro sedeant, et qui voluerint, legant. Servitibus in chorum redeuntibus, pulsetur signum, cantetur nona. Cantata nona exeant, prior ad percutiendum cymbalum, hebdomadarii coquinæ, et cæteri qui servituri sunt ad injuncta sibi officia.

Kalendæ Novembris, si die Dominica evenerint, festivitas omnium Sanctorum solemniter agatur; sequentibus vero privatis diebus responsoria dicantur *Vidi Dominum*, et lectiones longæ ex prophetis. Si vero dies Kalendarum feria secunda, aut tertia, aut quarta evenerit, præcedente Dominica inchoetur historia *Vidi Dominum*, sed tamen intervalla non nisi post Kalendas incipiant. Si vero quinta, vel sexta feria, vel Sabbato Kalendæ existierint, sequente Dominica inchoetur historia, et lectiones ex prophetis; lectiones vero grandes, et intervalla mox post festivitatem inchoentur. Ab hac festivitate usque ad quintam feriam ante Pascha, nisi ubi duodecim lectiones, aut octava fuerint, canantur, privatis diebus, post orationes ante officia nocturna, triginta psalmi ab *Ad Dominum cum tribularer*, usque *Omnis spiritus laudet Dominum*. Primi decem pro defunctis sine *Gloria*; sequentes decem pro congregatione bini cum una *Gloria*, extrême decem pro familiaribus et benefactoribus; et hi bini cum una *Gloria*, singuli cum precibus, et collectis suis. Et post nocturna et familiares psalmos, Officium mortuorum, et matutinæ laudes de omnibus Sanctis et *Verba mea*, si tricenarium habent. Post hæc descendentes et dormitorio se leant in choro; infantes cum hummaribus in capitulo diligenter a magistris custodiantur, canentes quod necessarium erit, aut si nimis profunda nocte surrexerint, pausent jacentes ad sedilia sua. Isto intervallo debet prior cum absconsa accensa (cæca laterna) per chorum ire ac videre quam regulariter sedeant; deinde per altaria, et membra monasterii, ne forte aliquis ibi dormiat. Si vero aliquem orantem invenerit, silenter pertranseat. Quod si aliquem dormientem repererit, vigilato in chorum, signo facto, reverti præcipiat. Deinde debet per claustrum et in caputulum ire, ac

videre quæter se habeant magistri et infantes, et per loca alia ubi necessarium esse perspexerit. Cum tempus fuerit, pulsato signo, venientibus pueris, facta oratione, canantur matutinæ laudes, commemoratio Sanctorum. Prima cum psalmis familiaribus, et precibus, et collectis suis cum septem psalmis, et litania. Post hæc ita omnia agenda sunt, ut supra dictum est in mense Octobri. Secretario autem sollicitè providendum est, ut tali hora matutinas laudes faciat incipere, quatenus omnia luce clarescente finiantur. Si autem dubietate aliqua deludatur, et aliquid noctis post litaniam fuerit, sicut supra in primo intervallo ita se habeant fratres, videlicet ut præter sanguine minutos nullus revertat ad stratum. Clarescente vero die, exeant in claustrum sedere. Ad completorium hymnus *Christe qui lux es, et dies*.

SECTIO II. — *Ab Adventu ad Septuagesimam.*

Dominica ante Adventum Domini canatur historia de sancta Trinitate, hymnus *Primo dierum*, psalmi, *Domine, in virtute*, et reliqui. In tertio nocturno pronuntietur Evangelium: *Cum sublevasset*, et idem legatur a sacerdote revestito cum collecta *Excita, Domine*. Ad laudes psalmi *Dominus regnavit*. Antiphonæ de Trinitate, et similiter super horas usque ad Vesperas, cum capitulis, et versibus, et collectis, ad Benedictus antiphona, et collecta de Trinitate. Post collectam dicatur antiphona ex Evangelio *Cum sublevasset*, cum *Gloria Patri*, versus *Dominus regnavit*, collecta *Excita, Domine*, sermo in capitulo, et matutinalis missa de Dominica, major de sancta Trinitate. Si festivitas duodecim lectionum evenerit, non mutetur ipsa duodecim lectionum festivitas.

Sabbato præcedente Dominicam de Adventu Domini, dimittatur ad vespervas oratio de cruce, usque ad octavas Epiphaniæ. Si festivitas sancti Andrea in hac die evenerit, agantur pleniter vespere de apostolo. Finitis vespervis incipitur antiphona *Eccæ nomen Domini* cum *Gloria Patri*. Dicta antiphona sequatur versus et collecta de adventu Domini. In crastino ad invitatorium, duo fratres in albis, in sede episcopali in cappis. Et ubicunque ordo monachorum qui hic describitur, ad invitatorium, et ad Benedictus, et ad Magnificat præcipitur esse in albis. In sede episcopali institutum est esse in cappis. Lectiones de Isaia propheta usque ad nativitatem Domini. In matutinis laudibus psalmi *Miserere mei, Deus*, et reliqui. Ad Benedictus sacerdos in alba incenset altaria. Ad **256** Primam capitulum, *Domine, miserere nostri*, omnibus Dominicis et festis diebus ad Nativitatem Domini. *Gloria in excelsis Deo* minime dicatur, ad majorem missam diaconus et subdiaconus casulis sint induti. Dominicis et aliis festis, quibus duodecim lectiones faciunt, adipem comedant. Si festivitas sancti Andrea in hac die evenerit, præcedente Sabbato sicut in Vigilia jejunetur, et missa de Vigilia dicatur commemoratio ad vespervas, et in crastino ad matutinas laudes, et missa

matutinis de apostolo agatur. Festivitas vero in A crastinum differatur. Ad vespervas ipsius dici capitulum, et cætera quæ sequuntur de apostolo dicantur; dehinc commemoratio de Adventu; privatis diebus preces *Oremus pro omni gradu Ecclesiæ*. Feria quarta, sexta, et Sabbato Quatuor Temporum pronuntientur Evangelia ipsorum dierum. Vigilia Thomæ apostoli, si dies Dominicus non fuerit, radantur fratres, et sic balneentur qui volunt balneari, ut duobus diebus ante Dominicam Nativitatis sint omnes balneati. Si necesse sit, ipso apostolicæ festivitatis die balneari possunt. Ipsa autem balnea hoc ordine disponantur: præcedente die debet abbas, aut qui ordinem tenet, providere unum seniore[m] religiosum atque prudentem, cui præcipiat curam habere de ipsis, qui commoneat fratres qua hora ire debeant, et videre quem ordinate ibi se contineant. Qui senior illuc pergens videat qualiter sint præparata et quales famuli ibi sint deputati, scilicet non infantes, nec juvenes, sed ætate proveciores. Quod si aliquid incongruum viderit indicet camerario, et ille statim emendet. Reversusque senior in claustrum commoneat fratres quod opus esse cognoverit. Sed hoc caveat ne adolescentes et novitii simul eant, sed cum senioribus. Illi vero fratres quos commoverit, postquam rasi fuerint accipientes vestimenta, quæ mutare debent, pergant ad locum in quo balnea præparantur, ibique exuentes vestimenta sua sic ordinate, (ut in dormitorio facere consueverunt,) intrent unusquisque ubi ei fuit demonstratum, et, depositò velo quod ante eos pendet, sedeat cum silentio. Si quid vero ei necessarium fuerit, modeste signo aliquo petat, famulus velo elevato deferat illi celeriter quod petit, et statim revertatur. Postquam satis ablutus fuerit, non delectetur ibi diutius demorari. Surgens vero calcetis atque vestitus, sicut in dormitorio consuevit, ablutis manibus revertatur in claustrum. Adolescentes qui sunt in custodia, cum custodibus suis eant, et revertantur. A prima usque ad completorium omnibus horis possint ire fratres ad balnea, sed nullus præsumat ire absque licentia fratris, cui hoc commissum est.

Si vigilia Dominicæ Nativitatis in Dominica die evenerit, duo fratres Invitatorium de Dominica in Albis dicant, primum et secundum nocturnum de ipsa Dominica sicut, tertium et matutinæ laudes de vigilia. Post primam collectam commemoratio de Dominica; missa matutinalis de Dominica, major de vigilia. Alia vero die, sicut privatis diebus, signa pulsentur et triginta psalmi dicantur. Invitatorium duo cantant, sed non in albis. Evangelium pronuntietur. Capitulum ad nocturnum, et oratio et versus de vigilia. Cætera sicut retroactis diebus, scilicet officium mortuorum, matutinæ de omnibus sanctis, infantes in dormitorio vadant, et in capitulum revertantur. Ad laudes sicut aliis diebus, pulsetur

(60) Bacciliam forte pelvis, vernacule *basin* vel *baquet*.

unum signum, factaque oratione supra formas pulsentur omnia signa; quibus cessantibus incipiant matutinas laudes. Psalmi *Dominus regnavit* et reliqui. Primam antiphonam hebdomadarius incipiat. Capitulum, *Pau'us servus Christi Jesu*. Sacerdos indutus alba incenset altaria. Preces *Ego dixi, Domine*. Psalmum unum *Miserere mei, Deus*. Commemoratio sanctorum, prima, psalmi, litania; dicta tertia et missa matutinali, signum capituli diutius solito est pulsandum, ut cunctis occupationibus prætermisissis ad initium capituli omnes conveniant, ut cum Christi Domini nostri Nativitas pronuntietur prosternant se cuncti in terram, lector etiam ante analogium, pariter orantes, usque dum qui ordinem tenet, oratione facta, erigat se. Pronuntietur Evangelium, et ex eo sermo agatur. Post sextam, facto intervallo pulsetur signum, conveniant fratres in ecclesiam, orationem communiter faciant, litania minime dicatur, induantur missam celebraturi, sacerdos honorifice, levita dalmatica, duo subdiaconi tunicis, unus ad prophetiam, et alter ad Epistolam, duo albis ad responsorium, cantor hebdomadarius cappa ad chorum, tres conversi unus ad thuribulum, duo ad candelabra, pulsetur classicum ad canonem supra formas, prosternantur tabulæ refectorii cooperatæ.

In nocte Dominicæ Nativitatis omnia signa primum pulsentur, ad invitatorium quatuor fratres in cappis. In unoquoque nocturno ad tertiam lectionem duo sacerdotes cappis induti duo thuribula circum ferant **257**, primo duobus altaribus, majori et matutinali, dehinc fratribus in choro sedentibus. In tertio nocturno pronuntientur hæc Evangelia: *Liber generationis, Exiit edictum, Pastores, In principio*. Quibus expletis cum responsoriis suis incipiat dominus abbas *Te Deum laudamus*. Quo dicto, legit Evangelium *Liber generationis*. Dicta oratione, incipiat cantor antiphonam *O beata infantia*. Quam canentes eant ad altare Sanctæ Mariæ, et ibi dictis matutinis de omnibus Sanctis, vadant in dormitorio. Deinde pulsetur unum de majoribus signis, sicut pulsari solet skilla in duodecim lectionibus post capitulum, ante matutinalem missam. Tunc fratres qui ad missam induendi sunt vadant ad locum constitutum, ubi sit optimus ignis a famulis camerarii præparatus, baccilla (60) quoque, et minutergia, et aqua calida ad abluendas manus. Hæc sola vice, antequam lavent, pectunt capita sua; alio enim tempore prius lavant, postea pectinant. Post hæc pergant in ecclesiam, et facta oratione induant se ad celebrandam missam. Sacerdos honorifice, levita dalmatica, duo subdiaconi tunicis, unus ad prophetiam, et alter ad Epistolam, ad responsorium, et alleluia, quot cantor præceperit, et hi in cappis, tres conversi, tres cantores in choro, ante quos duo candelabra cum cereis accensis, infantes canentes. Pulsetur classicum (61), et post itchoetur

(61) Classicum hic sumitur vel pro ultimo signo, vel pro majori campana, in turri ecclesiæ posita.

missa. *Gloria in excelsis Deo*, et sequentia canantur. Celebrata missa, exeant sacerdos et qui ad missam servierunt et qui in choro albis, vel cappis induti fuerunt. Quibus devestitis, et pulsatis omnibus signis, cantent matutinas (62) (decretas Lanfranci) laudes. His ita expletis, et factaque commemoratione de sancta Anastasia, et dictis familiaribus psalmis, revertantur ad strem. Apparente autem luce pulsetur, ut supra, unum de majoribus signis. Quo audito, expedite surgentes omnes, et abluti manus et facies, qui ad missam induendi sunt veniant in oratorium, factaque oratione induantur, sicut ad priorem missam. Ad quam missam, antequam incipiatur, pulsetur classicum. Expleta autem missa, vadant in dormitorium calcare se; postea solito more loti, et pexi, faciant in oratorio orationes tres solitas; dicta tertia, omnes induti cappis faciant processionem. Ad quam tertiam dicatur antiphona *Hodie intacta virgo*. Cum autem venitur ad locum ubi dicitur *ipsum adoremus*, ab omnibus flexis ad terram genibus supplicetur, et hoc servetur quotiescunque prædicta antiphona in monasterio cantatur.

Tres sequentes festivitates, id est beati Stephani, Joannis apostoli, sanctorum Innocentium, uno eodem modo celebrentur. Ecclesia his tribus diebus, sicut in die Dominicæ Nativitatis, ornata permaneat. Pulsentur signa, accendantur luminaria, agantur cetera omnia, sicut in aliis duplicibus et secundæ dignitatis festivitibus, de quibus posterius dicendum est. Ad vespervas super psalmos imponant antiphonas de ipsis festivitibus, quibus et quas cantor præceperit. Transactis primis diebus, de ipsis festivitibus nulla commemoratio fiat, nisi in extremis ipsarum festivitatum diebus; tunc tantum tres lectiones fiant. Per totam hebdomadam missa matutinalis, *Puer natus*; major, in quinta die, *Dominus dixit*; in crastino, introitus *Puer natus*, et quod sequitur de *Lux fulgebit*. Hi duo dies agantur, sicut in privatis duodecim lectionibus, nisi quod tres lectiones fiant. Pronuntientur vicissim in eis Evangelia Dominicæ Nativitatis. Festivitas sancti Sylvestri agatur sicut privata festivitas duodecim lectionum. Tertium nocturnum, et laudes de Dominicæ Nativitate; officium *Dum medium silentium*, ante Epiphaniam, dicatur. Circumcisio Domini celebretur, sicut una de tribus superioribus festivitibus, excepto quod aula monasterii non ornatur, quæ quinta Dominicæ Nativitatis die disparari debet.

In crastino post Circumcisionem Domini, incipiant legere Epistolas S. Pauli. Post nocturna agant officia Mortuorum, postea pulsetur signum, cantent matutinas laudes, et matutinas de omnibus Sanctis. Postea revertantur ad lectos. Hoc modo agatur usque ad octavas Epiphaniæ, nisi fuerit festivitas duodecim lectionum.

In vigilia Epiphaniæ non jejunetur; officium ad missam *Lux fulgebit*; ad vespervas super psalmos, (62) *F.*, adjecta videntur hæc duo verba.

una antiphona, *Stella ista*. In crastino ad invitatorium tres in cappis. Processio non agatur ipsa die, nisi dies Dominica sit. Tunc enim fit in albis ante tertiam per claustrum, sacerdote eunte per officinas, sicut mos est Dominicis diebus. Ad vespervas dicantur antiphona, et psalmi usque ad capitulum, sicut in die Nativitatis. Ultima octavarum die agatur totum servitium noctis de ipsis octavis, commemoratio tantum de sancto Hilario, et missa matutinalis vespere usque ad capitulum, sicut die Epiphaniæ.

Post octavam diem Epiphaniæ, inchoentur responsoria de psalmis. Psalmodia vero, et cetera omnia agantur nocte ac die, 258 sicut ante Nativitatem.

Vigilia Purificationis sanctæ Mariæ dicantur ad vespervas antiphonæ *O admirabile*, et reliquæ; psalmi de ipsa feria, capitulum *Ecce ego mitto angelum*. In crastino, cantica *Populus qui ambulabat*. Ad tertiam sint omnino albis induti; dicta tertia ponatur ante altare tapetum, ubi supra ponantur candelæ, quas benedicat sacerdos, aqua benedicta aspergat, et incenset, alba et stola indutus. Postea custos dividat eas, singulis singulas tribuens. Cum autem cœperint accendi, cantor incipiat antiphonam *Lumen ad revelationem!* Qua dicta et cum versibus cantici *Nunc dimittis*, quantum cantor satis esse perspexerit, repetita, exeant ad processionem, cantore incipiente antiphonam. *Ave, gratia*, et alias, si necesse fuerit, per majores monasterii portas introeant, ante Crucifixum stationem faciant; finito cantu quem incœperant, cantore statim incipiente antiphonam *Cum inducerent*, canentes chorum introent, pulsentur signa, et missam celebrent. Post refectionem in claustro sedeant, donec servitores de refectorio exeant. Qui cum exierint, et monasterium ingressi fuerint, pulsentur duo majora signa et canatur nona. Qua cantata exeat prior, et sonet cymbalum, et postea vadant in refectorium. Hanc consuetudinem habeant usque ad Dominicam Psalmarum, exceptis jejuniorum diebus. Hoc die inchoandus est psalmus *Ad Dominum, cum tribularer*, qui pro Vigilia Mortuorum dicendus est usque ad Kalendaras Novembris. Ad vespervas antiphonam *Tecum principium*, psalmum *Dixit Dominus*, antiphonam *Redemptionem*, psalmum *Confitebor*, antiphonam *Exortum est*, psalmum *Beatus vir*, antiphonam *De fructu*, psalmum *Memento*. Privatis diebus post vespervas agant Vigiliam Mortuorum, nisi in crastino sit festivitas duodecim lectionum. Post nocturna usque ad quintam feriam ante Pascha, privatis diebus, dicant solitos duos psalmos, cum precibus et collecta; postea *Exultabunt Domino*. Dehinc matutinas de omnibus Sanctis, reliqua omnia sicut ante Nativitatem Domini.

SECTIO III. — A Septuagesima ad Dominicam Passionis.

Dominica prima Septuagesimæ *alleluia* ex toto dimittatur; loco *alleluia* per singulas horas *laus tibi*,

Domine, Rex aeternae gloriae, usque ad paschalis vigiliae vespere dicatur. Historia *In principio fecit Deus canatur*; quinque libri Moysis, et Josue, et Judicam, et Ruth, ad legendum ponantur Dominicis diebus et caeteris duodecim lectionibus usque ad Pascha. Capitulum ad primam *Domine, miserere nostri*; dicatur *Gloria in excelsis Deo, et Ite missa est* usque ad paschale Sabbatum minime dicatur; dalmatica, et tunica ad missam usque ad coenam Domini minime induantur; loco earum casulis ministri vestiantur. Ipso die adipem comedant; deinceps usque ad Pascha abstineant.

Feria quarta in Capite jejunii, capitula *Convertimini ad me*, et caetera quae sequuntur. Post sextam revertantur in claustrum locuturi, cum tempus fuerit pulsetur unum de mediocribus signis, quo pulato statim silentium fiat in claustrum. Discalceent se, et pergant abluere manus, et sic vadant in ecclesiam sine ulla mora, faciantque orationem unam communiter; qua facta pulsentur duo signa, inclonante infante *Exsurge, Domine*; psalmus *Deus, auribus nostris*. His expletis, dicat sacerdos *Ostende nobis, Domine*. Sequatur *Kyrie, eleison. Pater noster, et ne nos*; psalmus *Deus miseretur nostri*; capitulum *Et veniat super nos*, collecta pro peccatis *Exaudi, quæsumus, Domine, supplicium preces*. Post hæc, benedicat sacerdos cineres, stolam tantum habens, et sparsa desuper aqua benedicta mittat cineres super capita fratrum dicendo: *Memento quia cinis es, et in cinerem reverteris*. Interim canetur antiphona *Immutemus* cum versibus psalmi *Deus miseretur nostri*, uno aut pluribus, si opus fuerit. Hoc facto exeant ad processionem, cantantes has antiphonas *Exaudi nos, Domine; Juxta vestibulum*. Quæ duæ antiphonæ, id est, *Exaudi nos* et *Juxta vestibulum*, ad omnes processiones Quadragesimæ, quæ quarta et sexta feria sunt, eodem ordine cantentur. Percantatis antiphonis, incipiant duo infantes litaniam. Hoc ordine agatur processio sexta feria, quæ sequitur Caput jejunii, et quarta, et sexta feria per totam Quadragesimam, usque ad quartam feriam ante paschalem festivitatem, nisi festivitas duodecim lectionum in ipsis feriis euenit. Notandum quia, si in capite jejunii festivitas duodecim lectionum euenit, non celebratur ipsa die, sed differtur in crastinum.

Dominica prima Quadragesimæ, invitorium, duo in albis; post completorium suspendatur cortina inter chorum et altare. Feria secunda ante tertiam, debent esse coopertæ crux, coronæ, capsæ, textus qui imagines deforis habent. Priusquam 259 fratres intreat capitulum, custos librorum debet habere congregatos libros in capitulo super tapetum extensum, præter eos qui præterito anno ad legendum dati sunt; illos enim intrantes capitulum ferre debent, quisque suum in manu sua. De qua re præmoniti esse debent a prædicto librorum custode in capitulo præcedentis diei; legatur sententia regulæ sancti Benedicti de observantia Quadragesimæ.

A Facto igitur ex eo sermone, prædictus librorum custos legat Breve, qualiter præterito anno fratres habuerunt libros. Cum vero audierit unusquisque nomen suum pronuntiari, reddat librum qui ad legendum sibi alio anno fuerat commendatus. Et qui cognoverit se non perlegisse librum quem recepit, prostratus culpam dicat, et indulgentiam petat. Iterum prædictus librorum custos; unicuique fratri alium librum tribuat ad legendum; distributis per ordinem libris, præfatus librorum custos in eodem capitulo imbreuiet nomina librorum, et eos recipientium. Si hac die festivitas duodecim lectionum euenit, legantur duæ lectiones in capitulo, una de Evangelio, et altera de observantia quadragesimæ; altera legatur statim post alteram; lecta posteriore lectione tunc primum dicat lector, *Tu autem, Domine*. Ipsa die incipiant preces *Oremus pro omni gradu Ecclesiae*, psalmos prostratos, id est, septem penitentiales, et septem primos graduum, hinc quidem, unum hinc, et alterum inde per singulas horas usque ad vespere; ad vespere vero quatuor cum capitulis, et collectis pro peccatis, adjucentes in fine; et ad beneficia recolenda, quibus nos instaurare dignatus, tribue venire gaudentes. Hac die incipiant portare absconsam ad secundam tantum lectionem. Tribus diebus, id est, secunda feria, quarta, et sexta usque ad Pascha nec pulsetur tabula post capitulum, nec loquantur in claustrum. Quarta et sexta feria post sextam antequam de choro exeant dicant *Deus, auribus nos* f. s. In his duabus feriis post nonam sedeant in claustrum, factorum parvo intervallo, pulset secretarius unum de mediocribus signis; tunc discalceent se omnes et lavent manus, veniantque in chorum, et facta oratione inchoet infans antiphonam *Exsurge, Domine, adjuva nos*. Pulsentur duo signa, dicat sacerdos *Ostende nobis, Domine*, subsequantur *Kyrie eleison, Pater noster*. Psalmus, quarta feria, *Deus miseretur nostri*; sexta feria, *Deus, in adiutorium meum*. Item sacerdos. *Et veniat super nos*; oratio pro peccatis. Postea inchoet cantor antiphonam, et cant ad processionem. Litaniam ut supra. Ad hanc processionem nullus vadat calceatus, nisi sacerdos et levita. Si quis pro aliqua infirmitate nullis pedibus ire nequiverit, de processione remaneat. Redeuntes de processione nullus præsumat se calcare sine licentia. Expleta missa, et facta oratione ad vespere lavent pedes et manus, et dicant vespere.

Si festivitatem celebrari in quadragesima contigerit, præcedenti die dum canitur *Agnus Dei*, ad majorem missam colligatur cortina et auferantur de choro formæ, quæ auferri solent in duodecim lectionibus. Missa finita agatur oratio vespertina sicut Sabbato. Post collectam de festivitate dicatur antiphona de feria, cum *Gloria Patri*; psalmi prostrati minime dicantur. Post vespere de omnibus Sanctis canantur vespere Mortuorum; vigilia mortuorum minime agatur; in die festivitatis post matutina de omnibus Sanctis dicantur matutina mortuorum. Postea revertantur ad

lectos. Post primam, dictis consuetis psalmis familiaribus, cum capitulis, et collectis suis, dicantur septem psalmi cum litanis. Per singulas horas usque ad vespas, a prima incipientes, dicant psalmum *inclina Domine*, pro his quos prostrati dicturi erant. Post capitulum sedeant in claustro cum silentio, usque dum pulsetur signum ad tertium; infantes quoque post capitulum suum, descendentes de dormitorio, hoc intervallo in schola sua sedeant et legant. Totum diem solemniter agant, utraque missæ ad majus altare celebrentur. Ad missam jejunii nec litanis præmittatur, nec ad canonem supra formas curventur. Ad vespas, nisi in crastino sit festivitas duodecim lectionum, inter signa dicant *Deus auribus nostris*, post collectam festivitatis collectam de feria, cum *Gloria Patri*; post vespas de omnibus Sanctis, vespas pro defunctis. Vigilia mortuorum ipsa die minime agatur. Post completorium cortina extendatur, et formæ in chorum referantur.

SECTIO IV. — *Tempore Passionis Dominicæ.*

Sabbato ad vespas ante Passionem Domini dimittatur oratio de cruce, nec ad responsoria, nec ad invitatoria, nec ad missas dicatur *Gloria*, usque a Pascha, nisi missa familiaris sit in conventu, vel extra conventum, et nisi festivitatem alicujus sancti hoc tempore celebrari contingat. Quæ si evenerit, et ad responsoria, et ad missam dicatur *Gloria Patri*, sicut alio 260 tempore. Hoc tempore legatur *Jeremias* usque ad Pascha.

Dominica in Palmis ad invitatorium, duo in albis. Evangelium prouentietur *Cum appropinquasset*; de quo et lectio, et sermo in capitulo. In quo capitulo ordinet abbas, vel prior, processionem et quid quisque portare debeat, et qualiter ordinate eant ac redeant fratres. Sacerdotes ad privatas missas unam tantum collectam dicant, Evangelium *Cum appropinquasset*, Passionem nullus legat, nisi fratres qui in formis cantant; missa matutinalis cum una collecta. Post matutinalem missam benedicatur aqua, ad quam sint omnes albis induti. Fiat processio per claustrum, ut mos est, omnibus Dominicis diebus; Intransibit ecclesiam pulsentur signa, et finito responsorio, et dictis quæ dici solent Dominicis diebus, cantatur tertia. Cantata tertia legatur Evangelium *Turba multa*. Postea accedens abbas, aut sacerdos, benedicat palmas, et flores et frondes ante majus altare supra tapetum posita, aqua benedicta aspergat, et incenset. Accedentes secretarii distribuunt ea, palmas albat, et prioribus, et personis honestioribus, flores et frondes cæteris. Interim cantore incipiente, cantatur antiphona *Pueri Hebræorum*, et alia, *Pueri Hebræorum*. His ita expletis proficiscatur processio, cantore incipiente quæ ad hanc processionem cantari oportet. Qua de choro exeunte, pulsentur omnia signa. Præcedant famuli cum vexillis, sequatur conversus [*j. novitius*], ferens simulam cum aqua benedicta, alii duo portantes

(63) *Arculam*; nunc *naviculam* appellant.

A duas cruces; item duo cum duobus candelabris accensis desuper cereis, alii duo ferentes duo thuribula igne et thure ferata. Quod thus in thuribulo debet ponere, vel abbas si in choro est, conversus thuribulis, et arculam (63) cum thure deferentibus; vel ipse cantor, si abbas, deest. Ipse enim distribuit quæ portanda sunt, et processionem ordinat. Hos sequantur duo subdiaconi portantes duos textus Evangeliorum. Post quos laici monachi, deinde infantes cum magistris. Post quos cæteri fratres præcedentes abbatem qui ultimus procedit, duo et duo, sicut sunt priores.

Hæc sunt quæ ad hanc processionem cantanda sunt, vel omnia, vel quantum permiserit spatium loci quo ituri sunt: *Ante sex dies; Cum appropinquaret, Prima autem azymorum, Dominus Jesus, Cogitaverunt, Cum audisset populus, omnes collaudant.* Cum autem perventum fuerit ad ipsum locum, fiat statio a toto conventu. Cantore autem incipiente antiphonam *Occurrunt turbæ*, exeant duo sacerdotes albis induti, qui portent feretrum, quod parum ante diem ab eisdem sacerdotibus illuc debet esse delatum, in quo et corpus Christi esse debet reconditum. Ad quod feretrum præcedant statim qui vexilla portant et cruces et cætera quæ superius dicta sunt. Et stantibus iis qui feretrum portant, stabunt et ipsi a dextera et a sinistra ipsius feretri, ordinate sicut venerunt. Pueri vero accedentes stabunt, versis vultibus ad ipsos reliquos, cum magistris suis et quibusdam cantoribus qui auxilio eis esse possunt. Majores vero versi erunt ad invicem, eo modo quo in choro stare solent. Sic autem ordinetur hæc statio, ut modicum intervallum sit inter pueros et majorem conventum. Finita antiphona *occurrunt turbæ*, incipiant pueri et qui cum eis sunt antiphonam *Hosanna filio David* flectentes genua et in principio, et in fine antiphonæ, quia in utroque *Hosanna* dicitur. Quam antiphonam chorus repetat, et similiter genua flectat. Deinde a pueris cantetur antiphona *cum angelis*, in fine tantum antiphonæ genua flectentibus. Quæ antiphona a conventu repetatur et similiter venia accipitur.

Taliter his peractis, abbate vel cantore incipiente antiphonam *Ave, rex noster*, transeant portitores feretri per medium stationis, præcedentibus his qui vexilla portant, et cæteris superius dictis portitoribus, servato ab omnibus ordine in redeundo quem habuerunt in eundo. Quibus transeuntibus flectent genua, non simul omnes, sed singuli hinc et inde, sicut feretrum transibit ante eos. Percantata hac antiphona, cantent et alia, si spatium loci plura poposcerit. Cum venerint ad portas civitatis stationem faciant, separatis ab invicem, prout locus patietur, utrisque lateribus, feretrum vero ante introitum portarum sic ponatur super mensam pallio coopertam ut prædicti portitores, ex utroque latere stantes, habeant ad feretrum in medio eorum positum versas facies suas. Locus vero super intro-

ium portarum, honeste debet esse paratus et corinis, [auleis seu tapetibus] et dorsalibus.

Taliter ordinata statione, canant pueri de loco aplo, et qui præcepto cantoris cum eis erant, *Gloria laus*, et similiter chorus respondeat. Pueri, *Israel es tu Rex*, et chorus, *Cui puerile decus*; item pueri, *Plēbs Hebræa tibi*, et chorus, *Cui puerile*; item pueri, *Cætus in excelsis*, et chorus, *Gloria laus*. His dictis inchoet cantor responsorium *Ingrediēte Domino*; et, ingrediente civitatem processione, duo majora signa **261** pulsantur, donec cætera signa, processione intrante in chorum, pulsantur ad missam. Sic ordinata processio, veniens usque ante portas monasterii, faciat stationem, servantibus pueris ordinem suum inter utrumque chorum. Deponatur iterum feretrum super measam pallio cooperitam. Cantor vero sic antea inceptum habeat responsorium *Collegerunt pontifices* ut tunc prope cantatum sit; quo cantato tres aut quatuor fratres, induti cappis quas secretarius ibi paratas habeat, canant versum *Unus autem ex ipsis*, stantes inter chorum et reliquias. Quo finito, cum regressu intrent ecclesiam, cantore inchoante antiphonam *Principes*, et aliam *Appropinquabat*. Et ingressi ecclesiam faciant stationem per omnia similem ante Crucifixum prius detectum. Atque ibi a tribus vel quatuor fratribus canietur in cappis responsorium *Circumdederunt*. Quo cantato incipiat abbas responsorium *Synagoga*, et intreat ehorum sonantibus ad missam signis, missam celebrent, palmas et frondes in manibus habeant, easque post oblationem panis et vini, incipiente diacono, cuncti per ordinem offerant.

Tabula refectorii cooperatæ sint. Post mensam meridiana hora in lectis suis quiescant. Appropinquante hora nona, pulset secretarius signum minus modice; tunc surgant omnes, et lavent manus et facies, et pectant se, et pergant in ecclesiam sedentesque in choro. Cum infantes loti fuerint et ad refectoria ire cœperint, pulsant majus signum secretario, surgant omnes de sedilibus suis, et, ingressis chorum infantibus, faciant prius orationem, postea cantent nonam. Qua cantata pulsato cymbalo a priore pergant omnes in refectorium. Talis ordo de meridiana servetur tota æstate, exceptis jejuniorum diebus, usque ad Kalendas Octobris.

Feria tertia radendi sunt fratres, in claustro simul ipsa die; et in crastino debent esset balnea præparata. Quæ quo ordine fiant, et quomodo illuc fratres ire et qualiter ibi se habere debeant, superior dictum est, cum sermo esset de balneis ante Christi Nativitatem præparandis.

Feria quarta non agatur processio; cætera agantur more solito usque ad vespertas. Ante vespertas non dicantur psalmi *Deus, auribus nostris*, pulsantur signa sicut in festis diebus, responsorium *Circumdederunt me*. Hebdomadarius canat preces *Ego dixi, Domine*, psalmus ad preces solummodo *Miserere mei, Deus*, psalmi prostrati non dicantur. Post vespertas de omnibus Sanctis, dicantur vespere pro

A Defunctis; officium Mortuorum, quod post mensam dici solet non dicatur; hymnus ad completorium *Te, lucis aule terminum*, qui similiter dicendus est omnibus diebus usque ad Kalendas Novembris. Post completorium cortina deponatur.

Feria quinta tot candelæ accendantur ante *Lectare*, quot antiphonas et quot responsoria cantari oportet. Finitis tribus orationibus sedentes psallant singuli silenter quindecim psalmos, absque *Gloria Patri*, cum capitulis et collectis consuetis. Ad *Pater noster* prosternant se super formas, et abbate signum faciente surgant. Inter psallendum et ante nocturnam pulsantur signa sicut in duodecim lectionibus. Pulsatis omnibus signis inchoet hebdomadarius antiphonam *Zelus domus tuæ*. Cum incipiunt B psalmum, petant veniam super formas, et ad matutinas laudes similiter. Per singulas antiphonas et singula responsoria extinguantur singulæ candelæ; lectiones sine *Jube, domne*, vel *tu autem* legantur. Primæ tres de lamentationibus Jeremiæ sine cantu et alphabetis præscriptis; in secundo nocturno, de expositione psalmi *Exaudi, Domine, orationem meam, cum deprecor*; in tertio de Epistola Pauli *Convenientibus vobis*; antiphonæ omnes et verticuli absque finis melodia. In matutinis laudibus, cum incipiunt psalmum *Laudate Dominum de cælis*, vadant magistri inter infantes, qui et versi sint ad priores, sicut et ipsi infantes; juvenes vero, qui in custodia sunt, mistim sint in ordine seniorum. Candelæ extinguantur in toto monasterio, præter unam, quæ in choro ardeat; quæ et ipsa, cantore incipiente antiphonam *Traditor autem*, extinguatur. Finita antiphona curventur super formas sub silentio dicentes *Kyrie eleison, Pater noster, preces Ego dixi, Domine*, psalmum *Miserere mei, Deus*, solum sine *Gloria Patri*, collectam *Respice, quæsumus, Domine*; signoque facto ab abbate vel priore surgentes inclinent in loco suo usquequo magister infantum laternas accensas in chorum deferat, et ipsis infantibus tribuat; secretarius quoque accendat lumen ante altare, unde juvenes laternas suas accendant. His ita peractis, revertantur omnes ad lectos suos.

Lucescente die, ita ut pueri et juvenes sine laternis possint exire, pulsetur a secretario parvulum signum modice. Statim surgentes fratres calceent se nocturnalibus suis, et sic veniant in chorum, curvantes se super formas in ordine suo, quousque **262** infantes veniant. Qui dum venerint, peracta oratione, factoque signo ab abbate, surgentes statim incipient hymnum *Jam lucis orto sidere*, absque *Deo Patri sit gloria*. Et inchoata antiphona, dicantur regulares psalmi, et *Quicumque vult sine Gloria Patri*. Finita antiphona, curvati super formas, dicat unusquisque apud se in silentio *Kyrie eleison, Pater noster, Credo in Deum*, preces usque ad confessionem, factoque signo ab abbate, dicatur confessio. Deinde silenter quæ sequuntur dicant: *Converte nos*, et cætera; *Miserere mei Deus*, sine *Gloria*, collectam

Domine Deus, qui ad principium. Post hæc dicantur in altō septem psalmi absque *Gloria*, cum solita litanis; deinde sedeant in claustrō usque tertiam. Cum tempus tertiæ fuerit, sonet secretarius minimum signum, sicut aliis diebus. Tunc pergant fratres se calcare, et cætera, sicut aliis diebus fieri solet, pulsato ad tertiam signo, factis tribus orationibus solitis. Pulsato alio signo inchoet infans statim hymnum *Dei fide qua vivimus*; sed non dicatur vltimus versus *Gloria tibi, Trinitas*. Et pronuntiata antiphona dicantur psalmi regulares a beato Benedicto instituti sine *Gloria*; dictis psalmis, et percantata antiphona, curvati supra formas dicant in silentio *Kyrie eleison*, et cætera quæ sequuntur. Collecta *Respice, quæsumus, Domine*. Post hæc pulsatar solitum signum ad capitulum, lectio sine *Jube, domne*, versus in silentio dicatur; legatur sententia de regula sancti Benedicti sine *Tu autem*, factoque ex ea sermone, correctis quæ corrigi oportet, dicantur consuetudines quæ agendæ sunt ab ipso capitulo usque ad crastinum capitulum; dehinc ordinentur quæ ad servitium totius diei ordinanda sunt. Quibus ordinatis surgant canentes alte *Verba mea* si defunctum, aut Breve pro defuncto habeant. In silentio autem dicant *Pater noster, A porta inferi, Absolve, Domine*. Pulsata tabula loquantur in claustrō.

Cum tempus fuerit pulsetur signum ad sextam, et facta oratione pulsatoque alio signo, inchoet infans hymnum et cætera, sicut fecerunt ad tertiam; dehinc pulsato signo loquantur iterum in claustrō. Tunc secretarius pulset parum signum minimum, sicut in duodecim lectionibus ante matutinalem missam. Celebratur tunc ab hebdomadario minoris missæ missa pauperibus qui mandato interesse debent, ducente eos fratre eleemosinario, cooperantibus cæteris fratribus quibus injunctum fuerit. Expleta missa, communicet sacerdos ipsos pauperes de oblatis non consecratis, signo tantum sanctæ crucis, in nomine Domini super eos facto; dehinc ducantur ad reficiendum.

His actis, pulsato signo ad nonam, facta oratione pulsatoque alio signo, canatur nona, ut tertia et sexta. Qua cantata, induantur infantes et qui missam sunt celebraturi, sacerdos videlicet, vel abbas honorifice, diaconus dalmatica, Subdiaconus tunica, duo ad responsorium, tres conversi (64) ad candelabra, et thuribulum. Interim auferantur formæ de choro quæ auferri solent; pulsentur signa sicut in festis diebus. Cantor hebdomadarius chorum teneat in cappa, missa festiue celebretur, *Gloria in excelsis Deo* minime dicatur, nisi episcopus missam celebret et chrisma faciat; nunc etiam in fine missæ *Ite missa est* dicitur. Tot hostiæ ponantur ad sacrandum quot sufficere possint ipso die et in crastino ad communicandum. Quatuor his diebus nul-

(64) Id est, novitii, seu tirones monachi, qui ex laico ordine convertuntur, ut patet infra c. 20.

lus a communione se subtrahat, nisi subtrahendi rationabilis causa existat (65). Celebrata fere missa reportentur in chorum formæ; pulsetur tabula ad vespervas. Expleta missa fiat oratio vespertina supra formas. Interea sacerdos præcedente processione cum ad altare venit, vadat ad locum constitutum decentissime præparatum, ibique reponat corpus Domini, incensato ipso loco, et ante repositionem, et post repositionem. Ante quem locum lumen continue ardeat. Quo completo, vadant in refectorium accipere mistum. Ingressi autem refectorium faciant ante, et retro ante sedilia sua, et considentes sumant mistum de pone tantum et potu, quem super justitias suas a rectorariis in scyphis positam inveniunt.

Dum hæc aguntur, cellerarius et eleemosynarius, et cæteri quibus injunctum fuerit, introducant pauperes in claustrum, et faciant eos ordinate sedere, alterum juxta alterum. Qui pauperes, priusquam claustrum introeant, pedes suos abluere debent aqua calida, a camerariis ministrata. Omnia vero in locis convenientibus debent esse preparata, quæ ad mandatum opus sunt necessaria, scilicet aqua calida a camerariis, in vasis idoneis parata; alia quoque vasa, ac tersoria ad pedes, manutergia ad manus, a cellerario scyphi et potus, et si quæ sunt hujusmodi. Præsto sint ad serviendum famuli camerarii, et aliorum ministrorum qui ad hoc sunt idonei. Qui prius, per eos quibus jussum fuerit, bene debent esse instructi qualiter eos servire oportet. Illis ita ordinatis, cum visum fuerit abbati, surgat. Reliqui quoque fratres surgentes ante et retro inclinent. Egressi refectorium infantes divertant cum magistris suis in scolam suam, ibique stent misti magistris suis ante pauperes suos, reliqui quoque fratres surgentes veniant ante pauperes suos, et stent ordinate ante eos, sicut sunt priores, singuli ante singulos; abbas vero duos habeat. Tunc prior jussu abbatis percutiat tabulam tribus ictibus, et inclinantes se flexis ad terram genibus adorent Christum in pauperibus. Abbas vel cantor incipiat antiphonam *Domine Jesus*, et alias quæ conveniunt. Singuli singulis abluant pedes, tergant et osculentur ore et oculis. Ablutis cunetorum pedibus pauperum, deus ex fratribus quibus jussum fuerit ministrent abbat, unus aquam, et alter manutergium, famuli autem reliquis fratribus. Postea accipiens abbas bacillum et manutergium a fratribus qui ei servierunt, reliqui fratres a famulis, serviant et ipsi pauperibus; a quibus subsequentes fratres accipientes ministrent abbati, et reliqui fratribus scyphos cum potu. Tum prior percutiat tabulam tribus ictibus, et dicatur ab omnibus moderata voce *Benedicite*, et data benedictione tribuant potum pauperibus osculantes eorum manus, et receptis scyphis dent singuli singulis pauperibus duos denarios, aut quot abbas præceperit, ite-

(65) Nota quod fer. iv, v, vi, et Sablato Eucharistiam percipiebant.

rum oculantes eorum manus. Ipsos denarios dare debet fratribus cellerarius aut camerarius, secundum quod abbati visum fuerit. Fratres qui eo anno defuncti sunt, suos pauperes ad hoc mandatum habere debent; similiter et familiares illi, pro quibus unus in hoc mandato pauperes debere poni abbas decreverit. Quibus pauperibus supradicto modo serviant fratres quibus injunctum fuerit, alter nullus præsumat. Quoad hoc mandatum cantant, id est, dum pauperum pedes ac manus lavantur, sedere possunt qui volunt, eo tamen modo quo sedetur in choro, uno scilicet sedente inter duos stantes. Dum autem propinatur potus, sedere possunt omnes quicumque volunt, alter juxta alterum, non observato illo standi vel sedendi ordine. Inter hæc secretarius observare debet congrua intervalla quibus tabulam ad vespertas pulsare debeat. Semel videlicet lotis pedibus, et semel lotis manibus, propinato omnibus potu, reversis singulis in loca sua, prior ter percutiat tabulam. Tunc abbas vel sacerdos mediocri voce dicat capitulum *Ouende nobis, Domine, misericordiam tuam. Fratres omnes flexis ad terram genibus respondeant Et salutare tuum da nobis, dehinc inclinati super genua tantum dicant Kyrie eleison, Pater noster; abbas vel sacerdos dicet mediocri voce Et ne nos. Suscepimus, Deus, misericordiam tuam. In medio templi tui. Tu mandasti mandata tua custodiri nimis. Domine, exaudi orationem meam. Et clamor meus ad te veniat. Dominus vobiscum. Oremus. Adesto, Domine Jesu Christe, officio nostræ servitutis, et, quia tu pedes lavare dignatus es tuis discipulis, ne despicias opera manuum tuarum, quæ nobis retinenda mandasti; sed sicut his exteriora abluuntur inquinamenta corporum, sic a te omnia nostra interiora laventur peccata. Quod ipse præstare digneris, qui cum, etc. Ad cujus finem omnes respondentes Amen, et inclinant se ante et retro, vadant ad ecclesiam mediocri voce canentes psalmum *Miserere mei, Deus*. Interim secretarius et aliqui fratres secum percutiant tabulas gradatim, eoque modo atque ordine quo signa pulsari solent in festivis diebus.*

Dico psalmo, et fratribus in ordine suo in choro stantibus, statim puer incipiat antiphonam *Calicem salutaris*. Ad cujus inchoationem petitur venia ab omnibus supra formas, dicto psalmo *Magnificat*, et repetita antiphona sine finis melodia; curvati supra formas, dicant in silentio *Kyrie eleison, Pater noster, preces Ego dixi, Domine, psalmum Miserere mei, Deus, collecta Respice, quæsumus*. Si aliquis, de foris veniens, benedictionem petierit, omnibus horis accipiat ipso die quo venerit. His tribus diebus tabulæ refectorii coopertæ sint. Ad cymbalum et super tabulam abbatis ponantur tabulæ cum malleolis. Versus et benedictiones in refectorio, et *Miserere mei, Deus*, post mensam humili voce dicantur; lector sine petita benedictione legat, et sine *Tu autem, Domine*, terminet. Interim dum fratres in refectorio sunt, secretarii discooperiant omnia altaria, et parent duo analogia, unum quod in capitulo est, et alterum in

A monasterio, quod ante collationem in refectorium deportetur. Postquam fratres a mensa surrexerint, et de monasterio ac dormitorio solito more redierint, lavent sibi pedes, ut Sabbato fieri solet; præparentur cuncta quæ ad mandatum sunt necessaria. Refectis servitoribus et pedibus ablutis, pulsetur tabula, et ad bibendum in refectorium vadant.

Post hæc egressis fratribus de refectorio, prior claustrum, jubente abbate, percutiat tabulam ad mandatum. Introgressis in capitulum fratribus, priore claustrum sedente in loco abbatis, præcingant se linteis **264** abbas et prior, et inchoante priore claustrum antiphonam *Dominus Jesus*, veniant in capitulum, abbas ad dexteram et prior ad sinistram, sequentibus eos fratribus qui ad servitium eorum ipsa die in capitulo fuerint ordinati, et utriusque flexis genibus lavent pedes fratrum, et tergant et osculentur. Camerarii præsto esse debent, qui madefactis tersoriis alia ministrent, quoties opus fuerit; lotis omnium qui in capitulo sunt pedibus, sedeant foris ante capitulum prior et prædicti servitores cum eo. Quorum pedes præcinctus tersorio abbas flexis genibus abluat, et tergat et osculetur, servientibus sibi fratribus ad hoc obsequium deputatis. Post hæc redeat abbas in sedem suam; ad quem prior, præcinctus tersorio, veniens cum fratribus sibi deputatis, lavet pedes ejus, et tergat et osculetur, et, ablutis manibus suis statim deferat sibi aquam ad abluendas manus, uno eorum qui sibi servierunt tenente manutergium. Deinde redeunte priore claustrum in locum abbatis, exeat abbas, et accipientes ipse et prior baccilia cum aqua, et manutergia, duo fratres qui de coquina ipsa septimana serviunt, qui inter cæteros adjuvatores ad hujus mandati obsequium ordinari debent, serviant omnibus ad abluendas manus, sicut servierunt ad abluendos pedes. His expletis exeat abbas, et prior et servitores eorum, et ante capitulum præbeat eis abbas aquam ad abluendas manus, tenente manutergium uno eorum fratrum qui ad hoc obsequium ei deputati sunt.

Quo peracto, præcedens abbas et cæteri, sequentes enim, introcant capitulum, et faciunt ante et retro, sicut solet fieri die Sabbati ab eis qui mandatum fecerunt. Postea pergat abbas ad sedem suam, surgente conventu donec sedeat, reliqui similiter ad loca sua. Cessante autem cantu, et secretario percutiente tabulam ad collationem, qui petita licentia ad eam percutiendam perrexit, hora congrua ingrediatur diaconus capitulum, qui post manuum suarum abluionem ad se præparandum ivit, alba; et stola et dalmatica indutus, textum Evangelii portans, præcedentibus tribus conversis portantibus candelabra, et thuribulum igne et thure refertum. Ipse enim diaconus antequam exeat de monasterio ponere debet thus in ipso thuribulo. Quibus ingredientibus capitulum, totus conventus assurgit stans donec unus versus de Evangelio perfectus est.

Cum autem esse tempus perspexerit, inuat abbas priori ut vadat percutere tabulam. Et cum au-

dierit prior a diacono *Surgite, eamus hinc*, percutiat tabulam, sicut solet percuti cymbalum. Quod dum fit, surgant omnes, ac, præcedente diacono cum textu et conversis cum candelabris et thuribulo, sequatur conventus in refectorium, sicut fit in Sabbato ad charitatem. Ibi secretarius habeat analogium de ecclesia paratum, impositoque desuper textu, iterum mittat diaconus thus in thuribulum, et incenset analogium et textum. Et sedente majore priore in loco abbatis, ad ejus nutum incipiat diaconus lectionem ab eo loco ubi dimiserat. Et percutiente refectorario tabulam uno ictu, abbas, et fratres qui ad pedes lavandos ipsius adjutores exsisterant, vadant ad locum ubi potus charitatis paratus est, ferentes vitreas phialas, aut scyphos fratrum in manibus suis. Et accepto vino in prædictis vasis, tacente lectore, præcedant ad gradum, sicut mos est. Refectorarius vero, ex quo accepto potu incipiunt ire paulatim, percutiat tabulam suam quousque ad gradum perveniant; quo cum pervenerint, ter aut quater festinantius percutiat et cesset. Tunc omnibus humili voce dicentibus *Benedicite*, sacerdos hebdomadarius surgat, et eadem voce benedictionem faciat. Benedictione facta, porrigat abbas priori potum et reliquis, sicut sunt priores, osculans eorum manus, ministrantibus ei fratribus qui cum ipso potum ad gradum detulerunt; ministrato potu majoribus, et infantibus, post majores accedat abbas ad diaconum, qui collationem legit, et expectato sine incepti versus præbeat ei potum, dehinc tribus illis qui de candelabris et thuribulo serviunt, servitoribus abbatis candelabra et thuribulum interim tenentibus. Qui et scyphos a diacono et ab eis recipientes, portent ad tabulam abbatis, et super eam ponant. His actis, prædicti servitores abbatis, qui cum eo potum ad gradum detulerunt, ante ipsum gradum simul veniant, et ante et retro faciant, et postea sessum vadant; quibus abbas similiter potum ferat osculans eorum manus, ministrantibus illi fratribus illis qui ei ad lavandos pedes prioris et ipsorum servitorum ministraverunt.

Hoc facto, abbas ad sedem suam vadat, et ante eam ante et retro faciat, assurgente sibi conventu donec sedeat; prior vero surgens porrigat illi potum osculans ejus manum; lecto sermone quantum abbati visum fuerit, inuente eo diaconus lectionem absque *Tu autem, Domine*, finiat, et clauso libro, ante et retro faciat, et postea dalmaticam et stolam et manipulum **265** supra analogium ponat. Conversi vero candelabra et thuribulum super mensam abbatis ferant, et ante ipsam mensam ante et retro faciant. Post hæc et diaconus et conversi, ad ipsam mensam sedentes, bibant, diaconus juxta abbatem, conversi juxta diaconum, sicut sunt priores. Abbas vero lecto sermone statim percutiat uno ictu tabulam, et postea tot vicibus quot vicibus skillam percuti consuetudo est Sabbato ad charitatem post mandatum. Interim duo secretarii surgant, et analogium et dalmaticam, cum textu, et stola, et manipulo, ad monasterium

ferant. Post hæc abbas surgat, et humili voce dicat. *Adjutorium nostrum in nomine Domini*, et eadem voce conventus respondeat, *Qui fecit cælum et terram*: deinde præcedente diacono cum conversis candelabra et thuribulum portantibus, sequatur conventus ad monasterium, secretario percutiente tabulam ad completorium, et, facta confessione, dicant completorium, bini aut terni sub silentio. Post completorium tres orationes solito more faciant, prior tabulam percutiat tribus ictibus post orationes infantum, sicut skillam pulsare solet. Notandum est autem, in hujus diei obsequio, quia si abbas sufficere valet, omnium fratrum pedes solus in hac die lavare debet, testante enim beato Benedicto, vicis Christi agit in monasterio, et maxime in hoc ministerio.

Feria sexta ante nocturna pulseur tabula in claustro, et ante cellarium, et ante domum infirmorum, ad excitandos dormientes. Post orationes solitas, sicut in quinta feria, quindecim psalmi dicantur, candelæ extinguantur, lectiones in primo nocturno et secundo legantur, unde lectæ sunt in quinta feria. In tertio nocturno de Epistola ad Hebræos *Fratres, festinemus ingredi*, et cætera omnia usque ad primam, sicut in quinta feria. Ad primam pulsata tabula surgentes nudis pedibus vadant ad monasterium, et sic maneant omnes, donec impleatur diei officium, nisi jussu abbatis cakeantur pro nimia asperitate frigoris. Quod si evenerit, officio tantum intererunt nudis pedibus.

Primam et omnes horas diei, præter vesperas, usque ad vesperas Sabbati dicant sicut in quinta feria, excepto quod in quinta feria in alto cantantur hymni, intonantur psalmi, cantantur antiphonæ; in his vero diebus duobus hæc omnia in silentio et in directum dicuntur; dicta prima, septem psalmos et litaniam in alto dicant. Postea sedeant omnes in claustro, et inchoante abbate, dicant psalterium ex integro; quo completo vadant ad confessionem qui voluerint, usque ad horam officii.

Appropinquante hora tertia, pulsata tabula, sicut solent, pergant in dormitorium. Dehinc abluti et pectinati, pulsata tabula vadant ad monasterium, et factis solitis orationibus dicant tertiam. Post tertiam pulsata tabula pergant in capitulum; in quo versus in silentio dicatur, et sententia, sicut in quinta feria, de regula legatur. Post sermonem narrentur et ordinentur quæ agenda sunt usque ad crastinum capitulum. Exeuntes de capitulo, sedeant in claustro non loquentes, sed cantantes aut legentes.

Dicta nona, induantur sacerdos et levita, et reliqui qui ad officium sunt servituri. Procedant ad altare sacerdos et levita soli, sacerdos in casula, diaconus in stola; nullaque præmissa supplicatione dicat sacerdos *Oremus*, diaconus *Flectamus genua*, et ad alteram collectam similiter. Altare sit cooperatum desuper uno tantum linteamine. Singulos tractus duo in albis canant. Passio absque *Domine*

robicum legatur; ad quam nec candelabrum, nec A thuribulum, et, cum perventum fuerit ad locum ubi dicitur *Partiti sunt vestimenta mea sibi*, sint duo de indutis juxta altare, hinc et inde trahentes ad se duos pannos qui ante officium super altare missi fuerant, linteo tamen remanente subtus missale; lecta passione dicantur orationes solennes, sicut in missali continentur. Pro cunctis ordinibus flectantur genua, nisi pro Judæis.

His expletis deposita casula et stolis, revertantur sacerdos et levita in chorum in albis. Tunc duo sacerdotes quibus cantor jusserit, induti albis, accedant ad crucem, quæ debet esse præparata et cooperta ad altare matutinale, quam accipientes ferunt eam paulatim progredientes, et cantantes versus *Popule meus*, duo Levitæ, in albis stantes ante gradus, ante altare majus respondeant *Agius o Theos*; chorus autem dicat *Sanctus Deus, sacerdos Quia eduxi vos*, Levitæ *Agius*, chorus *Sanctus, sacerdotes Quid ultra*, Levitæ *Agius*, chorus *Sanctus*. Tunc sacerdotes, crucem ferentes, veniant ante altare, et cum finierint *Sanctus*, statim discoopertientes eam incipiant ambo antiphonam *Ecce lignum*; et tunc demum omnes flectant genua. Repetatur antiphona cum versibus psalmi *Beati immaculati*, quantum cantori visum fuerit. Dehinc canantur alia ad hoc servitium pertinentia, quantum opus fuerit. Tapetia sint extensa 266 ante altare, super quæ prosternantur primum domus abbas, et induti; interim in locum eorum qui tenent crucem succedentibus aliis, deinde cæteri, sicut est ordo eorum. Et non prolixè adorantes taceant, sed breviter et pure orantes: postea unusquisque osculetur pedes crucifixi, et post revertatur in chorum. Quod si convenerint aliqui vel clerici vel laici volentes adorare crucem, portetur eis crux in alium locum, ubi aptius adorent eam. Quæ si per chorum transierit, flexis ad terram genibus adoretur a fratribus, non simul omnibus, sed sicut portabitur coram eis. Adorata ab omnibus cruce, portitores ejus elevantes eam incipiant antiphonam *Super omnia ligna cedrorum*, et sic vadant ad locum ubi eam collocare debent. Tunc omnes petant veniam flexis ad terram genibus.

His ita gestis sacerdos resumpta casula cum D stola, et diaconus stola, præcedentibus conversis cum candelabris et thuribulo, vadant ad locum ubi quinta feria corpus Domini fuit repositum; et posito incenso in thuribulo incenset illud, et sic tradat diacono ad reportandum. In eundo et redeundo conversos sequatur diaconus, sacerdos extremus veniat. Cum appropinquant altari, adorent omnes fratres corpus Domini flexis genibus; collocato super altare Christi corpore, facta in calice vini et aquæ commistione, dicta a sacerdote cum diacono confessione, facta suppliciter a sacerdote ad altare oratione, incenset sacerdos corpus Christi et calicem; deinde dicat mediocri voce *Oremus*; *Præceptis salutaribus moniti*, et cætera usque *Et ne nos inducas*

in tentationem, et chorus respondeat, *Sed libera nos a malo*. Dehinc sacerdos in silentio *Libera nos, quæsumus, Domine*, et cætera usque *In unitate Spiritus sancti, Deus*. Et post moderata voce *Per omnia sæcula sæculorum*. Et respondente choro *Amen*, nihil amplius dicat; missaque in calicem, sicut solet, particula Dominici corporis, commundet se et fratres omnes, sine osculo pacis. Communicatis omnibus pulsetur tabula et fiat oratio vespertina. Qua completa, exeant in claustrum, et lavent pedes de aqua calida, et calceent se diurnalibus suis. Postea pulsatis tabulis redeuntes in chorum dicant vespertas in silentio, eisdem sicut in quinta feria psalmis, antiphonis, precibus, collectis; nisi quod pro psalmo *Voce mea*, qui dictus est quinta feria, hac die dicitur psalmus *Benedictus Dominus Deus meus*.

Dictis vespertis et pulsata tabula, eant in refectorium, ubi reficiantur pane tantum et aqua, et herbis crudis. Cibi fratrum coquantur in coquina, sicut cæteris diebus, et inde portentur ad eleemosynam. Solitus quoque potus detur pauperibus. Reficiente conventu, secretarii adjunctis sibi sacerdotibus, quot necessarii fuerint et quibus jussum fuerit, remaneant in ecclesia, ad abluenda altaria omnia, quæ prius lavanda sunt aqua, deinde vino. Refectis servitoribus, postquam de monasterio et dormitorio in claustrum redierint, pulsata tabula, fratres eant in refectorium propter servandum ordinem, quasi ad bibendum, et bibant aquam qui voluerint, alium potum minime. Illis exeuntibus de refectorio et in claustrum residentibus, facto congruo intervallo, pulsetur tabula, et vadant omnes ad collationem. A qua jubante abbate, percussa a priore tabula, surgentes pergant in refectorium ad charitatem bibendam.

Sabbato sancto percutiatur tabula ante nocturnam, sicut in sexta feria, et cætera similiter fiant usque ad primam. In tertio nocturno legatur de Epistola Pauli apostoli *Christus assistens pontifex futurorum*. Ad primam surgant in nocturnalibus suis; primam, et septem psalmos, et litaniam et cæteras horas usque ad vespertas dicant, sicut in sexta feria. In capitulo legatur sententia de regula sancti Benedicti, et disponantur quæ agenda sunt usque ad paschale capitulum. Ante capitulum, et post capitulum debent secretarii monasterium et omnia altaria ornare, cereos ubicunque esse debent collocare, cereum ad benedicendum in loco suo stabilire. In quo a cantore scribi debet quotus annus ille sit ab Incarnatione Domini, et crux designari infixis in quinque locis quinque grans incensi.

Post nonam induantur qui officium sunt celebraturi, et ad officium specialiter servituri, et infantes omnes, sacerdos alba et stola, cæteri albis induti, in chorum redeant; dehinc procedant ad sacrandum ignem, canentes psalmum quinquagesimum. Primus omnium secretarius qui hastam portat, ipse qua sacratum ignem reportet; dehinc portitor aquæ

benedictæ; post hos, qui portant crucem et thuribulum; deinde sacerdos qui ignem sacraturus est; post quem infantes, dehinc reliqui induti; post quos alii fratres, sicut procedunt Dominicis diebus. Sacrato igne, proficiat sacerdos aquam benedictam super eum, et postea ex carbonibus ipsius ignis impleatur thuribulum, quo impleto, imponat sacerdos thuris, et incenset ignem. Tunc accendatur **267** cereus, quem portare in hasta debet secretarius. Accendatur et candela in laterna, ut si forte in eundo exstinguatur cereus, ex ea accendatur; hanc laternam portare debet unus de magistris puerorum.

Ad hanc processionem candelabra non portantur; eundem ordinem servant in redeundo quem habuerunt in eundo. Revertentes dicant hos psalmos: *Deus, in nomine tuo; Miserere mei, Deus, miserere mei; Deus misereatur nostri; Deus, in adjutorium.* In sede episcopali canatur a duobus pueris hymnus *Inventor rutili*. Ignis sanctificatus, qui in claustro remansit, a famulis cellerarii colligatur, et ex hoc igne omnes foci in omnibus officinis prius extincti iterum accendantur. Plurima monachorum cœnobija faciunt hanc ad sanctificandum ignem processionem, in quinta etiam et sexta feria, secretario præferepte cereum in hasta vel virga in quinta feria, priore in sexta, abbate in Sabbato.

Processione in chorum reversa sine candelabris et thuribulo, sacerdos indutus casula procedat ad altare; diaconus vero stola et dalmatica indutus veniat ante abbatem, et petit ab eo benedictionem; dehinc vadat ad cereum et benedicat eum, nec ante benedictionem, nec post benedictionem ante et retro faciens, unus autem ex conversis, cum tempus fuerit, indicante cantore, deferat abbati ignitis carbonibus plenum thuribulum; in quo thure injecto accedat ad diaconum, et juxta eum sit, ut, cum tempus fuerit, accipiat diaconus ab eo thuribulum, et incenset cereum. Secretarius vero sit paratus, ut cum dictum fuerit *Rutilus ignis accendit*, statim accendat cereum.

Benedictione peracta, diaconus, deposita dalmatica et stola, ad suum locum in chorum revertatur. Cereus vero non exstinguatur usque in crastinum post vespas, lectiones statim inchoentur. Sacerdos absque cantu dicat orationes ad altare, sicut sunt per ordinem; ultima oratione dicta cantor, et aliter frater quem voluerit, induti cappis incipiant in choro litaniam ternam, hoc modo: cantores *Kyrie eleison*, dexter chorus similiter respondeat *Kyrie eleison*, deinde sinister, et cætera eodem modo, usque ad finem litanie; ternos sanctos de unoquoque ordine dicant. Ad singula sanctorum nomina uterque chorus inclinet, cantores ad nullum. Incepta litania fratres accedant ad formas, sicut in duoplectum lectionibus, ad tertiam sacerdos revertatur in secretariam, et deposita casula et stola redeat in chorum. Cum dixerint cantores *Omnes sancti, orate pro nobis*, excant de choro sacerdos, levita, sub-

A diaconus, tres conversi, et induat se sacerdos casula, levita dalmatica, subdiaconus tunica.

Finita litania, pronuntiant cantores tribus vicibus alta voce *Accendite*, et tunc primum accendantur candelabra et cætera luminaria quæ ante altare et circa altare sunt, et cantores incipiant festivum *Kyrie eleison*; et sacerdos, cum processione solita, ad altare procedat, et signa tunc pulsari incipiant, nec desinat, usque ad finem *Kyrie eleison*. Et tunc primum det cantor cappas his qui *Alleluia* et tractum canturari sunt. Finito *Kyrie eleison*, incipiat sacerdos *Gloria in excelsis Deo*. Quando legetur Evangelium, non teneantur candelabra, sed solum thuribulum. In hac consuetudine concordant omnes fere principales monachorum Ecclesie quæ nostro tempore majoris auctoritatis sunt, sicut et in eo quod offerenda, et *Agnus Dei*, et *Communio* ad hanc missam non dicuntur, licet cætera festive dicantur. In quibusdam quoque non improbande auctoritatis cœnobiis, nec ante sacerdotem ad altare procedentem hac die candelabra portantur.

Celebrata fere missa, sacerdote incipiente *Per Dominum nostrum*, incipiunt pulsari duæ skiffæ ad vespas, ut mos est in maximis festivitibus. Responsio *Deo gratias* ad *Ite missa est*, fiat oratio vespertina; qua facta vadant infantes in refectorium, si aliqui adeo parvi sunt ut usque post vespas exspectare non possint. Interim pulsantur majora signa duo et duo; ad extremum, pulsatis omnibus signis, canantur vespæ, ut decet, solemniter. Hebdomadarii cantor incipiat *Alleluia* ex aliqua antiphona ex qua cantor præceperit. Psalmi *Confiteantur*, capitulum *Si consurrexistis*, responsorium *Angelus Domini locutus est*, hymnus *ad cenam agni providi*, versus *Resurrexit Dominus*. Ad *Magnificat*, *Vespere autem Sabbati*. Collecta, *Deus qui hanc sacratissimam noctem*. Post vespas, procedant ad crucifixum.

SECTIO V. — De Tempore sancta Paschatis.

Die sancto Paschæ ante vigiliis matutinas pulsantur omnia signa; dehinc duo et duo, sicut mos est. Ad invitatorium quatuor in cappis, psalmi a beato Benedicto instituti, id est, *Domine in virtute* **268** *tua*, et cæteri. Ad lectiones circumferantur D thuribula, sicut in die Dominicæ Nativitatis institutum est. Totum denique officium more monachorum agatur Processio ad crucifixum post matutinas laudes, et post vespas, per totam septimanam vadat. Missa matutinalis hac die cum una collecta, processio in cappis. Ad vespas psalmi regulares, id est *Dixit Dominus*, et reliqui qui diebus Dominicis dici solent. Super psalmos, antiphonæ quæ ad matutinas laudes dicte sunt.

Tribus sequentibus diebus ante vigiliis pulsantur signa, duo et duo; ad invitatorium tres in cappis; psalmi feriales dicantur, sex sub una antiphona, et sex sub alia; duo et duo primum, et secundum responsorium; tertium tres, laudes sub una antiphona. Ad thuribula duo sacerdotes cappis induti

ad laudes et ad vesperas. Missa matutinalis cum una collecta, ad majorem omnia sint cappis induti. Ad vesperas per totam hebdomadam sub una antiphona dicantur psalmi qui in die Paschæ ad vesperas dicti sunt.

Tribus sequentibus diebus, ad invitatorium duo in cappis, ad nocturna psalmi foris, tres lectiones de pronuntiato Evangelio, major missa et cætera omnia, sicut in duodecim lectionibus. In hac hebdomada non loquantur in claustris. Missa matutinalis *Resurrexi*; omnes horæ cum antiphonis cappantur. Sabbato tantum ad vesperas psalmi cum *Alleluia* dicantur.

Octava die ad invitatorium tres in cappis. Ad lectiones legantur Paschales sermones; in tertio nocturno pronuntiatur Evangelium *Cum esset sero*, missa matutinalis *Quasi modo geniti*. Processio in albis. Major missa *Resurrexi*, ad quam sint omnes cappis induti.

Feria secunda ponatur ad legendum liber Actuum apostolorum usque ad sequentem Dominicam; ad utrumque nocturnum, et ad omnes horas *Alleluia* dicatur usque ad Ascensionem Domini. Post capitulum pulsata tabula, loquantur in claustris. Post nonam, cum exierint de refectorio, pergant in capitulum, et supplicent ante, et retro, pulsetque prior tabulam tribus ictibus, dicatque ter *Deus, in adiutorium meum intende, Domine, ad adjuvandum me festina*; et conventus idem ter respondeat adjungentes *Gloria Patri, Kyrie eleison, Christe eleison, Kyrie eleison, Pater noster*; et prior *Et ne nos, Adjutorium nostrum in nomine Domini*, conventus *Qui fecit cælum et terram*, et a priore dicto *Benedicite*, post loquantur in claustris. Hic loquendi ordo teneatur usque ad Idus Septembris privatis diebus, nisi jejunium fuerit.

Dominica prima post octavas Paschæ legatur *Apocalypsis*, et canatur historia *Dignus es, Domine*, duabus septimanis. A Dominica tertia usque ad Ascensionem Domini legantur septem canonicæ *Epistolæ*, et canatur historia *Si oblitus*.

Diebus Rogationum dictis matutinis pro defunctis, fratres ad lectos redeant, et qui volunt plus solito dormiant. His enim diebus meridianis horis non dormiunt nec aliquo sonitu, ut aliis diebus mos est, mane excitantur, sed cum tempus visum fuerit congruum, excitare debent infantes magistri eorum quam quietius possunt; quibus in claustris legentibus, surgant sine mora qui in lectis adhuc quiescunt. Post primam et familiares psalmos primæ, et septem psalmos, et litaniam, dicatur missa de jejunio ad majus altare, post cujus primam orationem dicantur alie, quæ ad majorem missam quotidianis diebus dici solent, addita in fine alia, id est, *Sanctorum tuorum intercessionibus*. Omnes offerant ad pacem, solus prior, aut qui in loco prioris est vadat. Sententia de regula legatur in capitulo, et ordinetur processio. Post tertiam sumant mistum pueri, et infirmi qui jejunare non possunt. Cantata sexta

vadant in dormitorium, sicut alio tempore, quando meridianis horis in lectis quiescere solent, et facto parvissimo intervallo pulsetur skilla, dehinc nudis pedibus de dormitorio descendant, manus abluant, ad ecclesiam vadant, orationem faciant. Qua facta incipiat infans antiphonam, *Exurge, Domine*. Interim pulsentur duo signa. Cantata antiphona dicat sacerdos *Ostende nobis, Domine, misericordiam tuam*. Sequatur *Kyrie eleison, Pater noster, Psalmus Deus miseretur nostri*. In crastino *Deus in adiutorium meum*. Dehinc sacerdos *Et veniat super nos*, collectam pro peccatis. Postea sonantibus signis exeant processuri canentes, incipiente cantore, quæ ad processionem pertinent, præcedant famuli cum vexillis, sequetur conversus cum aqua, post quem alius cum cruce. Dehinc subdiaconus, ferens textum, post quem fratres laici, dehinc infantes cum magistris, post quos cantores, extremis prioribus, et præcedentibus junioribus, sicut est ordo eorum. In egressu monasterii sint famuli camerarii, habentes ibi baculos præparatos quos tribuant fratribus ad se sustentandos.

Cum pervenerint ad ecclesiam ad quam ituri sunt, incipiat cantor antiphonam, vel responsorium de sancto in cujus honorem fundata est ipsa ecclesia. Intrantes fratres reddant baculos prædictis famulis, ab eisdem iterum recepturi exeuntes. Finito incæpto cantu, dicat statim sacerdos capitulum de sancto illo, et collectam cum *Dominus vobiscum* alta voce et solemniter, infans *Benedicamus Domino*, quo dicto, inclinantes se faciant orationem. A qua facto signo surgentes inclinent ante et retro. Dum hæc fiunt sacerdos, et levita et cæteri qui circa altare servituri sunt, præparare se debent ad celebrandam missam, secretarius quoque pallii et honestis pannis altare decenter parare; omnia enim quæ ad hoc servitium sunt necessaria instantia secretarii illuc prius debent esse delata. Paratis omnibus, celebretur iterum missa de jejunio. Post primam orationem dicatur oratio de sancto illo cuius est ecclesia, nullaque amplius.

Celebrata fere missa, duo fratres qui cappis induti debent dicere *Agnus Dei*, ad portas monasterii inclinantes se ante et retro, egrediantur, sumentes secum aliquos ex famulis, quibus jussum fuerit, et dicentes inter se litaniam quam conventus in reditu cantaturus est.

Expleta missa accedant statim fratres, quibus jussum fuerit, et stantes in medio pronuntient litaniam. Interim sacerdos, et quia ad missam servierunt, expedit se, et sic revertantur in chorum. Post *Sanctum Joannem* et *Omnis chorus prophetarum*, pronuntient illum sanctum duabus vicibus in cuius nomen est ecclesia dedicata. Postea inclinantes se omnes ante et retro, regrediantur eo ordine quo venerunt. Cantores litanie producant aut brevient ipsam litaniam secundum quantitatem itineris, qui in redeundo pergere debent post infantes, ante reliquum conventum cantorum.

Cum autem processio rediens ante monasterii introitum venerit, statione facta litaniam finiant; qua finita cantores ejus in ordinem suum redeant, et prædicti duo cantores qui præcesserant, cappis induti nudis pedibus ante portas monasterii stantes dicant *Agnus Dei, qui tollis peccata mundi, miserere nobis*; chorus similiter respondeat. Cantores *Suscipe deprecationem nostram, qui sedes ad dexteram Patris*; Chorus *Agnus Dei*, sicut supra. Cantores *Gloria Patri, et Filio, et Spiritui sancto, sicut erat in principio, et nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.* Interim præcedentibus qui vexillum portant et cætera quæ superius dicta sunt, sequantur cantores et reliquis conventus. Diets *Gloria* respondeat conventus *Agnus Dei*, ut supra. Conventu intrante monasterium pulsatur signa. Cantores *Exaudi, Deus*; conventus *Orationem populi tui*. Cunctis fratribus chororum ingressis, collocata cruce et reliquis quæ portata sunt in locis suis, prædicti duo cantores in medio chori stantes pronuntient litaniam *Sancte sanctorum Deus, miserere nobis*, priores a parte altaris sint, reliqui post eos, sicut est ordo eorum. Completa litaniam pulsatur signum ad nonam, factaque oratione nonæ, vadant in claustrum lavare pedes; quibus lotis, revertentes in chorum, pulsato alio signo, canent nonam.

Ad vespervas, secunda et tertia feria, pulsentur signa, sicut privatis diebus; inter signa dicantur psalmi *Deus, auribus nostris*; post vespervas de Omnibus Sanctis, dicantur vespere Mortuorum; Vigilia Mortuorum his diebus non agatur, si processio extra claustrum perrexerit, alioquin agatur sicut solet.

His tribus diebus ad nocturna, capitula et collectæ de resurrectione, et ad vespervas secundæ et tertiæ feriæ. Ad matutinas vero laudes, et ad tertiam, et ad sextam, et ad nonam capitulum et collectæ de jejuniis. Si in his tribus diebus festivitàs duodecim lectionum evenerit, totum servitium noctis et diei de ipsa festivitàte agatur. Dicta tertia et pulsatis omnibus signis, missa ipsius festivitàtis, sicut alio tempore, solemniter celebretur. Processio vadat, sicut aliis diebus, excepto quod calceati et sine baculis ibunt. Missa jejunii ad monasterium quo processerint celebretur. Si autem festivitàs trium lectionum evenerit, commemoratio ipsius tantummodo fiat ad vespervas, et ad matutinas laudes et ad priorem missam de jejunio.

SECTIO VI. — *Tempus Pentecostes.*

Sabbato in vigilia Pentecostes surgentes a meridiana, abluti et pectinati, ad ecclesiam veniant, et oratione facta, induantur officium celebraturi, et ad officium servituri. Agatur officium festive sicut in Sabbato sancto; cantor, et alius frater quem voluerit, induti cappis pronuntient litaniam tertiam, sicut in vigilia Paschæ. Cum pronuntiatum fuerit *Accendite*, accendantur cereus benedictus, et reliqua luminaria, unus enim cereus solummodo ante illam horam debet esse accessus,

ante altare. Cum incoperiat *Kyrie eleison*, pulsantur omnia signa. Sequatur **270** *Gloria in excelsis Deo.* Ad Evangelium tenentur candelabra et thuribulum. Post missam pulsatis duobus majoribus signis, faciant orationem. Nonæ etiam duo cantores in cappis. In crastino et totis octavis agatur sicut in paschali solemnitate et octavis paschalis solemnitate, nisi quod octava hujus festivitàtis die, utraque missa est *Spiritus Domini*.

Feria secunda, si nulla festivitàs sit, dicatur *minia Domine, in tua misericordia.* Hæc hebdomada hebdomada sunt jejunia quæ regula præcipit, quarta, et sexta feria, usque ad Idus Septembris, nisi rationabilis causa existat cur abbas vel prior his recedendi licentiam tribuat. Post capitulum ipsis jejuniis diebus sedeant in claustrum loquentes. Secretarius vero non pulsabit minimum signum, sicut consuetudo est, post capitulum, ad apparatus missæ. Post tertiam pergant infantes, et minuti sanguine, et infirmi quibus licentia data est accipere mistam. Post sextam agatur meridiana; a qua surgentes, nudis pedibus in claustrum veniant, afferentes sua calceamenta. Post hæc abluti et pectinati ventant in ecclesiam, et facta oratione, pulsatisque duobus signis, inchoet infans *Exsurge, Domine*, et cætera, sicut longe superius dictum est. Hic ordo servandus est feria quarta et sexta, usque ad festivitàtem Omnium Sanctorum, nisi sit vigilia, cujus missa solemniter celebretur; tunc enim processio ex toto dimittitur.

Dominica prima post octavas Pentecostes canantur hymni ad nocturna, et ad matutinas laudes *Nocte surgentes, Ecce jam noctis*, qui canendi sunt Dominicis diebus, usque ad Dominicam primam mensis Octobris; ponantur ad legendum libri Regum et Paralipomenon usque ad Dominicam primam mensis Augusti; *Historia Deus omnium.*

Dominica prima mensis Augusti ponant *Salvatorum*, usque ad Dominicam primam mensis Septembris. Responsoria *In principio.*

Dominica prima mensis Septembris ponant *Job, Tobi, Judith, Hester, Esdras* usque ad Dominicam primam mensis Octobris.

Ab Idibus Septembris, privatis diebus agatur continue jejunia quæ regula præcipit, atque ipsa die Iduum incipiant jejunare, sicut beatus Benedictus instituit, una tantum vice loquantur in claustrum usque ad Kalendas Octobris, id est post capitulum usque ad tertiam. Post sextam in dormitorium vadant, et post parvissimum intervallum, pulsato minimo signo, descendant, lavent, ad monasterium pergant, factaque oratione dictaque litaniam, missam celebrent. Celebrata fere missa pulsatur signum ad nonam. Post missam, facta oratione, pergant servitores accipere mistam. Quibus revertentibus pulsato alio signo canatur nona.

SECTIO VII. — *Quinque festivitàtes præcipue.*

Quinque sunt præcipue festivitàtes, id est Natale Domini, Resurrectio ejus, Pentecostes, Assumptio,

sacra Dei genitoris Mariæ, festivitas loci. Servatis omnibus que de Sabbato sancto dicta sunt, in harum festivitatum vigiliis ornatur totum monasterium, et omnia altaria, secundum facultatem loci, sicut honestius fieri potest.

Mundentur officina, et claustrum. Sediæ refectorii, capituli, claustrii tegantur, bancalibus sternatur juncus.

Ad missam jejunii induantur honeste qui eam sunt celebraturi, sacerdos honorifice: diaconus dalmatica, subdiaconus tunica; tres conversi, cantor hebdomadarius cappa; duo fratres ad responsoria: Ante missam pulsantur signa, sicut in festis diebus, litania minime dicatur; *Kyrie eleison* festivum canatur, una tantum collecta dicatur. Si festivitas in hac die evenierit, missa matutinalis de ea cantetur. Ad nonam duo majora signa pulsantur. Ad vesperas duo minima, dehinc gradatim duo et duo, ad extremum omnia. Inter signa, luminaria monasterii accendantur. Ante singula altaria que extra presbyterium sunt, singula luminaria ardeant. Antiphonas super psalmos, quibus cantor præceperit, incipiant. Responsorium quatuor in cappis canant. Antiphona ad *Magnificat* ter dicatur; abbas et prior cappis induti incensent utraque presbyterii altaria, ante et desuper utrique simul, singuli singula latera. Parati sint duo alii sacerdotes hebdomadarii, scilicet majoris missæ, et minoris, qui thuribula de eorum manibus accipiant, et hinc, et inde per altaria que extra sunt circumferant; qui revertentes in chorum abbati prius, priori postea ferant, post, eis qui responsorium cantaverunt, non ambo simul, sed unus hinc, et aliter inde; dehinc duo conversi in albis, cæteris fratribus. Abbati de libro serviat qui thuribulum de ejus manu accipit.

271 In iis vigiliis tabulæ refectorii debent esse cooperiæ.

In crastino ante nocturnas vigiliis ad excitandos fratres pulsantur omnia signa; dehinc gradatim duo et duo, ad extremum omnia. Ad invitatorium quatuor in cappis. Terna responsoria in tribus nocturnis, duo et duo; quartum, quatuor; octavum, quinque; duodecimum, sex canant. In tribus nocturnis dum legitur tertia lectio duo sacerdotes, cappis induti, incensent altaria, majus et minus; dehinc ferant abbati, et priori, et cæteris fratribus per ordinem; octavum, et duodecimum responsorium post *Gloriam* a capite repetantur; pronuntiato Evangelio altare discooperiatur, et omnia luminaria accendantur. Ad *Te Deum laudamus* duo majora signa pulsantur; lectio Evangelio, collecta dicta, pulsatis omnibus signis, inchoet sacerdos matutinas laudes. Dehinc in vestiarium rursus casulam et stolam deponat, et sic in alba cum manipulo in chorum redeat; incepto hymno exeat, manipulum deponat, cappam induat, et cum alio fratre similiter cappa induto, sicut ad hesternas vesperas, cum thuribulis per altaria vadat, duobus conversis cum eis indutis

in albis. Si abbas Evangelium legerit, post Evangelium induta cappa in chorum revertatur. Antiphona ad *Benedictus* ter dicatur.

Ad primam, duo majora signa pulsantur. Tres cerei ante altare accendantur, similiter ad tertiam, et sextam, et nonam; capitulum breviter peragatur.

Missæ matutinalis cum una collecta et præfatione dicatur. Dum sacerdos in canone est, remanentibus infantibus cum magistris suis in choro, qui ante missam debent esse induti, cæteri pergant induere se; qui, accipientes a secretario vestimenta, extra secretariam se induant. Si vero parvus locus est, exeant aliqui in claustrum vel capitulum, et ibi induant se. Meliores vero sibi tribuantur prioribus et honestioribus personis; unusquisque mox, ut indutus fuerit, revertatur in chorum; missa peracta, si dies Dominicus non fuerit, cessante majore signo, quod incepta ultima collecta missæ pulsari cepit, fiat oratio tertiæ. Post orationem, pulsate alio signo, canatur tertia.

Si vero Dominicus fuerit, expleta matutinali missa, non pulsato adhuc tertiæ signo, fiat aqua benedicta, sicut aliis Dominicis diebus fieri solet; dum exeat *Asperges me* pulsetur majus signum ad tertiam. Aspersa aqua benedicta, vadat sacerdos per officinas, cum portitoribus aquæ et crucis. Cessante signo fiat oratio tertiæ. Qua expleta, pulsato alio signo, canatur tertia. Sacerdos interim, qui per officinas ivit, revertens ante introitum monasterii, dicat orationem solitam; dehinc intrans ante unum de altaribus, *Via sanctorum*.

Dicta tertia, distributis cappis, dispositis in choro a cantore, qui ea que portanda sunt portare debent [f., debet], exeant omnes hoc ordine processuri. Primum conversus ferens stulam cum aqua benedicta; dehinc duo portantes duas cruces; post quos duo cum duobus candelabris, accensis desuper cereis; alii duo ferentes duo thuribula igne et thure plena; hos sequantur duo subdiaconi tunicis induti, portantes duos Evangeliorum textus; post quos, infantibus cum magistris suis; extremi abbas et priores, præcedentibus aliis binis et binis, sicut est ordo eorum.

Cum processio de choro incipit exire, pulsantur duo majora signa, non cessatura usque dum processio in chorum sit reversa, cessentque alia signa. Procedentes per majores januas monasterium introeant, et ante crucifixum stationem faciant. Quia facta, expleto cantu quem inchoerant, incipiat abbas vel cantor quod ad ipsum idem pertineat, et sic sonantibus omnibus signis chorum introeant, eisque cessantibus missam incipiant.

Ante missæ introitum sternatur unum aut duo tapetia per transversum chori, ubi stare debeat cantor et cæteri quos ad se vocaverit ad chorum regendum. Omnes cerei, qui in corolis sunt, et cætera luminaria que in choro et presbyterio et ante crucifixum sunt, accendantur. Cantor providens quot et qui, que singulariter cantanda sunt, cantent. Ad sequentiam duo majora signa pulsantur.

Comitatio, si opus fuerit, repetatur cum versu, et *Gloria Patri*. Expleta missa pulsantur omnia signa; unusquisque vestimentum suum et cappam, utraque bene plicata, deferat secretario ad arcam.

Festivas mappæ super tabulas refectorii sint extensæ, ita ut ante pendeant. Sint et quotidianæ, totæ tamen, super quas manducant fratres. Mantergia etiam candida et honesta super tersoria quotidiana sint extensa; quæ mantergia post capitulum a camerariis sunt extendenda. Nullus tamen fratrum debet ibi manus tergere, nisi solummodo ad refectio-nem primam, et sero ad cœnam.

Ad nonam duo majora signa pulsantur. Ad vesperas agatur de signis, et cereis, sicut 272 actum eat ad vespervas præcedentis diei. Post cœnam refectis servitoribus colligant refectorarii mappas festivas, et bene plicatas reddant cellerario conservandas; camerarius vero honestiora tersoria accipiat et custodiat.

SECTIO VIII. — *Festivitates præcipuæ secundæ classis.*

Sunt aliæ festivitates, quæ magnificè celebrantur, quamvis non æqualiter superioribus; sunt autem hæc: Epiphania, Purificatio sanctæ Mariæ, festivitas sancti Gregorii, Annuntiatio Christi, octava dies paschalis solemnitas, festivitas sancti Alfegi martyris, Ascensio Christi, Festivitas sancti Augustini Anglorum archiepiscopi, octava Pentecostes dies, Nativitas S. Joannis Baptistæ, Passio apostolorum Petri et Pauli, Translatio sancti Benedicti, Nativitas sanctæ Mariæ, festivitas sancti Michaelis, festivitas Omnium Sanctorum, festivitas sancti Andreae, Dedicatio Ecclesiæ.

Harum omnium festivitatum præcedentibus diebus ornentur altaria, presbyterium, chorus, membra monasterii, ex utraque parte chori, pulsantur signa sicut in præcipuis festivitatibus, accendantur duæ partes cereorum coruæ presbyterii et omnia luminaria quæ circa majus altare sunt, et cereus ante crucifixum. Antiphonæ, si propriæ habentur, quibus cantor præceperit, super psalmos imponant; si autem, cum una antiphona de ipsa festivitate cantantur; responsum duo in cappis; antiphona ad *Magnificat* bis dicatur; duo sacrote, cappis induti, ad thuribula, sicut superius de præcipuis festivitatibus dictum est.

Missæ vigiliarum Ascensionis Christi, Joannis Baptistæ, apostolorum Petri et Pauli, Omnium Sanctorum festive celebrentur. Si quælibet harum vigiliarum, vel alia aliqua, quæ festive celebratur, Dominica die venerit, totum servitium noctis, et missa matutinis de Dominica agatur; major vero missa, cum *Alleluia* post responsum de vigilia dicatur, excepta Dominicæ Nativitatis vigilia, in qua si ita venerit in tertio nocturno de ipsa vigilia cantatur, et legitur. In crastino ante nocturnas vigiliis pulsantur signa, bina, et lina, dehinc simul omnia. Ad invitatorium tres in cappis, tria responsoria in tribus nocturnis duo, et duo cantant, quartum tres,

(66) Videtur deesse vox indigent, aut alia similis.

octavum quatuor, duodecimum quinque, quod post *Gloriam* a capite repetatur. Pronuntiato Evangelio altare discooperiatur, luminaria, sicut ad vespere præcedentis diei, accendantur. Antiphona ad *Benedictus* bis dicatur, et thuribula similiter circumferantur. Ad primam duo signa pulsantur, tres cerei accendantur, similiter ad tertiam, et sextam et nonam. Ornentur sedilia, extendantur mappæ, et tersoria, sicut supra dictum est. Missa matutinalis de ipsa solemnitate cum una collecta, nisi sit festivitas alicujus sancti, unde commemoratio; quod si venerit, matutinalis missa erit de sancto, et collecta prima, secunda de ipsa solemnitate, et non amplius. Sacerdotes ad missas privatas similiter collectam unam. Dicta matutinali missa, canatur tertia, celebretur missa in cappis, excepta Purificatione sanctæ Mariæ, in qua ad inissam sint omnes albis induti propter cereos, præter cantorem, et eos qui circa eum sunt, quos cappis etiam indutos esse oportet.

Excipiuntur quoque beati Gregorii et Dominicæ Annuntiationis festivitates, quando intra quadragesimam celebrantur. In his enim similiter sint omnes albis induti, præter supradictos, et eos, qui responsum et tractum cantant. Hi namque præcipiente cantore, accedentes ad cantandum cappas in choro induant, et cum percantaverint venientes in vestitum eas ibi deponant. Cantor quot et quos voluerit ad se vocet. Numerus cantantium responsum, et *Alleluia*, et cætera quæ cauenda sunt in arbitrio cantoris sit. Celebrata missa pulsantur omnia. Si aliqua harum festivitatum Dominica die venerit, dicta matutinali missa, fiat aqua benedicta, et processio per claustrum, sicut solet Dominicis diebus, omnes tamen sint albis induti. Ad nonam pulsantur signa duo, et agantur vespere, sicut præcedenti die. Festivitates beati Gregorii inter superiores ideo computamus, quia nostræ, id est Anglorum gentis apostolus est.

Si Dominicæ Annuntiationis festivitas aliqua quadragesimæ Dominica venerit, in crastinum differatur; alioquin servitium Dominicæ diei restaurari non posset. Vespere usque ad capitulum de Dominica agantur, capitulum de festivitate dicatur. Post primam collectam commemoratio Dominicæ diei fiat. Si Sabbato venerit, totum diei servitium de ipsa solemnitate agatur. Post primam vespertinam collectam, collecta de Dominica dicatur, excepto Sabbato ante palmas, in quo si hæc festivitas venerit, de ipsa festivitate agatur servitium, usque ad capitulum 273 vespertinum. Ipsa die duo fratres in froccis responsum cantent, unus sacerdos cappa indutis altaria incenset. Post primam collectam commemoratio festivitatis fiat. Si vero tertia feria post palmas venerit, festivitas quidem, sicut dictum est, celebretur, sed fratres in crastino radantur, et tunc post capitulum, et post sextam in claustris loquantur. Qui autem (66) ipso die balneentur. Si vero quinta feria, vel sexta, vel sabbato ante Pascha

vel in parochiali solemnitate, vel tribus sequentibus A
 evenerit, in quintam feriam post paschalem solemn-
 nitatem differatur. Festivitas ista tunc ita solemniter
 agatur sicut paschalis solemnitas, excepto quod
 pro skilla ante nocturnas vigiliis ad excitandos fra-
 tres classicum non pulsetur nec processio fiat. An-
 tiphonæ et responsoria, quæ in hac festivitate in
 quadragesima canerentur, in hoc quoque tempore,
 cum adjunctis *Alleluia* canantur, versiculi quoque
 omnes cum finali *Alleluia* dicantur. Invitatorium,
Alleluia, *alleluia* secundum melodiam invitatorii,
Ave Maria, cantica de Adventu Domini.

Die Ascensionis Christi fiat processio in albis,
 vel extra claustrum circa monasterii curiam, præ-
 cedentibus vexillis et reliquiis, cum reliquis quæ ad
 festivam processionem præcedere solent, vel per
 claustrum sine vexillis; ex quo incipit processio
 exire, pulsantur duo signa, sicut superius dictum est
 in die Nativitatis sanctæ Mariæ. Ad vespertas psalmi
 Dixit Dominus, *Lætatus sum in his, Nisi Dominus,*
Memento Domine cum antiphona *De fructu ventris*
 tui. Qui psalmus cum hac antiphona quartus dicitur
 in omnibus festivitatibus sanctæ Mariæ.

In festivitate sancti Michaelis psalmi ad vespertas
 Dixit Dominus, *Confitebor, Beatus vir*, aliud *Confitebor*
 cum antiphona *In conspectu Angelorum*.

Vigilia Omnium Sanctorum ad vespertas psalmi
 cum antiphonis de ipsis psalmis qui quotidie ad
 eorum memoriam solent dici; preces, *Post partum*
virgo, et cætera. Cum dictum fuerit *Adducentur*
regi virgines post eam, adjungatur *Pro fratribus*
vestris absentibus; Mitte eis, Domine; Domine, exaudi
orationem; Domine, Dominus virtutum; Dominus
robiscum. Post collectam commemoratio solum-
 modo de sancta cruce. In crastino ad laudes similiter
 preces *Post partum virgo*, ad vespertas psalmi, et
 super psalmos antiphonæ, sicut præcedenti die.

Dictis vespertis pulsantur omnia signa, et pro-
 ductus solito canantur vespertæ pro Defunctis, nisi
 in crastino sit dies Dominicus, vel quælibet festi-
 vitas duodecim lectionum. Collecta una *Fidelium*
Deus. Sequens autem nocte ad Vigiliam mortuorum
 pulsantur similiter omnia signa. Ipsa die sacerdotes
 omnes celebrent missas pro omnibus fidelibus de-
 functis. Qui vero sacerdotes non sunt, injungantur D
 eis in capitulo psalmi pro missis. Agatur missa ma-
 tulinis festive, pulsantur omnia signa, cappa sit
 in choro; levita et subdiaconus casulis induantur;
 duo infantes responsorium in albis, duo majores
 fratres tractum similiter in albis, tres conversi ad
 thuribulum et candelabra: septem diebus plena
 officia, usque ad triginta dies *Voce mea*, et *Verba*
mea.

In festivitate Ecclesiæ dedicationis cerei accensi
 ad priores vespertas per omnia altaria, quæ ipsa die
 sacra fuerunt, non extinguantur usque in cras-
 tinum post completorium. Cantica *Lætare Jerusa-*
lem; Urbs fortitudinis; Non vocaberis ultra. Ipsa
 die celebretur missa per unumquodque altare, si

numerus sacerdotum tantus est. Dicta tertia, agatur
 processio festiva in albis, aut circa monasterium,
 si locus aptus est, aut per claustrum, præcedentibus
 quæ festivam processionem præcedere solent, et
 ingrediatur monasterium per majores januas, fiat-
 que statio ante crucifixum. Psalmi ad vespertas, qui
 in festivitate virginum dici solent. Hæc festivitas
 octavas habet.

SECTIO IX. — Festivitates tertiæ classis.

Sunt aliæ tertiæ dignitatis festivitates, quæ non
 tantopere celebrantur. Hæc autem sunt: festivitates
 sancti Vincentii. Conversio sancti Pauli, Philippi et
 Jacobi. Inventio sanctæ crucis; Jacobi apostoli,
 sancti Petri in Kalendis Augusti; Laurentii mar-
 tyris; Octava dies Assumptionis sanctæ Mariæ;
 Bartholomæi apostoli, Augustini doctoris; Decollatio
 Joannis Baptistæ. Exaltatio sanctæ crucis; Mathæi
 apostoli, Simonis et Judæ, beati Martini, Thomæ
 apostoli; et si quæ aliæ festivitates ita celebrari
 instituantur.

Pridie ante has festivitates parentur duo presby-
 terii altaria, presbyterium, et chorus. Ad nonam
 et ad vespertas pulsantur signa sicut privatis duode-
 cim lectionibus, nisi quod majora signa pulsari de-
 bent. Tria candelabra ante altare, et cætera lumi-
 naria quæ circa sunt accendantur; Vespertæ cum
 una antiphona de ipsa festivitate canantur, nisi præ-
 cedat festivitas 274 de qua dicantur. Vespertæ
 usque ad capitulum; responsorium si propria histo-
 ria est, duo fratres canant in froccis suis; si non est
 propria historia, sicut in festivitatibus quorundam
 apostolorum, aut si jam cantata est, quemadmodum
 octava die Assumptionis sanctæ Mariæ, duo pueri
 canant breve responsorium. Sacerdos indutus cappa
 incenset altaria, conversus sit in alba. In crastino
 ad invitatorium duo in cappis. Tria responsoria in
 tribus nocturnis singuli singula; quartum respon-
 sorium duo, octavum tres, duodecimum quatuor,
 quod post *Gloriam* repetatur. Pronuntiatio Evangelio,
 discooperiatur altare, et accendantur luminaria,
 sicut pridie ad vespertas. Ad *Te Deum laudamus* duo
 mediocria signa pulsantur. Post lectum Evangelium
 sacerdos in chorum redeat in alba. Ad laudes duo
 pueri breve responsorium, sive sit propria historia,
 sive non. Et ad vespertas similiter. Ad primam pul-
 setur unum de majoribus signis; accendantur duo
 cerei ante altare, et per omnes horas usque ad
 vespertas. Ad missam in choro omnes sint in albis
 præter cantorem, et eos qui secum erunt, qui etiam
 cappis induti chorum regere debent. Ad nonam
 pulsetur signum sicut ad primam. Antiphonas super
 psalmos ad vespertas imponant juvenes quibus can-
 tor præcepit. Cætera agantur sicut ad vespertas
 præcedentis diei. Ad priores vespertas Inventionis
 sanctæ crucis hymnus *Vexilla regis*. In crastino
 invitatorium, et duo nocturna de martyribus. Tertium
 de sancta cruce, cantica *Domine, audi*, quod divi-
 datur in tres *Glorias*: Prima *Gloria* est ante versum
Pro iniquitate: secunda ante versum *Egressus es*.

Hymnus ad laudes *Lustris sex*. Missa matutinalis de A martyribus, major de sancta cruce, psalmi ad vesperas *Dixit Dominus, Confitebor, Beatus vir, Laudate pueri*, hymnus *Vexilla regis*.

In Exaltatione sanctæ crucis simile servitium est servitio Inventionis ejusdem, nisi quod in hac sancta cruce adoratur, in illa minime. In hac itaque solemnitate, dicta Tertia, sternatur presbyterium tapetibus, usque ad majus altare; quo facto exeant de parte matutinalis altaris duo fratres in albis, quibus cantor præceperit, portantes crucem coopertam, donec veniant super gradum qui ante altare est propior ipsi altari; tunc a portantibus discooperta cruce, et ab eisdem incepta Antiphona *Ecce lignum crucis*, omnes flectant genua, ac deinde super tapetia prostrati toto corpore adorent eam, et osculentur pedes crucifixi, sicut sunt priores. Cantata antiphona supradicta, incipiat cantor antiphonam *Crucem tuam adoramus*, quam repetant per singulos versus psalmi *Deus misereatur nostri*. Deinde alia quæ conveniunt, si opus fuerit. Adorata cruce, prædicti duo fratres qui eam tenent incipiant simul alta voce antiphonam *Super omnia*; et flectentibus omnibus genua, fixaque cruce in loco suo, pulsatis signis celebretur missa. Ad introitum *In nomine Domini omne genu flectatur*; Evangelium *Nunc judicium est mundi*.

SECTIO X. — *Quinque Dominicæ principales.*

Quinque dies Dominici sunt, qui communia quadam inter se habent separata a cæteris diebus Dominicis: Dominica videlicet prima de Adventu Domini, Dominica prima septuagesimæ, Dominica prima quadragesimæ, Dominica in medio quadragesimæ, Dominica in Palmis. In his duo invitatorium canant in albis; sacerdos lecto Evangelio exutus in vestiario casula et stola, revertatur in chorum in albis, cum manipulo, exiturus incepto hymno, et incepta antiphona ad *Benedictus* similiter in alba intraturus, et incensum per altaria portaturus, chorus ab hesternâ die debet esse paratus, et per chorum juncus sparsus. Ad utrasque vesperas et ad laudes duo fratres in froccis responsorium canant. Tabulæ refectorii sint coopertæ, honesta manutergia sint extensa super tersoria, sicut in omnibus festivitibus in quibus invitatorium in cappis canitur. Quæ extendantur et colligantur, sicut superius dictum est.

SECTIO XI. — *Festivitates duodecim lectionum.*

In omnibus festivitibus duodecim lectionum, quæcunque sint, et in omnibus diebus qui infra octavas sunt, in quibus in claustro non loquuntur monachi, quamvis ipsi dies trium lectionum sint, et in omnibus vigiliis, in quibus missæ pulsatis omnibus signis festive aguntur, et in omnibus Sabbatis jejuniorum Quatuor Temporum, cum cantor inchoaverit *Gloria Patri* ad officium, sacerdos ingrediatur ad altare ferens missale manibus suis, præcedentibus tribus conversis cum candelabris et thuribulo, subdiacono post eos cum textu, subdiaconum se-

quente diacono, et posito missali super altare faciat 275 orationem suppliciter inclinatus; diaconus quoque retro post eum similiter faciat; factaque oratione signet se sacerdos, et osculetur textum Evangelii, quem subdiaconus super altare positum habere debet; diaconus quoque similiter signans se faciat ante et retro, et veniens ad sinistram sacerdotis osculetur cornu altaris; dehinc faciant simul confessionem. Qua facta, imposito a sacerdote thure in thuribulo, tribuat diaconus sacerdoti thuribulum; sacerdos incenset altare ante et desuper, reddatque diacono; diaconus incenset utraque altaris latera, et altare matutinale, et sic reddat converso, qui, deferens in chorum, offerat primum cantori, et ipsis qui cum eo sunt; dehinc in dextro choro omnibus per ordinem, et sic in sinistro, deinde infirmis, qui extra chorum sunt. Duo vero conversi qui tenent candelabra ante altare, non dimittant ea usquequo inchoetur *Kyrie eleison*; quo inchoato, depositis candelabris revertantur in chorum.

Ad Evangelium dum canitur offerenda, vel versua offerendæ, conversus afferat thuribulum cum acerra cantori quicumque ille sit qui chorum tenet, si festivitas sit duodecim lectionum, vel festivi dies sint trium lectionum intra octavas superius descriptas.

Cantor vero cum viderit tempus esse, ponat incensum in thuribulo, et mittat diacono ad altare, et diaconus tribuat sacerdoti, nisi abbas vel episcopus in choro sit, vel missam celebret; quod si evenierit, ad ipsum deferatur thuribulum cum acerra ad introitum et ante Evangelium, a diacono et converso; post offerendam, a cantore et converso.

Circa finem missæ cum perventum fuerit ad prioris collectæ *Per Dominum nostrum*, deponant duo conversi candelabra ante altare, et sic cum eo qui thuribulum tenet revertantur in vestiarium. Expleta missa sequatur sacerdos præcedentem diaconum ferentem missale.

Si festivitas trium lectionum eveniat in aliqua die Dominica, vel in alia festivitate alicujus sancti, qua propriam historiam habeat, vel, si propriam historiam non habet, in albis tamen vel in cappis fit, commemoratio de festivitate trium lectionum solummodo fiat ad priores vesperas et ad matutinas laudes, et missa matutinalis de ea canatur. Si vero historia jam alia die Dominica cantata est, aut illa alia festivitas duodecim lectionum historiam propriam non habet, nec in albis nec in cappis fit, antiphona de festivitate de qua tres lectiones fierent, ad cantica pronuntietur, et deinceps totum servitium usque ad finem ultimæ collectæ de ea agatur. Post *Benedicamus Domino* fiat commemoratio festivitatis de qua octo lectiones fuerint; omnes quoque horæ de illa dicantur, sermo in capitulo, et major missa; matutinalis vero unde laudes fuerunt.

Si festivitas alicujus sancti, de qua duodecim lectiones fiunt, eveniat in die Dominica de qua historia jam cantata sit, aut subsequente die Domi-

mea cantari possit; totum servitium noctis, et diei de sancto agatur; missa tantum matutinalis de Dominica dicatur; lectiam enim nocturnum de Dominica die nunquam erit, nisi precedentia duo de ea ibi.

In omnibus Dominicis diebus, et in prima die Dominice Nativitatis ad majorem missam tantum, et in die Dominice Circumcisionis, et Epiphania, et in prima die paschalis solemnitatis, et in die Ascensionis, et in prima die Pentecostes, et in festivitate Omnium Sanctorum, et in Dedicatione ecclesie, et in omnibus festivitatibus beate Martie, et in die passionis apostolorum Petri et Pauli, et in ceteris festivitatibus aliorum apostolorum, dicatur ad majorem missam *Credo in unum Deum*. Nam ad minorem missam in conventu nunquam dicitur.

SACRO XII. — Exceptio persone principalis.

Quoties disponitur ut aliqua persona cum festiva processione suscipiatur, tangatur ter breviter unum de majoribus signis, ut hoc signo convenient omnes fratres in ecclesiam ad induendum se. Et cum omnes cappis induti fuerint, si tanta capparum copia est, aut casulis, et dalmaticis, si cappae desint, et pueri unicus, aspiciant sedentes in choro, donec procedant. Secretarius interim extendat unum tapetum, et deuper pellicum ante majus altare super priorem gradum, et similiter faciat ante crucifixum in medio Ecclesie; his peractis cum indicatum fuerit jam prope adesse personam, pulsantur duo majora signa.

Tunc aliqui de majoribus accipiant aquam benedictam, et cetera quae ad festivam processionem portari solent; hos praecedentes sequantur abbas, et ceteri, ut sunt priores. Pueri cum magistris suis extremi veniant, et in ordine suo stent inter choros duos, cum facta fuerit statio ad susceptionem persone. Quae cum suscipitur **276** det ei abbas aspersorium cum aqua in manum, si episcopus fuerit, aliam personam aspergat ipse, dehinc porrigatur ei incensum, similiter ab abbate, textus a priore; dum haec sunt, pulsantur omnia signa. Cantor vero incipiat cantum qui conveniat personae, dehinc revertitur processio, pueri cum magistris suis primi ingrediantur ecclesiam, hos sequantur reliqui sicut in statione fuerunt; extremus veniat abbas cum suscepta persona, praecedentibus eos supradictis portitoribus.

Ingressi monasterium faciant stationem ante crucifixum. Pueri vero similiter stent inter utrosque choros. Praedicti portitores paulatim progrediantur per medium eorum, et stent ante crucifixum versus vultibus ad eum. Interim oret suscepta persona; finito cantu, surgente ea ab oratione, incipiat cantor antiphonam, vel responsorium de sancto in cujus honorem fundata est ecclesia. Tunc praecedant praedicti portitores, deposituri in locis suis ea quae portant statim cum ad altare venerint. Sequantur infantes, post hos reliqui, eo ordine quo superius dictum est. Ingressi chororum stent a parte altaris ex utraque parte sicut sunt priores. Oret iterum suscepta per-

sona; finito quod cantatur, surgat, et si episcopus est qui suscipitur, post datam benedictionem osculetur omnes fratres per ordinem. Fratres vero, quia induti sunt, non flectant genua ante eum, sicut solent facere cum osculantur episcopum vel abbatem, vel principem terrae, sed humiliter inclinantes se procedant ad osculum ejus.

Si spiritualis persona fuerit et abbas expedire indicaverit, de vestitis fratribus, et in capitulo, sicut solent, considentibus, ducatur illuc praedicta persona, et, petita benedictione, legatur ante eam lectio divina; qua finita cum *Tu autem, Domine*, sermonem si voluerit de ea faciat.

Si abbas fuerit qui suscipitur, ante introitum capituli egredientes fratres osculetur. Si vero capitulum non intraverit, servata competenti hora in claustrum osculetur eos.

CAPUT II.

De abbate.

Abbas cum eligitur, omnes fratres, vel major et melior pars, in ejus electionem consentire debent. Electus autem si extra monasterium consecratur, cum redierit cum festiva processione suscipiatur. Ipse vero in utraque statione prostratus jaceat. Finito cantu secundae stationis, episcopus, si adest, vel legatus ejus in loco et statione abbatis eum statuat. Quo statuto, si episcopus abest, incipiat prior *Te Deum laudamus*, quod dum cantant, accedant omnes fratres, sicut sunt priores, ad osculum ejus, his flectentes genua, semel ante osculum, et semel post osculum. Ex illa die in omni loco singulari reverentia honorandus est.

In primo capitulo ubi sederit, omnes qui intra monasterium obedientias habent, et res monasterii servant, suarum obedientiarum claves ante pedes ejus ponant. Ipse vero recommendet eis ipsas obedientias, si non aliter ordinandas esse decreverit. Inclinari debet a toto conventu cum post inceptam antiphonam inclinatur, cum in tabula in capitulo nominatur, si ibi praesens est, cum in psalmo, vel in alio aliquo fallitur in choro, pro quo veniam petat.

Eunte eo ad legendum vel redeunte a legendo, assurgat ei totus conventus. Transeunte eo per claustrum vel per quemcunque locum, assurgat ei omnes ante quos transit, quoadusque pertranseat. Cum capitulum introierit, fratribus jam in eo considentibus, de omnibus gradibus omnes descendant donec idem considerat. Ubicumque sit, ibi debet esse ordo et disciplina; quapropter in quocunque loco fuerit, sive in claustrum, sive extra claustrum, cum reprehendit aliquem fratrem inordinate agentem, sive loquentem, mox ille coram eo humiliter veniam petat, sicut in capitulo, et tandiu stet ante illum donec illum jubeat sedere. Et si viderit illum irasci, tam diu satisfaciatur ante ipsum veniam petendo, quousque illum reddat placatum. Abbas tamen providere debet ne hoc faciat coram saecularibus hominibus.

Ubicumque sederit, nullus juxta eum sedere pra-

sumat, nisi ipse jusserit; jussus vero sedere, ad genua ejus se flectat et osculetur, et sic humiliter juxta eum sedeat. Quicumque ei in manum aliquid dederit, vel de manu ejus aliquid acceperit, osculetur manum ipsius; intraturo in refectorium duo fratres serviant ei de aqua et manutergio. Quandiu in choro fuerit, nullus infantibus, nisi eo jubente, audeat disciplinam inferre.

Quandiu dormierit in lecto suo mane, nullus sonitum audeat facere. Magister tamen infantum, si viderit transire horam **277** qua sonitus a priore fieri solet, surgat, et quam quietius possit infantes excitet, virga tantummodo tangens pannos quibus cooperti sunt. Quo facto, exeuntes de dormitorio lavent se et peccant, et, factis solitis orationibus, in scholam suam redeant et cum silentio sedeant, donec abbas de lecto surgat.

Cum alicubi extra monasterium moram faciens, mandat conventui salutes seu orationes, omnes qui in capitulo sunt inclinent, flexis usque ad suppellemeum scabellum genibus. Eodem modo sit pro papæ vel regis salutatione; pro aliarum vero personarum salutationibus humiliter inclinetur tantum. Cum autem alicui fratri mandat hujusmodi aliquid, ubicunque dicatur ei ipsa saluatio, continuo humiliter inclinet flexis ad terram genibus.

Quicumque frater ad eum extra claustrum venerit, primum dicat *Benedicite*, deinde indicet propter quam causam venerit. Nec sedere coram eo, nec recedere ab eo audeat sine ejus licentia; accepta ab eo recedendi licentia, primum dicat *Benedicite*, deinde recedat. Omnis totius monasterii ordinatio vel ejus arbitrio pendeat. Si quid novum, necessitate cogente, vel ratione suadente, eo absente, in monasterio ordinatum fuerit, cum redierit indicetur ei, et postea fiat sicut ipse præceperit. Si de monasterio exierit, et vel una nocte extra moratus fuerit, mox ut redierit, cuicumque fratri abstinentia in capitulo injuncta fuerit, absolutus erit.

Cum de hac vita decesserit, de proximo invitandus est abbas vel episcopus ad sepeliendum eum. Præter omnia quæ aliis defunctis fratribus fieri solent, addantur ei hæc: circumdantur ei sacerdotalia indumenta, et virga pastoralis ponatur in ejus dextro brachio; *Verba mea*, per unius anni circulum pro eo dicatur, et justitia ejus per totum ipsum annum ad mensam abbatis quotidie cum tribus pulmentis danda pauperibus ponatur. Omni anno anniversarius dies mortis ejus festive celebretur.

CAPUT III.

De priore.

Servata abbati in omnibus reverentia, prior, qui et præpositus in regula nominatur, honorabilior est reliquis ministris domus Dei. Ipse solus cæterorum ministrorum primum suæ partis locum habet in choro, in capitulo, in refectorio. Ipsi soli servit sacerdos de thuribulo post abbatem, ad vespervas et ad matutinas laudes, quotiescunque ad easdem horas circumfertur thuribulum per chorum. Ea quoque

quæ extra claustrum sunt, si abbas deest, juxta ipsius arbitrium disponuntur. Si abbas longius a monasterio fuerit, ipse deponere potest eos quos intellexerit non juxta proficuum Ecclesiæ res sibi commissas tractare. Quoties res expostulat, tenet aut teneri jubet capitulum de omnibus servientibus qui intra officinas monasterii conversantur, et secundum merita delinquentium, eo jubente, vindictæ inferuntur. Intrante eo capitulum, omnes ei assurgant, stantes in suppellemeis donec consideat. Quod si tarlaverit, et prior claustrum in loco superiori prius sederit, intrare non debet. Si causa fuerit quæ differri non possit, aut non debeat, ingresso eo, prior claustrum ex altera ejus parte, prior omnibus sedeat. Transcunte eo per claustrum vel per chorum, non assurgatur ei; volente eo sedere in claustrum ubi alii fratres sedent, assurgunt ei tantum juxta quos sedere vult; ubicunque extra claustrum fratres sedentes invenerit, assurgunt ei omnes. Prior claustrum, quocunque major prior eat, si fieri possit in claustrum, vel circa claustrum, debet semper esse et ordinem claustrum omni sollicitudine servare.

Cum abbas et major prior absunt, si contingat quemlibet fratrum ex infirmitate laborare, potest ei præcipere in domum infirmorum ire, et si tanta ægritudo est, carnem comedere. Ad ipsam maxime pertinet infirmos fratres visitare, et quid agant et quid velint cognoscere, et in omnibus, quæ vel corporibus, vel animabus eorum necessaria sunt, consulere. Absente majore priore capitulum servientium debet tenere, et secundum culpas, vindictas inferre, sed non est sui juris quemlibet addere vel auferre.

Sui quoque officii est omni die post completorium, suscepta, dante hebdomadario sacerdote fratribus, aqua benedicta, remanere, donec omnes pertranseant, in aliquo congruo loco, unde bene possit observare qui sint qui non reverenter incedunt, et qui in exitu Ecclesiæ, ut mos est, non velant capitiis capita sua, et multa hujusmodi; egresso toto conventu, accepta absconsa, si nox est, vadit per cryptam et cætera membra monasterii ubi suspicio potest esse, per claustrum, capitulum, cæterasque officinas subtiliter observando, ne aliquis frater, qui non debeat, ibi remanserit. His ita completis vadit in domum **278** infirmorum, eodem modo consideraturus utrum omnes in lectis suis jam collocati sint, et habeant se silenter, et omnibus modis regulariter, sicut mos est. Revertens quoque in dormitorium hoc idem consideret.

In hieme autem ad intervallum quod fit inter nocturnas et matutinas laudes, si major prior abest, eandem circum facit quam majorem priorem debere facere superius dictum est, cum in tractatu mensis Novembris de hoc intervallo sermo fuisset. Facit et aliam circum, cum, tardantibus vespervis, servitores nocte in refectorio cœnant, et fratres qui majori cœnæ interfuerunt, accensis luminaribus in capitulo eos expectant; circumit enim tunc supe-

rius dicta loca, observans ne aliqui qui cum cæteris in capitulo sedere debeant, otiosis verbis, aut alicui vanitati intendant. Quod cum accidit, si tanta noctis obscritas est, accendantur luminaria in monasterio, claustrò, dormitorio, ut exeuntes ab utraque cœna videant quo procedant.

Servitores vero surgentes a cœna, ante capitulum, tunc ad monasterium vadant. Et dum transeant ante capitulum, incurvati eant quoadusque pertranseant. Ante introitum tamen capituli se erigant, et solito more ad orientem versi humiliter inclinent. Fratres quoque qui in capitulo sedent, surgentes a sedibus suis, illis transeuntibus humiliter se inclinare debent.

Quæcunque major prior dum in monasterio est concedere potest vel prohibere, ulcisci culpas vel indulgere, hæc quoque prior claustrum absente cofacere potest, exceptis maioribus causis, quas vel ipsius majoris prioris vel abbatis iudicio reservare debet; ubicunque vel in refectorio, vel in capitulo, sive in claustrò, sive extra claustrum, assurgi debere majori priori superius dictum est; absente ipso majore priore, huic similiter assurgi debet.

CAPUT IV.

De circumitoribus.

Circumitores monasterii, quos alio nomine Circas vocant, juxta sancti Benedicti (*regula* cap. 48) præceptum certis horis circumire debent monasterii officinas, observantes incurias et negligentias fratrum et statuti ordinis prævaricationes.

Isti eligantur de totius monasterii melioribus et prudentioribus, qui nec malitiose pro privato odio unquam clamorem de quolibet faciant; nec pro privata amicitia negligentias aliquorum taceant. Numerus eorum sit secundum facultatem loci et necessitatem rei; hi religiose et ordinate, maxime in circumeundo, debent incidere et exemplum religionis videntibus ostendere. Dum circumeunt, nulli signum faciant, nulli quacunque occasione loquantur, studiose tantum negligentias et offensiones inspiciant, et tacite prætereuntes, de eis postea in capitulo clamores faciant.

Cum autem extra claustrum inveniunt aliquos fratres loquentes, simul assurgant eis ipsi loquentes, dicatque eis unus eorum, si ita est, quia per licentiam ibi loquuntur. Circumitores vero, nec verbo nec signo ei respondeant, sed modeste pertranscuntes, intenta aure subaudiant, ne ipsa verba sint inutilia, quæ non oporteat dici. Cum autem cum famulo, seu cum alio quolibet laico inveniunt aliquem fratrem loquentem, non est mos ut ipse frater assurgat cuilibet eorum aut dicat eis quidquam. Nunquam, cum circumeunt, debent simul ire, sed unus hac, et alter illac, secundum quod injunctam curam inter se dividerint, et abbas, vel prior eis ordinaverit. Officinas monasterii nunquam pro hac cura ingrediantur, sed per ostia eorum prospiciant, si forte aliqui fratres per curiam vadant vagantes, aut stent, vel sedeant fabulantes.

Hiæ sunt horæ, quibus ex consuetudine circumire debent, quamvis et aliis horis, si abbas, vel prior ita oportere judicaverit. Completis tribus orationibus, quas conventus facit ante psalmos, quos ante nocturna dicere solet, tunc enim, accensa candela in absconsa, unus eorum in dormitorio debet circumire lectos omnium, et omnia sedilia in necessariis sollicitè considerans, ne forte aliquis frater dormienti ibi remanserit; dehinc revertatur in monasterium, et circumeat omnia altaria in cryptis, et quæ ex utraque parte chori subius sunt; cæteraque monasterii loca, ubi suspicio poterit esse diligenter observans, ne aliquis frater ibi dormiat, vel jaceat, vel inordinate sedeat. Sanguine vero minuti, et ægri et debiles ne clamentur in capitulo, si ea hora inveniuntur, sedendo quidem, non jocendo quiescere. Cæteros vero cum dormientes inveniit, non eos quocunque modo tangat, sed modeste, atque ordinate sonitum tantummodo quo excitentur, faciat.

Circa medietatem secundi nocturni, et **279** in laudibus paululum ante *Laudate Dominum de caelis*, accensa candela in absconsa, circumeat prædicta monasterii loca, observans omnia quæ superius dicta sunt. In die autem circumeat post offerendam minoris et majoris missæ, et post cœnam, cum his fratres reficiant, et post prandium, cum semel. Vadant in fine vigiliæ Defunctorum. Surgant etiam sæpe de prandio aut cœna, non omnes quidem, sed aliqui, cum suspicantur se inventuros aliquid negligentia; hoc vero non longe a refectorio fiat, ut, si opus fuerit, statim possint occurrere cum aliis, ad versum qui finito prandio vel cœna dicitur; isti attente et reverenter audiendi sunt in capitulo. Auditis eis qui sponte venias petunt, istorum est primos clamores facere.

CAPUT V.

De cantore.

Cantor, quandiu abbas in monasterio est conventum sequens, non scribatur in tabula ad lectionem, vel ad responsorium, ut videlicet si forte abbati commodum non fuerit legere aut cantare, ipsi sine mora pro eo inveniatur paratus. Cum vero abbas extra monasterium vel intra monasterium, conventum sequi non potest, in locum ipsius scribatur cantor in tabula ad lectionem et ad responsorium.

Quicumque lecturus aut cantaturus est aliquid in monasterio, si necesse habet, ab eo priusquam incipiat debet auscultare.

Ipsius est omni hora sollicitè providere ne eveniat negligentia in quocunque obsequio quod fit in monasterio.

Si quis obliviosus non incœperit, cum incipere debet responsorium, aut antiphonam, aut aliud hujusmodi, sive in eodem jam bene incœpto, aliquo modo deviaverit, ipse debet esse provius atque paratus, ut sine mora quod incipiendum erat incipiat, vel eum qui fallendo deviaverat in viam reducat; ad ipsius arbitrium cantus incipitur, elevatur.

remittitur. Nulli licet eorum levare, nisi ipse prius A tunc sit ut eorum custodia ei commendari debeat.

CAPUT VI.

De secretario seu sacrista.

In festivitibus quæ sunt in cappis, secretarius debet eligere quod opus fuerit de melioribus cappis earum quæ ipso die habentur in choro, et ante initium missæ ponere eas supra dextram formam chori. Cantor vero distribuat eas fratribus illis quos secum in choro habere voluerit; ipsa enim capparum distributio eorum est ad regendum chororum advocatio, nullusque eorum ante finem missæ de choro debet recedere sine ejus licentia.

Cantor vero, cujuscunque ordinis vel ætatis sit, B in medio eorum debet esse in choro. Quotiescunque textus aut thuribulum offertur eis, utrumque prius cantori offeratur, nisi aliquis episcopus, vel abbas, seu major prior, vel ille qui tenet ordinem ibi sit inter eos. Cantor in dextro choro semper sit, et dum tenet chorum quidquid incipit, sive *Kyrie eleison*, sive aliud hujusmodi, dexter chorus prius suscipiat quod ab eo inceptum fuerit, et sequatur ipsum.

Omnes qui in choro sunt, inclinant quidem cantent *Sanctus, sanctus, sanctus*, nisi versus interponantur; erecti vero *Dominus Deus sabaoth*, et cætera. Cantor et illi qui cum eo sunt totum erecti cantant. Ad collectas omnes, et cum sacerdos dicit *Orate fratres*, et ad totum *Pater noster* inclinentur, sed ad finem ipsius *Pater noster*, responso *Sed libera nos a malo*, erigantur, quod aliis non licet.

Eodem modo sit, cum in festis in altis solus vel cum aliis chorum tenet, quod non licet ei qui in Dominicis et hujusmodi festis hebdomadarius cantor existit.

In omnibus præcipuis solemnitatibus, cum eveniunt in Dominicis diebus, scribatur in tabula ad officium missæ, et cum eo duo quos ipse voluerit. De thuribulo post offerendam ei deferendo, superius dictum est.

Cum sit opus manuum, ipsius est aut legere aut magistro infantum ostendere quo in loco infans debeat lectionem incipere.

In Dominicis diebus et hujusmodi festis, incepta offerenda accedat qui chorum tenet ad cantorem, factaque illi signum incipiendi versus offerendæ. Ad ipsum enim pertinet tunc incipere eos etiam, si succentor chorum teneat. Cantor viso signo inclinabit ei, et hebdomadarius cantor similiter ipsi. In cæpto unoquoque versu, cantor ante et retro stetit, et omnes infantes inclinent.

Ipsius est notificare abbati omnes cantus quos ipse curat vel incipit. Cura Brevium, qui foras mitti solent pro defunctis fratribus, et cura numerandi tricennaria et septennaria, ad eum pertinet; de universis monasterii libris curam gerat, et eos in custodia sua habeat, si ejus studii, 280 et scien-

Ad secretarii officium pertinet omnia ornamenta monasterii, et omnia instrumenta, et suppellectiles quæ ad ipsum monasterium pertineat custodire, horas præcedere [scilicet, providere, vel prævidere], in duodecim lectionibus pronuntiato Evangelio in tertio nocturno, et in festivis octavis, altare discooperire, textum tunc in vestiarium portare, quem sacerdos ferat, cum in cappa per singulos dies processerit ad altare, sacerdoti ab altari ad analogium reverso absconsam cum candela ministrare, finitaque collecta eandem absconsam recipere, et postea textum ponere super altare.

Ipsius est signa perscrutare, vel qualiter possentur aliis indicare, de nulla hora sonanda a quovis licentiam petit, nisi de sola prima et collatione, excepto de tertia et vespertis, cum loquentibus fratribus abbas in claustrum sedet. Candelas per officinas distribuit, secundum quod opus fuerit, et abbas vel prior præceperit. De sepulturis, tam monachorum quam laicorum, curam gerit, ut videlicet fiant, et ubi fiant.

Sui officii est calices bis in hebdomada, aut, si opus fuerit, sæpius lavare, corporalia quoque ante Pascha semper et quoties reliquos anni partibus expedit, utrumque, si diaconus aut presbyter sit; si vero non sit, priori vel abbati indicare, et ipsius licentia alicui, qui hujus ordinis sit, hanc curam commendare; lavandis corporalibus quanta possit diligentia adhibeatur; vasa teneo, ad nullos alios usus destinata, ad hoc opus habeantur; aqua qua lavantur, sicut et calicum, in sacrarium projiciatur; lotis, dum siccantur, ne aliquæ sorde adhæreant omnibus modis provideatur.

Cura faciendi hostias super eum est; quæ ut mundissime et honestissime fiant, summo opere studere debet. In primis, si fieri potest, frumentum cum magno studio granatim eligatur, electum in sacco mundo, et de bono panno facto et ad hoc opus tantum ponatur, et a famulo boni studii ad molendinum deferatur. Quo delato famulus aliud frumentum in ipso molendino moli prius faciat, ut illud, D unde hostiæ fieri debent, sine aliqua sorde moli postea valeat. Reportata farina secretarius vas et locum quo farina buletari debet, in circuitu cortina paret; ipsemet vero, indutus alba et velato amictu capite, hoc opus agat.

Ea autem die qua hostiæ fieri debent, secretarius, et fratres qui cum jurare debent, antequam incipiant, manus et facies lavent, albis induantur, capita amictibus velent, præter eum qui ferra tenturus et inde serviturus est. Horum unus super tabulam mundissimam ipsam farinam aqua conspergat, et manibus fortiter compingat et maceret; frater, qui ferra, in quibus coquantur, tenet, manus chirothecis habeat involutas. Interim dum ipsæ hostiæ sunt et coquantur, dicant iidem fratres psalmos

familiares horarum et horas canonicas, vel de psalterio ex ordine quod tantumdem valeat, si ita potius voluerint. Silentium loquendi omnino teneant. Ille tamen qui ferra tenet, si necesse sit, breviter quod vult indicare potest famulo qui focum facit et ligna portat; quæ debent esse valde sicca et ante multos dies de industria præparata.

Ejus sollicitudinis est ampullas vinarias et aquarias bis in hebdomada, id est, quarta feria et Sabbato lavare, omni die vinum et aquam ad missas celebrandas portare, offerentibus ad utramque missam hostias ministrare, candelas ad lectiones et in matutinis laudibus, ad primam collectam accendere. Quæ matutinæ laudes, si ultra modum et indecenter tardaverint, secretarius, cui hujus rei cura tunc commissa erit, ante gradum satisfactionum prosternatur, quousque ipsa collecta usque ad *Benedicamus Domino* finitur; quo incepto nulla exspectata licentia recedat, et ante et retro non faciat. Hoc modo satisficiat, quocumque die hujusmodi negligentia eveniat; et inde postea in capitulo aliam veniam non petat.

Et quia hujus ministerii, et in his quæ scripta sunt, et in multis aliis quæ scripta non sunt, multiplex et valde implicita cura est, non uni tantum, sed multis commendari atque inter eos dividi debet; unus eorum sit magister aliorum, ad cujus dispositionem cæteri agant, majoribus causis servatis arbitrio abbatis vel prioris.

281 CAPUT VII.

De camerario.

Camerarii est procurare omnia vestimenta, et calceamenta, et lectos et stramenta lectorum, quæ fratribus sunt necessaria et juxta regulam habere concessa; rasoria quoque et forfices, tersoria ad radendum, tersoria in claustris pendencia, tersoria, et manutergia mandati, et omnia vasa ejus; vitreas dormitorii facit et reficit, cum opus est, dat ferra quibus ferrantur equi abbatis et prioris, et omnium hospitum, quibus ferra dari abbas vel prior præcepit, fratribus quoque in iter profecturis cappas, fasciolas, calcaria. Semel in anno renovari facit fenum in omnibus lectis fratrum et tunc etiam mandari dormitorium.

CAPUT VIII.

SECTIO I. — *De cellerario.*

Ad cellerarii ministerium pertinet omnia quæ in pane et potu, et diversis ciborum generibus fratribus sunt necessaria, secundum facultatem loci procurare, omnia vasa cellarii et coquinæ, et scyphos, et justas, et cætera vasa refectorii, et omnium horum trium necessariam suppellectilem ministrare. Pater totius congregationis debet esse, de sanis et maxime infirmis fratribus sollicitudinem habere, præter consilium abbatis vel prioris de majoribus causis nihil facere.

Rogandus est ab eo cantor, ut ante aliquot dies præmoneat eum, et prænuntiet ei diem quo sententia sua de regula legenda est in capitulo, ut

PATROL. CL

videlicet honestum et festivum servitium ipsa die possit facere fratribus in refectio; tabulæ tamen refectorii non sint cooperatæ. Lecta vero in capitulo, et exposita prædicta sententia, cum dictum fuerit a priore: « Loquamur de ordine nostro » statim prostratus in loco ubi mos est, dicat: « Istam obedientiam, quæ mihi injuncta est, mea culpa, negligenter, et tepide, et multo aliter quam oportet tracto, et in ea in multis offendo Dominum, et nostros seniores, mea culpa; et requiro inde absolutionem vestram et seniorum. » Quo dicto absolvat eum, qui capitulum tenet de his offensis, quas ibi enumeraverit; et de omnibus reliquis, quæ in eo sunt. Ad cujus absolutionis finem responso ab omnibus cum omni devotionis affectu, ut mos est, *Amen*, vadat ad pedem ejus, et deinde jubeatur ire sessum.

Finito capitulo, et dicto *Verba mea*, si ipsa die dici debet, in eodem capitulo dicant fratres pro eo quinquagesimum psalmum, quo completo cum *Gloria Patri*, et *Pater noster*, dicat hebdomadarius, *Et ne nos inducas, Salvum fac servum tuum, Dominus vobiscum, Omnipotens sempiternus Deus, miserere famulo tuo*, et reliqua.

Quod si suscepto Brevi pro defuncto, ipsa die canentes *Verba mea*, in monasterium ituri sunt, priusquam eant, prædictum psalmum cum capitulis et collecta dicant. Si autem prædictam sententiam contigerit tali die legi, qua non possit refectio honorabiliter fieri, sicut est in vigiliis Quatuor Temporum et hujusmodi diebus, petat cellerarius a priore et capitulo licentiam quo differre possit refectio in aliam diem, qua honestius et plenius fieri valeat.

SECTIO II. — *De hospitum curam habente.*

Frater qui ad suscipiendos hospites deputatus est, in ipsa hospitum domo hæc præparata habere debet: lectos, sedilia, mensas, manutergia, mappas, scyphos, scutellas, coclearia, baccilla, et si quæ sunt hujusmodi; ligna quoque; panem, vero et potum et cætera cibaria, ad opus hospitum per famulos sibi deputatos, in cellario recipit.

Quicumque abbati, vel priori, seu alicui de claustris loqui vult, legationem suam huic debet injungere. Ipse vero, nihil inde alicui aliquo modo indicans, ad abbatem, vel priorem voluntatem hospitis perferat, et postea quod ipse decreverit fiat. Si autem fratri, qui in claustris est, loquendi cum hospite, vel propinquo vel extraneo concessa licentia fuerit, istius est ipsum fratrem de claustris ad hospitem ducere. Quod si abbati vel priori non placuerit ut simul loquantur, nec verbum, nec signum, nec aliquid nutum ipsi fratri faciat quo aliquid inde percipere quolibet modo valeat.

Ipsius est præ omnibus sollicite observare de fratribus qui in obedientiis sunt, cum ad monasterium redeunt, utrum famulos idoneos et cellam regularem habeant, et quomodo se in curia contineant, ut si extra ordinem aliquid fecerint, clamorem inde super eos in capitulo faciat.

16

Si extranei clerici se dixerint in refectorio velle comedere, istius est voluntatem ipsorum abbati vel priori indicare; quod si abbas vel prior petitioni eorum annuerit, iste eos quomodo in refectorio se habere debeant bene instruat, et ita instructos, pulsato iam cymbalo, in locutorium adducat, ibique abbas, vel prior, si abbas deest, manibus eorum aquam tribuat, et postea prædictus frater eos ad mensam abbatis ducat. Completo autem prandio atque exeunte conventu de refectorio, præfatus eorum ductor post abbatem vel priorem solus cum illo remaneat, et sequatur cum eis processionem, donec de ostio refectorii exeat; postea ducat eos extra claustrum mediocri voce psallendo cum eis *Miserere mei, Deus*, et cætera quæ sequuntur.

Ipsius est extraneum monachum, qui ignarus loci sit, per claustrum in monasterium ad orationem ducere. Breves pro defunctis per manum illius magistro infantum dari, vel in capitulum deferri debent. Ad eum pertinet sæculares homines, qui societatem fratrum susceperunt, adducere in capitulum. Ipsius est volentibus videre officinas, ipsas officinas ostendere, observato ut conventus tunc in claustro non sedeat, nec aliquem ocreatum, vel calcaria habentem, nec aliquem qui nudis pedibus sit, vel solis femoralibus calceatus in claustrum pro qualibet causa introducat. Suum præterea est novitios, qui de sæculo veniunt, in capitulum adducere et docere eos priorem petitionem facere.

SECTIO III. — *De eleemosynario.*

Eleemosynarius aut per se, si opportunum sibi est, perquirat, aut per veraces et fideles homines, cum multa sollicitudine perquiri faciat ubi ægri et debiles jaceant qui non habeant unde se sustinere valeant.

Si autem ipsemet ad perquirendum et visitandum perrexit, duos famulos secum habeat, et priusquam intret domum ad quam iturus est, mulieres si aliquæ in ea sunt, exire faciat. Ingressus domum blande consoletur ægrum, et offerat ei quod melius habet et sibi intelligit esse necessarium. Quod si æger aliud requirit, et ipsum perquirat si aliqua modo habere potuerit. In eas autem domos in quibus mulieres ægræ vel debiles jacent nunquam introeat, sed, per unum de famulis suis quod habere potest et eis necessarium est, transmittat; prius tamen quam aliquid de supradictis agat, abbati vel priori indicet, et secundum eorum dispositionem eleemosynam monasterii eis dispenset.

CAPUT IX.

De infirmario.

Frater, cui cura domus infirmorum commissa est et infirmis fratribus servire deputatur, cocum suum habeat et coquinam separatim, si loci situs et facultas talis sit, ut quod infirmis præparari necessarium est opportuno tempore parari possit. Omnia ferula apponenda infirmis ipse administret eis. Omni die post completorium spargat aquam benedictam per omnes eorum lectos; factis tribus oratio-

nibus, quæ sunt ante nocturna, circumeat cum absconsa lectos infirmorum omnium, observans sollicitate ne aliquis, qui valeret surgere, in lecto remanserit. Ipsius est præcipue manifestare, et clamare in capitulo negligentias omnium in prædicta domo commorantium.

Cum perceperit infirmum jam esse prope finem suum, suum est præcipere famulis suis ut calefaciant aquam ad lavandum ipsum. Cura de ferebro custodiendo et administrando, cum opus fuerit, super eum est et super famulos suos, sicut et cura de administranda tabula, quam ex more prior semel percutit, completa ablutione ipsius defuncti; defuncto fratre et in monasterium deportato, locum in quo jacuit mundari et feno vel junco renovari faciat.

Abbas vel prior omnibus modis sollicitudinem gerat ne aliquid, quod ad hoc ministerium necessarium est, in illa domo unquam deficiat.

CAPUT X.

De negligentia circa corpus Domini.

Cum de corpore vel sanguine Domini negligentia aliquo casu accidit **283** ut cadat deorsum, sive in alium locum ubi plene percipi non possit quo ceciderit et utrum ad terram inde aliquid venerit, quam citius fieri possit, indicetur res abbati vel priori; qui adjunctis sibi aliquibus fratribus propere veniat ad locum ubi hoc contigerit. Et si corpus ceciderit vel sanguis effusus fuerit super lapidem, aut terram, aut lignum, aut mattam, aut tapetum, aut aliquid hujusmodi, pulvis terræ colligatur, pars illa lapidis radatur, pars ligni, mattæ, tapetis, aut si quid aliud est hujusmodi, abscindatur et in sacrarium projiciatur.

Quod si locus ubi ceciderit manifeste deprehendi nequiverit, et tamen deorsum cecidisse constiterit, in loco et circa locum, in quem maxime cecidisse crediderint, similiter colligatur, radatur, abscindatur et in sacrarium recondatur; hi vero quorum negligentia hoc evenerit, in proximo capitulo humiliter culpam suam dicant, iudicium suscipiant nudi, et iungatur eis poenitentia, vel de jejuniis, vel iudiciis, vel psalmis, vel aliquid hujusmodi. Quibus de iudicio ad loca sua reversis, omnes sacerdotes qui tunc præsentem erunt surgant, et ad iudicia suscipienda cum omni devotione se offerant. Tunc ille qui capitulum tenet, septem tantum quos voluerit de ipsis ad suscipienda iudicia retineat, et cæteris ire sessum præcipiat. Finito capitulo omnes simul prostrati dicant septem psalmos in monasterio, incipientes eos psallere, cum exeunt de capitulo. Quos sequatur *Pater noster*, cum his capitulis et collecta. *Et super nos miser cordia tua, Domine; Ne memineris iniquitatum nostrarum antiquarum; Dominus vobiscum; Oremus: Exaudi, Domine, preces nostras et confitentium tibi parce peccatis, ut quos conscientie reatus accusat, indulgentia tuæ miserationis absolvas. Per, aut illam collectam: Deus cui proprium est misereri semper, aut aliam pro peccatis.*

Si vero super corpore vel super aliquem honestum pannum sanguis ceciderit, certumque fuerit quo ceciderit, pars illa panni in aliquo calice abluatur, et prima ablutio a fratribus absumatur, reliquæ duæ in sacrarium projiciantur. In primo autem capitulo dicta culpa, hi soli tantum, quorum negligentia hoc evenit, supradictam disciplinam sustineant; fratres vero omnes septem psalmos cum capitulis, et collecta, sicut superius dictum est, in monasterio dicant. Si ipsa die Brevis pro defuncto in capitulo lectus fuerit, prius canant *Verba mea* pergentes in ecclesiam; postea septem psalmos sicut superius dictum est.

Si vero alio aliquo modo de hoc sacramento levior negligentia evenerit, ex judicio abbatis vel prioris leniori vindicta frater, cujus culpa hoc contigerit, puniatur.

CAPUT XI.

De rasura fratrum.

Qua die radendi sunt fratres citius solito pulsatur signum ad primam, vel ad tertiam, si ipsa tertia ante capitulum dici debet. In capitulo non diu sedeant, sed necessariis rebus explicitis surgentes pulsata tabula, dictoque *Benedicite* exeant in claustrum. Infantes ipsa die capitulum non teneant, sed statim post alios exeant, et in scholam suam pergant residentibus cunctis, et ad radendum paratis incipiat abbas, aut prior, quinque psalmos, id est *Verba mea* pro defunctis. Sacerdos hebdomadarius sedens dicat collectas; alter quoque hebdomadarius juxta eum sedeat, et cum eo psalmos teneat; post quinque psalmos dicant omnes canonicas horas, in quarum fine usque ad vespervas non dicat sacerdos *Dominus vobiscum*; nec *Benedicamus Domino*, sed post *Per omnia sæcula sæculorum*, statim incipiat *Adjutorium meum*; post vespervas verodicto *Benedicamus Domino*, psallantur vespere mortuorum, dehinc completorium ut canonici; postea familiares psalmi horarum.

Nullus in cuculla radatur, sed prius cuculla exutus, et frocco indutus, cuculla plicata et juxta se posita radatur. Ille qui radit frocco exutus sit.

Juvenes qui sunt in custodia custodes suos radant; et custodes, ipsos juvenes. Quod si custos nequiverit aut nescierit radere, roget aliquem maturum fratrem, ut eum radat: ipse tamen custodiens ipsum juxta eum sedeat. Juvenes quoque, sive nutriti, sive de sæculo venientes, utrique tamen extra hujusmodi custodiam existentes non præsumant ut alter alterum radant, sed seniores ab illis et illi a senioribus radantur. Magistri pueros radant et ipsi a pueris radantur, si tamen hujusmodi scientiam habent.

Hiemali tempore, quando pueri, et sanguine minuti, atque infirmi post capitulum accipiunt mistum, rectorarii primi se radant, et post psalmos, tam cito apparatus rectorarii faciant, ut fratres accipere mistum omnia parata inveniant.

Quandiu psalmi dicuntur nemo tondeatur, 284

vel caput abluat, vel ungues incidat, nec extra claustrum sine licentia ire præsumat. Finitis psalmis dicat abbas, vel prior *Benedicite*, et responso *Dominus*, postea loquantur. Tunc lesciva in claustrum deferatur, et qui vult caput lavet, quisque sibi, nullus alii, præter magistros infantum, qui parvulis pueris, qui id non possunt, capita lavare debent.

Frater dum raditur, si signum ad horam sonuerit, induat cucullam super froccum, et pergat in chorum si tamen omnino barbam rasam aut omnino adhuc intactam habet, alioquin extra chorum maneat. Ipso die quo se radunt fratres mappæ in refectorio mutandæ sunt. Aliis diebus quando fratres in claustro loquuntur, qui necesse habet tonderi potest in claustro, sed per licentiam abbatis sive prioris.

CAPUT XII.

De sanguinis minutione.

Licentia minuendi sanguinem omni tempore statim post capitulum petenda est, et cellerario indicanda hora minuendi est; in hieme, post evangelium majoris missæ; in æstate, post nonam ante vespervas; in Quadragesima post vespervas. Cum illi qui minuendi sunt calceati nocturnalibus suis ad locum qui huic operi deputatus est venerint, versi ad orientem ante et retro inclinent, deinde priore eorum incipiente versum *Deus, in adjutorium meum intende*, ter dicant, et cætera, sicut in æstate post nonam in capitulo, quando fratres loquuntur in claustro. Si unus tantum fuerit, solus hoc faciat. Postea exuant froccos, et parent se ad minuendum.

Silentium ibi omnino teneant, nisi necessitas loqui cogat quæ differri aut non possit, aut non debeat. Quod si evenerit, breviter, et modeste et humillima voce id fiat.

Chorum non cogantur intrare usque in crastinum post orationem primæ, vel tertiæ, quo tempore ante capitulum tertia dicitur; si plus indigent, petita licentia diutius extra chorum remaneant.

Crastina die nocturnales suos calceent, duobus diebus mistum accipiant; cum ad ipsum mistum ventum fuerit, si tempus sit quo fratres semel reficiunt, simul omnes dicant versum, et ante mistum, et post mistum, cum psalmo *Miserere mei, Deus*, et reliquis eo modo quo dicitur a conventu, cum bis reficiunt omnes fratres. Benedictio a priore sacerdote detur, lectio ab uno aliquo memoriter recitetur; in refectorio totum fiat.

In crastino minutionis clamatus aliquis minutorum surgat, et ad petendam veniam se offerat; aliquis vero eorum quibus minutio nota est, priori dicere debet quod frater ille minutus sit, et priori ei præcipere ut stando loquatur, et maxime si de vena brachii minutus sit, si culpa levis indulgeatur ei; si autem talis fuerit quæ sine corporali disciplina dimitti non debeat, in aliud tempus differatur.

Hæc sunt tempora quibus fratres minuuntur non de-

hent, nisi necessitas cogat: si in crastino festiuitas duodecim lectionum sit, exceptis Sabbatis Quadragesimæ usque ad Passionem Domini, si crastina die festiuitas trium lectionum sit, in qua missa in capis celebratur, sicut sunt tres dies post Pascha, et tres post Pentecosten, quatuordecim dies ante Pascha, si ipsa die vel in crastino canonica jejunia sint, quæ violari non possint; festiuitas Omnium Sanctorum, quia in crastino omnes sacerdotes pro Defunctis missas celebrare, et reliqui psalmos pro missis ordinatos dicere debent.

CAPUT XIII.

De hebdomadario missæ maioris.

Cum sacerdoti maioris missæ hebdomadario aliquid dormienti euenit, propter quod ipsa die missam celebrare non debeat, si fuerit privata dies, non dimittat quidquam facere de suo officio, nisi missam, et benedictionem in refectorio, et completorium, quia aqua benedicta post completorium fratres aspergere ad ipsum pertinet qui completorium dixit et missam celebravit.

Quod si duodecim lectiones fuerint, dimittat etiam vespervas, matutinas quoque laudes, si ad ipsas reuestiri debeat sacerdos. Finita autem principali oratione, cum sacerdos reuestitus, qui pro eo facit officium, exierit de choro, sacerdos hebdomadarius in quacunque parte chori sit, nullo expectato signo compleat reliqua omnia quæ sequuntur.

Cum autem ipse hebdomadarius reuestitus cantat vespervas, aut matutinas laudes, et completa principali oratione egreditur chorum ut exuatur, tunc uni de suo choro cui voluerit signum faciat ut agat pro eo commemorationem Sanctorum. **285** Qua completa, hebdomadarius reuersus in chorum compleat quæ sequuntur.

CAPUT XIV.

De itinerantibus fratribus.

Frater, in aliquod iter profecturus et in crastino non reuersurus, accipiat benedictionem exeundi; si vero contigerit ut altera die revertatur, non accipiat benedictionem revertendi; si autem profecturus sperat se in crastino rediturum, non accipiat benedictionem eundi. Quod si euenit ut ultra biduum moretur, reuersus revertendi benedictionem accipiat. Ille vero frater qui, accepta pergendi benedictione, ultra biduum moratus fuerit, si ipso die quo redierit in aliquem locum extra monasterium perrexerit, et unius noctis moram fecerit, in crastino reuersus omnes revertendi benedictiones accipiat, quia ex quo primum abiit non jacuit in monasterio. Si vero sine benedictione exeat, sperans se in crastino rediturum, et ita eueniat, atque ipsa die qua rediit extra monasterium, ubi una nocte moretur, in aliquem locum pergat, reuersus ipsa die omnes revertendi benedictiones accipiat. Hoc propterea fit, quia duabus continuis noctibus extra monasterium fuit. In exeundo nullam benedictionem accipiat, nisi ultra biduum se moraturum existimet.

Si frater quilibet de foris veniens accipiat utram-

que benedictionem, veniendi scilicet atque exeundi, nec sit ei opportunum statim, vel etiam per totam ipsam diem exire, ad quocunque horas in monasterio fuerit accipiat benedictiones veniendi, exeundi vero minime; nisi forte contigerit eum ipsa nocte in monasterio remanere, tunc enim in crastino, si exire voluerit, suscipiat eam.

Ad vespervas, vel ad completorium nunquam debet dari benedictio exeundi; frater, accepta benedictione, si priusquam de claustro exeat signum regularis horæ sonuerit, cum cæteris in chorum pergat, et dicta hora, in viam suam vadat; si autem extra claustum fuerit, et priusquam portam curiæ egressus sit, ad regularem horam signum pulsatum fuerit, ad ecclesiam redeat et regularem horam extra chorum dicat, et postea viam suam teneat.

Fasciolatus, aut cinctus, sive cum cappa, nunquam in claustum introeat. Fratres in viam directi, cum horam regularem dicunt aut orationem faciunt, aut *Deus in adiutorium meum*, cum *Gloria Patri* dicunt, si dies talis est, sicut in monasterio, genua flectant, sed ante et retro nusquam faciant, nec cum falluntur, veniam petant, nisi sint in ecclesia, diebus quibus super formas orant dicturi aliquam horam, si equitant de equis descendant, et inchoata hora, ac venia petita, a manibus chirothecas, et a capitibus capitia auferant, et sic ascensis equis horam fluant.

Quod si inter psallendum necessitas loquendi eueniat, finita locutione, iterum a capite horam incipiant; dum hora in hospitio canitur, aut cum manducant, froccis induti sint, aut solis cueillis cunctam psalmodiam, quam in nocte eis dicere commodum non est, equitantes per viam dicant, præter eam quam in die dicere solent ad complendum ordinem, ad vitandam curiositatem, scurrilitatem, otiositatem, antequam dormitum vadant, completorium dicant. Quo dicto si grandis, quæ vitari non debeat, necessitas loquendi eueniat, dicto versu, quam breuius fieri possit loquantur. Et si ante matutinas hoc accidat, completorium iterum dicant, et postea silentium teneant. Ubicunque monachus sit, tota nocte ante eum lumen ardeat.

De monachis in viam directis hunc morem D cœnobia illa tenent quæ nostro tempore nostri ordinis maiorem auctoritatem habent. Beatus tamen Benedictus moram dierum non determinat, sed absolute imperat ut de itinere reuersus monachus per omnes canonicas horas benedictionem accipiat.

CAPUT XV.

De silentio regulari.

Cum regularis hora, præter completorium, in monasterio canitur, nullus fratrum loquatur intra officinas totius monasterii, nec infra totam curiam, nec etiam in domo infirmorum, præter illos quos tanta infirmitas angustiat ut eos interim silentium tenere non sinat. Completorium vero dum canitur, licet priori et eis qui per licentiam de completorio remanent, de utilibus et necessariis rebus loqui.

Similiter dum regularem horam fratres in ecclesia dicunt, nullus comedat in refectorio, excepto solo completorio; tunc enim licet eis qui, aliqua utilitate impediti, ante illam horam se expedire non possunt, et fratribus qui deforis veniunt, comedere **286** in refectorio. Qui si ante collationem incipientes comedere circa finem completorii cœnam suam commode explere non valent, licet eis a mensa surgere, et in monasterium ad benedictionem ire, et postea in refectorium ad complendam cœnam redire.

CAPUT XVI.

De culpis et satisfactionibus.

Ad levis culpæ satisfactionem adjudicatus frater a communi mensa separatur, ususque cibo et potu quibus alii fratres, nisi ei nominatim fuerit interdictum, refecturus hora nona, si fratres sexta, vel ad vesperam, si fratres hora nona.

In monasterio et in capitulo, in loco ubi solet esse, sit aut ultimus omnium, aut inter utrumque, secundum quod culpa fuerit et abbas præceperit.

In ecclesia missam non celebret, epistolam vel lectionem, evangelium non legat, responsorium non canat, antiphonam super psalmos non imponat, nec aliquid hujusmodi, nisi cum cæteris agat, ad candelabrum, vel ad thuribulum non se revestat, ad offerendam vel ad pacem non accedat.

Circa finem regulariter instituti operis Dei, tam in nocte quam in die, cum incipiunt *Kyrie eleison*, prosternat se ante gradum ubi benedictiones accipiuntur, ibique tandiu prostratus jaceat, usque quo dicatur *Qui Iesum vivit*; si festivitas duodecim lectionum eveniat, tandiu ab hac satisfactione quiescat quousque privati dies redeant; dum fratres in refectorio comedunt, ipse sit in ecclesia.

Cum abbati placuerit ab hac satisfactione eum absolvere, si in monasterio fuerit in conventu, mittat ad illum, cum prostratus fuerit, unum de prioribus qui circa eum sunt, qui ex parte ipsius signum prostrato faciat, ut surgat, qui statim surgens humiliter inclinet abbati, et ad locum suum vadat. Porro si abbas in capitulo sederit, rogantibus fratribus, dicat ei: Indulta sit vobis hæc levis culpæ satisfactio, vel aliquid hujusmodi, et ille frater statim surgat, et ad pedes abbatis vadat, et postea in locum suum revertatur.

Si abbas in itinere fuerit, licet priori, vel ei qui ordinem tenet, absente priore, hoc totum facere.

Si frater aliquis (quod Deus avertat!) culpam gravem commiserit, et ipsa culpa manifestata secreto emendari competenter nequiverit, in capitulo ante abbatem in conventu fratrum examinetur, et communi iudicio frater ille corporalem disciplinam acriter patiatur, et in gravis culpæ satisfactione esse jubeatur. Qui accepta disciplina vestitus atque cinctus, cultellum suum ibi deponat caput suum caput coopertum, et cum summo silentio ad locum huic negotio ordinatum pergat, præcedente fratre illo, qui clavem ipsius loci servat; tunc abbas provideat

A unum de senioribus, cui eum custodiendum secure possit committere, qui eum ad horas ducere, et post horas ad locum suum debeat eum reducere. Qui senior post capitulum secreto ab abbate inquirat quo ordine frater ille vivet, et quid aut qua hora comedere debeat, loquatur ei frater ille, et alii quibus abbas præceperit, cæterorum autem nemo illi societur, neque colloquatur.

Cum pulsatur signum ad horam, custode suo ducente, cooperto capite, ante ostium monasterii veniat, et, si conventus adhuc monasterium non intravit, quousque totus introeat ibi prostratus jaceat; si vero jam intravit, stet ibi, et inclinet, et genua flectat, sicut fratres qui in choro sunt, dum cantatur hora, si aliqui fratres juxta se transierint, humiliter inclinet eis. Transeunte tunc abbate prostratus veniam petat, si frater ille juxta se eum transire cognoverit. Finitis horis regularibus, exeuntium ab ecclesia pedibus, cooperto capite, prosternatur quousque omnes pertranseant. Egre-dientes vero dicant ei sub silentio *Misereatur tibi Deus*. Egressis omnibus operto capite, custode suo eum præcedente, ad locum unde venit revertatur.

In capitulum, statutis ab abbate diebus, prædicto custode eum ducente, veniat, et corporale iudicium humiliter et patienter sustineat, de cibo et potu competens ei misericordia impendatur, ne forte nimis angustiis oppressus immoderata tristitia absorbeatur, hoc modo tractetur quoadusque humilitate et patientia et emendationis promissione adjunctis fratrum precibus misericordiam consequatur.

Qua vero die, precantibus fratribus, decreverit abbas misericordiam ei impendere, eo modo quo superius dictum est in capitulum veniat, prostratus culpam suam fateatur, et emendationem promittat, et misericordiam quærat; jussus surgere frequenter se prosternat, et eadem verba, et similia dicat, cessaturus cum abbas dixerit ei: Sufficiat. Postea jubeatur exuere et corporalis disciplinæ **287** iudicium sustinere. Quo facto, dicat ei abbas: Motus fratrum nostrorum precibus, et patientia et humilitate vestra et promissione emendationis vestræ, hanc misericordiam vobis impendo, ut dehinc cum fratribus sitis in refectorio, in loco, quem vobis designabimus, comedatis, disciplinam corporalem pro hac culpa ulterius non suscipiatis, de cæteris ad comprobandum adhuc humilitatem et patientiam vestram, ita vos habete, sicut frater qui in levis culpæ poenitentia esse jubetur, excepto quod incepto *Kyrie eleison*, ad gradum vos non prosternetis, sed expleta regulari hora, in loco in quo stabitis, sicut beatus Benedictus præcipit, flexis ad terram genibus, sicut qui in psalmo fallitur, humiliter satisfaciatis. Hoc audito frater ille ad pedes abbatis vadat, et rediens in locum, in quo stabat, tres genuum flexiones, ante scilicet et ad dexteram et ad sinistram cum omni devotione faciat, gratias referens fratribus quia pro se rogaverint, et humiliter supplicans quatenus adhuc rogare di-

gnentur. Postea designet abbas ei locum ubi debet A ipsa satisfactione habeat se, sicut superius dictum esse, et eo præcipiente sessum vadat.

Hæc quidem culpa ad abbatem proprie pertinet corrigenda; qui tamen si desit a patria, nec ad præsens, ut veniat exspectatur, a priore corrigi potest totius congregationis assensu.

Si frater peccans peccatum suum defendere potius quam cognoscere et emendare voluerit, proclamatus etiam abbati vel priori contumaciter respondere præsumperit, admonitus quoque ut respiciat in sua pertinacia permanere decreverit, hunc talem surgentes fratres quot et quibus jussum fuerit violenter arripiant, et in carcerem hujusmodi arrogantibus deputatum trahant, vel ferant, ibique depositus tandiu servata discretione affligatur, quousque superbiam deponat, culpam cognoscat, humiliter emendationem promittat. Quod si inspirante Deo evenerit, res prius in capitulo ostendatur, dehinc a fratre, cui hujusmodi cura injuncta sit, in capitulo deducatur, introeat autem vel nudus, sicut fugitivus monachus, vel indutus, prout res poposcerit, considerata qualitate et quantitate vel præcedentis culpæ vel subsequentis arrogantiae; postea tractatur sicut superius dictum est, hoc est, vel graviter, si gravi; vel leviter, si levi culpæ fuerit deputatus.

Quod si spiritu diabolico plenus superbire magis quam promittere emendationem elegerit, adhibeantur ei de toto conventu orationum suffragia. Si vero abbas nec sic suam industriam prævalere conspexerit, prudenter tractet cum consilio omnium fratrum utrum expediat eum vel diutius detineri, vel de monasterio expelli.

Fugitivus de monasterio monachus, si reversum ad monasterium suscipiendum eum esse abbas judicaverit, hoc modo suscipiatur. In hospitali domo aliquantis diebus primum maneat, ad claustrum, vel ad officinas claustrum, vel ad monasterium, nisi jussus nullatenus accedat, ut interim poenitentis suæ, et humilitatis, et patientiæ aliquod documentum ostendat, nullus frater secum conversetur, nullus ei in aliquo consortio, vel colloquio jungatur, nisi ei ab abbate, vel a priore, vel ab eo qui servat ordinem jubeatur.

Ea vero die qua in capitulo intraturus est, in locutorio vestimentis suis se exuat, staminia, si habitum non reliquit, circumposito cingulo se circumcingat, sinistro brachio cucullam plicatam, et in dextera manu virgas sumat, et sic nudis pedibus, et nudo desuper corpore ducente eum fratre cui injunctum fuerit, in capitulo veniat. Quo ingressus, in loco ubi prosterni solet statim se prosternat, interrogatus more solito culpam dicat; dehinc sedens corporalem disciplinam ad imperium abbatis suscipiat. Qua suscepta, cuculla tantum ibi induta, sicut venit, sed non ferens virgas, in locutorium redeat, ibi se calcet et regulariter induat, et in capitulo rediens, tandiu se prosternat, donec ab abbate dicatur ei: Sufficiat. Injungatur ei satisfactio gravis culpæ, et in

ipsa satisfactione habeat se, sicut superius dictum est, cum de gravi culpa ageretur.

Si abjectis monachi vestimentis in sæculari habitu ad monasterium redit, servatis circa eum cæteris, quæ superius dicta sunt, sæculari veste in qua reversus est circumcinctus, sicut supra de staminia dictum est, et non portans cucullam, capitulum ingreditur, et post susceptam disciplinam, cuculla a camerario ante ipsum posita, ab eo suscipiatur, et ibi statim induatur.

CAPUT XVII.

De novitiis suscipiendis.

Veniens aliquis ad conversionem de sæculo, in primis, sicut alii hospites, suscipiatur in hospitio; cujus voluntate ²⁸⁸ cognita, frater, qui cellæ hospitium procurator est, abbati, vel absente abbate, ei qui ordinem temet rem nuntiet. Loquatur cum eo abbas, vel prior, vel aliquis spiritualis frater cui injunctum fuerit. Quod si desiderium petentis ex Deo esse cognoverit, ostendatur res fratribus in capitulo, quorum audito consilio, si suscipiendum eum esse abbas decreverit, statuta die, ducente eum prædicto hospitium susceptore, et doctus ab eodem qualiter petitionem facere debeat, in capitulo veniat, in loco, ubi prosterni solet, se prosternat, interrogatur quid dicat, quam humiliter poterit, in his, vel in similibus verbis petitionem suam faciat: « Dei misericordiam, et vestram societatem, et fraternitatem hujus loci requiro; in hoc monasterio monachus fieri, et Deo servire desidero. » Respondet ei abbas, vel qui loco abbatis ordini præest: « Societatem, et consortium electorum suorum concedat vobis omnipotens Deus; » et responso a toto conventu, « Amen, » jussus surgere surgat, pronuntientur ei dura et aspera, quæ in hoc ordine perferunt qui pie et regulariter vivere volunt. Item duriora et asperiora, quæ, si indiscipline se habeat, sibi poterunt evincere. Quibus auditis, si adhuc in proposito suo persiterit, et duriora et asperiora se paratum perferre promiserit, respondeatur ei ab eo qui capitulum tenet: « Dominus Jesus Christus sic perficiat in vobis quod pro ejus amore promittitis ut ejus gratiam et vitam æternam habere possitis. » Et respondentibus omnibus, « Amen, » subjungat: « Et nos pro ejus amore hoc tenore concedimus vobis, quod tam humiliter, et tam constanter requiritis. » Hoc auditio novitiis vadat, et humiliter osculetur pedes ipsius. Tunc ipso præcipiente ducat eum magister novitiorum in ecclesiam, ibique coram quolibet altari extra chorum sedens præstoleatur, donec capitulum finiatur.

Quo finito, ducat eum prædictus magister suus in cellam camerarii, vel in aliam domum, ubi id quod agendum est, opportunius fieri possit, benedicta sibi prius corona, si laicus sit, cum antiphonis, et psalmis, et collectis, ad hoc officium ordinatis, vel in ecclesia ante introitum missæ ad gradum ubi benedictiones fratres accipiunt, vel in capella infirmorum, aut in capella abbatis, secundum quod ipsi

abbati placuerit. Ductus itaque novitius sive laicus, A sive clericus, in prædicum locum tondeatur, et radatur more monachorum; dehinc vestibus sæcularibus exuatur et rebus monasterii regularibus, præter cucullam, caputio assuto tunicæ induatur. Dum hæc aguntur a fratribus quibus injunctum fuerit, septem pœnitentiales psalmi in directum dicantur. Sic paratus ducatur in conventum fratrum; in choro, si clericus est, ultimus sit in ordine clericorum; si laicus, laicorum, et ad processionem, similiter in capitulo, et refectorio, sicut est ordo conversionis ejus.

In cella novitiorum dormiat, aut in dormitorio, si cœnobium hujusmodi-cellam non habet. In conventu non legat, solus non cantet, ad missam non offerat, pacem non sumat, in claustro separatim sedeat cum magistro suo in loco novitiis deputato, nullus ei loquatur aut signum faciat absque magistri sui licentia; magister talis sit qui exemplo vitæ et verbo doctrinæ possit eum de anima sua monere et ordinem docere.

Loquentibus in claustro fratribus, si quis amore Dei et zelo justitiæ ad eum venire, eumque vel arguere vel monere voluerit, licet ut veniat, et, accepta a magistro licentia, quod dicere voluerit dicat; facto autem clamore, statim surgens coram magistro suo, sicut fratres in capitulo, veniam petat non sessurus, donec, emendatione promissa, idem magister præcipiat. Et de levibus quidem culpis hoc modo agatur; pro majoribus autem culpis, aut in capitulo, pro quantitate culpæ corripatur aut, si ibi cella novitiorum est, in ea quemadmodum in capitulo increpetur et verberetur; de capitulo, facto sermone, quotidie exeat, et interim in monasterio maneat, nisi pro majori culpa, ut dictum est, castigandus remaneat; de his culpis, quas in sæculo gessit, et quæ in hoc ordine sibi evenerunt, vel eveniunt, frequentes confessiones faciat abbati, priori, spiritualibus fratribus quibus hæc cura injuncta est.

Transactis plerisque diebus, si vita ejus fratribus, et fratrum conversatio sibi placuerit, monendus est a magistro suo quatenus roget priorem et aliquos majores fratres, ut et ipsi pro eo intercedant apud abbatem pro benedictione tribuenda, et professione suscipienda. Quod si eum benedicere abbati non placuerit, statuta die in capitulo finito sermone, in loco ubi solet se prosternat, prostratusque pro impetranda benedictione petitionem faciat. Jusso eo surgere, narrentur ei rerum dura et gravia quæ in nostro ordine a sanctis Patribus sunt instituta. Qui si hæc omnia et adhuc graviora, si necesse fuerit, humiliter et patienter se ferre paratum esse responderit, interroget abbas consistentes fratres quid inde sentiant, et utrum precibus ejus annuendum esse concedant. Quibus respondentibus se **289** libenter concedere, adjungat: Et nos concedimus in nomine Domini. Quo dicto vadat ad pedes abbatis, vel ejus qui ordini præest, si abbas deest, dehinc reversus in locum, in quo stabat, flexis ad terram genibus, humiliter inclinet ante et ad dextram et ad

sinistram, gratias referens fratribus pro misericordia eorum precibus sibi impensa. Postea præcipiente abbate cum magistro suo exeat, finitoque capitulo, si scribendi scientiam habet professionem suam scribat, aut si nescit scribere alium roget, qui pro se scribat; ipse tamen in fine ipsius professionis signum crucis faciat, deinde ablato a tunica caputio usque ad horam benedictionis suæ, extra chorum maneat.

Cantor vero procurare sibi debet membranam et incaustum, et scriptorem, si nescit scribere; hora benedicendi in arbitrio abbatis est, videlicet aut ante introitum missæ, si missam non celebrat, aut post evangelium, sive missam celebret, sive non. Ipse tamen in consecratione monachi, si ei commodum est, missam celebrare debet, sicut canones præcipiunt.

D Lecto igitur evangelio, intrante chorum novitio, præcedente eum magistro suo, incipiente dextero choro, dicat conventus psalmum *Miserere mei, Deus*. Novitius ante altare veniens super gradum se prosternat, dictoque psalmo surgens professionem suam legat, et super altare ponat. Quod si ignarus litterarum est, magister suus debet eam pro eo legere, et ipse novitius super altare ponere. Quo facto, flexis coram altari genibus, veniam petat, et postea ad locum ubi se prostravit rediens versus *Suscipe me, Domine*, ter dicat, ibique inter dicendum ter genua flectat; quem versum ter repetens conventus, adjungat ad ultimum *Gloria Patri, Kyrie eleison, Christe eleison, Kyrie eleison, Pater noster*. Conventu incipiente, *Gloria Patri*, novitius inclinatus pervolvat se in circuitum, et statim prosternat se. Abbas, dicto *Et ne nos inducas in tentationem*, et responso *Sed libera nos a malo*, incipiat psalmum *De profundis*; quo finito a conventu, cum *Gloria Patri*, adjungat *Salvum fac servum tuum, Mitte ei, Domine, auxilium de sancto, Nihil proficiat inimicus in eo, Esto ei, Domine, turris fortitudinis, Domine, exaudi orationem meam, Dominus vobiscum*; deinde collectam *Deus, indulgentiæ Pater*; item aliam *Deus, qui per cœternum*; item aliam *Domine Jesu Christe, qui es via*. Dictis his tribus collectis singulis cum integro *Per Dominum nostrum*, incipiat abbas hymnum *Veni, creator Spiritus*. Quo a conventu devote et solemniter decantato, dicat collectam *Sancto Spiritus, qui te Deum ac Dominum*. Qua dicta, surgat novitius, et spargat super eum abbas aquam benedictam; eoque stante benedicatur cuculla, et aspergatur aqua benedicta; qua benedicta accedat novitius ad abbatem et flexis genibus, stet ante eum, quem tunica exuens abbas dicat: « Exuat te Dominus veterem hominem cum actibus suis. » Et induens eum cuculla subjungat: « Induat te Dominus novum hominem, qui secundum Deum creatus est in justitia, et sanctitate veritatis. » Ad utrumque respondeant audientes fratres, « Amen. » Subsequatur super eum flexis genibus inclinatum Oratio *Deus misericors, Deus clemens*. Qua dicta, osculetur eum abbas, induens caput ejus caputio; dehinc ducatur per chorum ad osculandum omnes fratres, ultimus collocetur.

Tribus diebus communionem corporis et sanguinis Christi accipiat. Tertia die ad pacem missæ auferat ei capitulum de capite abbas, vel cui abbas præceperit, si ipse id faciendi opportunitatem non habet. Ante hanc horam, ex quo benedictus est, summum silentium teneat; de capitulo, facto sermone, exeat, ad processionem non vadat, cuculla indutus cucullato capite dormiat. In primo autem capitulo, quo ei licet loqui, debet magister ejus de eorum memoriam habere coram abbate, dicens: « Domine, si placeret vobis præcipere, posset iste frater ab hac die in antea legere et cantare in conventu, sicut alii fratres: » respondente abbate: « Faciat cum Dei benedictione, » inclinet ipse novitius ad abbatem de loco in quo sedet.

Ex illa die cujuscumque ordinis sit habeat licentiam exsequendi omnia quæ sui ordinis sunt, nisi sit sacerdos, ipsi enim infra primum conversionis suæ annum missam celebrare non licet, nisi in sæculo probatæ castitatis fuerit, et abbas pro hac re specialem ei licentiam dederit.

Offerendus puer, facta sibi prius corona, manibus portans hostiam, et calicem cum vino, sicut mos est, post evangelium sacerdoti qui missam celebrat a parentibus offeratur. Qua oblatione a sacerdote suscepta, involvant prædicti parentes manus pueri in palla, qua altare coopertum est, et cujus pars anterior pendet, et tunc suscipiat eum abbas. Quo facto, præfati parentes coram Deo et sanctis ejus statim promittant quod per se, aut a se suppositam personam susceptum ordinem puer nunquam relinquat, neque se ei aliquid scienter duros, unde puer, **290** quod absit! perire possit; hanc promissionem prius scriptam coram testibus verbis ibi prius edicant, et postea super altare ponant.

His expletis, benedicit abbas cucullam, et exuens puerum cappa, vel pellibus, vel aliqua hujusmodi chlamyde, dicat: « Exuat de Dominus veterem hominem, » ut supra, et induens eum cuculla, subjungat: « Induat te Dominus novum hominem, » et cætera. Dehinc ducatur ad radendum et vestiendum, sicut nostri ordinis consuetudo est. Cum vero adulta ætate facturus professionem fuerit, fiant ei cætera, quæ superius debere fieri converso jam diximus; hoc enim, quod modo factum est, iterari non oportet.

CAPUT XVIII.

De capitulo regulari.

Omni die minimi signi, ad designandum capitulum, incipiente sono, fratres omnes qui sedent in choro statim surgent, et versi ad orientem interim debent stare; fratres quoque, qui alicubi in monasterio sunt, chorum intrare. Nullus eorum librum teneat, nullus in libro aliquid legat, aut inspiciat; nullus in claustrum pro quolibet occasione tunc sedeat; prædicti signi cessante sonitu, præcedentem priorem sequantur alii, sicut est ordo conversionis eorum.

Considentibus fratribus in capitulo, ad nutum or-

diem tenentis, petita benedictione, lætis et pronuntiatis quæ legi et considerari consuetudo est, facto sermone, dicto: « Loquamur de ordine nostro, » si clamatur aliquis qui commune cum uno, aut pluribus nomen habeat nisi clamans ita discernat et determinet ut nulla dubitatio possit esse, omnes qui ejusdem nominis sunt, cujus est ille qui clamatur, statim debent surgere, et ad venias humiliter se præsentare, donec clamator determinate eligat de quo dicat; ipsa autem determinatio ab ordinibus, vel officijs, si possit fieri, debet esse hoc modo: Dominus Eduardus presbiter, diaconus, subdiaconus, secretarius, magister infantium, vel juvenum, vel aliquid hujusmodi non archidiaconus, non Londoniensis, non aliquid cognominatum de sæculo.

B Clamator, ei super quem clamorem [*s.*, clamorem] facit, in ipso capitulo iudicium non faciat. Interrogatus more solito, qui prosternitur, ad omnes venias « Mea culpa dicat, » excepto cum societatem postulat, aut obedientiæ absolutionem, aut cum aliquis frater miniam petit, pro suo propinquo, noviter, et postquam ad ordinem venit defuncto, patre scilicet, matre, fratre, sorore, vel cum uno, aut plures pro eo qui in gravis culpæ satisfactione positus est, misericordiam petunt, vel cum aliquis frater in longum iter profecturus est, aut cum aliquid magnum et arduum, et suis viribus impari fratri injungitur; in his et in hujusmodi, hoc modo respondetur: « Dei misericordiam, et vestram requiro, et obsecro, » et cætera, sicut ratio rei, pro qua petitur, postulat.

C Suscepturus iudicium, aut sola grossiori virga super stamineum verberetur, et prostratus jaceat, aut pluribus gracilioribus virgis, et nudus sedeat, utrumque ad arbitrium ejus qui præest ordini, considerata qualitate et quantitate culpæ, dum corporalis disciplina inferatur, fratres omnes inclinato capite debent esse, et pio et fraterno affectu compassionem super eum habere. Interim in capitulo nemo debet loqui, nemo ad illum aspicere exceptis gravibus personis, quibus licet pro eo intercedere. Clamatus, super eum a quo clamatus est, in ipso capitulo clamorem facere non licet, disciplinam corporalem inferat, quicumque ille sit cui ab abbate vel priore injungitur, hoc observato, ne infantibus vel juvenibus, aut novitiis id facere injungatur; nemo ibi cum uno, aut pluribus secreto loquatur, quidquid quis loquitur a rectore ordinis, et a toto conventu audiatur.

Sermo tantum sit de utilibus, et de iis quæ ad ordinem pertinent, loquente uno taceant alii; verba loquentis nemo interrumpat præter eam qui rector est ordinis, cui licet loquenti præcipere ut sileat, si forte ei sermo ille superfluous, et inutilis videatur. Rectore ordinis incipiente loqui, etiam si aliquis loquebatur, taceat, et ab omnibus silentium summum fiat.

CAPUT XIX.

Si quis frater altiori gradu donetur.

Si placet abbati aliquem fratrem pro suis meritis honorare, et considerata personæ ejus honestate, in superiori loco statuere, audito, frater ille, ab abbate

sedente in capitulo, ille superius sedere juxta illum A fratrem; statim surgens ad pedes abbatis vadat, et postea ad locum ubi ei præcipitur sessum pergat, et ex illa die **291** in monasterio, et processione et refectorio ipsum locum habeat; laicum conversum beatus Benedictus non præcipit taliter promoveri. Si tamen abbati promovere eum placuerit, locum, quem in capitulo suscipit, in refectorio etiam tenebit, in monasterio vero, et processione, super eos conversos esse jubebitur, quibus frater ille, juxta quem locum habet, prior esse dignoscitur.

Evenire potest cum hujusmodi promotio ordinatur ut absentes sint aliqui fratres honesti et bonis actionibus præditi; quibus prior sit frater ille, juxta quem promotus sedere jubetur; et ideo determinate oportet ei in capitulo dici utrum super ipsos B etiam absentes, cum redierint, esse debeat. Ingre- diens frater capitulum loquentibus aliis *Benedicite* dicat. Egrediens vero si est reversurus neq̄ ante et retro faciat, nec *Benedicite* dicat; si non est rever- surus, utrumque agat.

CAPUT XX.

De confraternitate.

Monachus petiturus concedi sibi societatem et beneficium monasterii, introductus in capitulum, *Benedicite* dicat; deinde prostratus ad gradum ubi consuetudo est, interrogatus quid dicat, humili et devoto corde in his verbis respondeat; « Peto per misericordiam Dei et vestram, et omnium istorum seniorum societatem et beneficium hujus monasterii: » quo dicto, respondeat abbas: « Omnipotens Dominus concedat vobis quod queritis et ipse p̄ æstet vobis consortium electorum suorum. » Postea jussum surgere accedat ad abbatem, et ab eo per librum regulæumat monasterii societatem. Qua sumpta, acceptoque ab eo osculo inclinet se ad pedes abbatis, deinde osculetur omnes fratres in circuitu. Quo facto revertatur ad locum ubi se prostravit, ibique tres genuum flexiones solito more faciat, Fratres vero inclinent ei, dehinc præcipiente abbate sessum vadat, designato ei prius loco, ubi sedere debeat.

Porro si abbas fuerit, ingrediente eo in capitulum, totus conventus ei assurgat, et tandiu stet quousque humo prostratus, sicut superius, petitionem faciat, et erectus cum monachis suis societatem suscipiat, eaque suscepta juxta abbatem consideret; monachi vero, ejus societate suscepta, reversi ad locum, ubi se prostraverunt, tres genuum flexiones, sicut superius dictum est, faciant. Egredientes fratres de capitulo osculentur abbas et monachi ejus.

Si major congregatio fuerit, ab osculo cessari potest, quod in multis jam cœnobiis fieri consuevit; si sæcularis persona fuerit ante abbatem, vel juxta abbatem; si honorabilis persona sit, sedeat; postea ostensa ejus petitione fratribus, per textum Evangelii societatem suscipiat; dehinc ad osculandum fratres, si mulier non sit, in circuitu pergat.

CAPUT XXI.

De disciplina puerorum.

Tali hora prior mane ad excitandos fratres conatum debet facere, ut pueri factis solitiis orationibus, in claustro valeant legere. Qui cum legere inchoant alio, quandiu legunt separati ab invicem ita sedeant ut alter alterum nec manibus nec vestibus contingere possit. Infans infanti non signo minuere, non verbo aliquid dicere, nisi vidente atque audiente magistro præsumat, non de loco in quo sedet sine præcepto vel licentia surgat.

Quocumque pergunt infantes unus magister inter duos infantes sit. Transeuntes ante fratres inclinent fratribus, et fratres eis sedentes tantum; duobus una laterna sufficiat; si tres fuerint, tertius alteram portet; si plures fuerint, hoc ordine disponantur: in nullius manum aliquid dent; de nullius manu aliquid accipiant nisi abbatis, prioris majoris, magistri eorum, et hoc non ubique, sed in congruis locis, ubi aliter esse non possit, aut non debeat; cantor quoque, cum in scholis eorum est, potest libram in quo cantari aut legi debet, dare eis, et accipere ab eis. Ad altare si serviunt, dant etiam ibi et accipiunt, sicut ordines eorum exposcunt. In capitulo suo vapulent, sicut majores in majori capitulo.

Confessuri ad abbatem, vel ad priorem vadant, vel ad eos quos specialiter in capitulo designaverit abbas, dum confitetur unus, sedeat alter in suppedaneo, magistro eorum extra capitulum sedente in proximo.

Si post versum, qui ante cibum dicitur, ingrediuntur refectorium, vel post *Gloriam* primi psalmi ad horas intrant chorum, ipsi quidem ad loca sua vadant, solito more inclinent; magister vero eorum ad loca quæ tardantibus instituta sunt eat.

292 Pueri, qui ante mensam abbatis servit, abstinentia cibi vel potus sine ejus præcepto minime injungatur. Quod si præcipiente eo injungatur, aut ei indulgeatur, aut interim a mensa abbatis removeatur, in choro præsentate abbate, nisi præcepta ejus, nullus eos percutiat, nullus exuere faciat. Absente eo, cantor de iis quæ sui officii sunt eos castiget. Prior vero de cæteris in quibus se leviter habent. Ubiunque sint præter personas superiores designatas, nullus eis signum faciat, nullus arri- deat.

In scholam eorum nullus ingrediatur, nullus cum eis alicubi loquatur, nisi sibi ab abbate vel priore ingrediendi vel loquendi licentia concedatur.

Moridianis horis in lectis suis nunquam legant, nihil aliud ibi agant, sed cooperti tantum quiescant: unus, super alios magistros, ait magister eorum maturus et discretus, qui, auditis clamoribus, culpas delinquentium moderata discretionem sciat vel punire vel indulgere. Collocatis in lectis suis assistant magistri, dum sint coonerti, in nocte cum accensis candelis.

Juvenes, tam nutriti quam de sæculo venientes, qui magistris custodiendi commendantur, in multis;

sicut infantes de quibus superius dictum est, custodiantur. Remoti, ut supra, a se invicem sedeant; extra locum custodiæ suæ sine custode nusquam procedant; duo, et duo laternas ferant; abbati, vel priori et nulli alii, nisi specialiter designatum sit, confessiones suas faciant. Meridianis horis in lectis suis non debent legere, non scribere, non quidpiam operis facere, sed cooperti tantum quiescere, lectos suos ante vel inter lectos magistrorum habere. Si necesse habent surgere, prius magistros excitent, et postea accensa laterna, si nox est, ad necessitates suas explendas, cum magistris ambulent.

Præter abbatem, priorem magistrosque eorum, nulli liberum sit in loco custodiæ eorum deputato sedere, nec verbo nec signo aliquid eis innotescere, nisi accepta licentia ab abbate, vel priore; quæ licentia cum conceditur, magister sedere debet inter juvenem et eum qui juveni loquitur. Juvenis cum juvene non loquatur, nisi audiente et intelligente magistro quid utrinque dicatur. Magistri inter eos sedeant, vel ante illos, sic ut eos, cum volunt, conspiciere valeant.

Cum dormitum vadunt, tandiu stent ante ipsos magistri, usque dum ipsi juvenes in lectis jaceant cooperti. Si nox est cum candelis accensis assistant. In monasterio, capitulo, refectorio, processione misti sint senioribus, non observato, si necesse sit, ordine conversionis eorum. Si ad mensam legunt, vel de coquina serviunt, surgentibus a mensa fratribus cum eis ad monasterium vadant, et dicto, *Et ne nos*, cum custodibus ad refectorium revertantur; duo simul, aut plures, si fieri possit, de conventu remaneant. Quod si paucitas majorum, et pluralitas juvenum aliter agendum coegerit, sufficientes eis custodes deputentur.

Porro, si custodia illa juvenum, quæ in nonnullis cœnobiis tenetur, magis placet, ut videlicet in diversis ac separatis ab invicem locis per claustrum sedeant, singuli singulos, aut plures, si tanta copia est, custodes habeant; singuli singulas laternas in nocte ferant. Custos juvenem non relinquat, nisi commendatum alicui fratri, in quo, et de quo bene confidat. Omnis denique custodia ei adhibeatur quæ superius descripta est.

CAPUT XXII.

De misericordia concessa debilibus.

Frater aliqua sui corporis incommoditate detentus, si conventum sequi non potest, humiliter prius in capitulo petita venia, jussus surgere stans fateatur se non posse conventui interesse propter infirmitatem suam. Cui respondet abbas, vel qui loco abbatis ordini præsidet: « Omnipotens Dominus concedat vobis utilem sanitatem, sicut vobis expedire cognoscit. Amodo tractate vos, secundum infirmitatem vestram, et remaneate de conventu, sicut vobis melius visum fuerit. »

Si ægrotudo adeo invaluerit ut in conventu remanere non possit, præcipiat abbas fratri, cui hujusmodi cura imposita est, ut ducat ægrum in cellam

infirmorum; in qua domo serviatur ei secundum loci possibilitatem, tam de communibus cibis quam de esu carnis, ut nullius rei, si fieri possit, indigentiam patiat. Ex quo carnem comedere incipiet, quocumque perget caput opertus capitio, et baculo se sustentans incedere debet.

Qua vero die sanitate recepta ad conventum redire voluerit, si carnem comederit, prius rasus, ad horam; quæ ante capitulum canitur, chorum introcat, et si post ipsam horam in conventu missa dicitur, ad ipsam non offerat. Ingressus capitulum, cum indictum fuerit de ordine loqui, primus **293** surgat, et in loco, ubi consuetudo est, prostratus veniam petat. Interrogatus et respondens, ut fieri solet, jussus surgere hæc vel similia verba dicat: « Domine, infirmitate mea gravatus in domo infirmorum diu fui; in cibo, et potu, et aliis multis offendi, et contra ordinem nostrum feci, et inde peto absolutionem vestram. » Hoc dicto absolvat cum abbas dicens: « Omnipotens Dominus absolvat vos ab his et ab omnibus aliis vestris delictis. » Conventu respondente, « Amen, » offerat se frater ille ad pedem abbatis; postea reversus ad locum ubi se prostravit gratias referens abbati, et toti conventui, quia ministrata sunt ei, quæ infirmitati suæ fuerunt necessaria, tres genuflexiones solito more faciat. Ipsa die, et deinceps, quantum opus fuerit, jubeatur mistum accipere.

Si vero carnem non comedit, in dispositione abbatis sit qua hora in conventum petita licentia redire, et quomodo se de cætero habere debeat.

CAPUT XXIII.

De ægrotantibus morti proximis.

Si infirmus magis ad mortem quam ad salutem tendere videatur, et se petat inungi, frater qui domui infirmorum præest rem fratribus in capitulo narret; tunc jubente abbate, vel qui loco abbatis in capitulo sedet, exeant sacerdos hebdomadarius, secretarius, quatuor conversi, et parent quæ ad hujusmodi negotium parari oportet.

Quibus paratis, expletisque quæ in capitulo agi ordo requirit, exeuntes de monasterio transeant ante capitulum, hoc ordine procedentes: primus ex conversis unus cum situla aquæ benedictæ, dehinc alius cum cruce, post hos duo cum candelabris, extremi secretarius cum oleo, et sacerdos alba indutus, et stola, cum manipulo portans librum.

Istis transeuntibus surgens conventus, percussaque tabula, si dies talis est, egrediens de capitulo jungatur eis, et psallentes septem psalmos ad ægrum veniant; et ordinate circumstent, sicut locus, in quo jacet, fieri permittit. Primum spargatur aqua benedicta, dehinc finitis psalmis sequatur *Kyrie elison*, et capitula, et collectæ quæ ordinatæ sunt usque ad confessionem; facta confessione absolvatur ab omnibus, et ipse absolvat omnes. Dehinc osculetur ab omnibus. Interim dicantur aliæ collectæ usque ad unctionem; facta unctione, lavet sacerdos manus, et projiciatur aqua in ignem, vel in sacrarium de-

feratur. Quo facto dictis collectis quæ sequuntur, vadat sacerdos, præcedentibus duobus conversis cum candelabris vadat (67) et tertius ad thuribulum deferendum. Quibus revertentibus flexis genibus adorent omnes corpus Domini quod a sacerdote offertur. Quo allato, abluto prius ore ejus, communicetur infirmus, nisi forte ipsa die communicatus sit.

Si fratres ipsa die post capitulum psallentes *Verba mea*, in monasterium ituri sunt, expletis in choro psalmis, dictaque collecta, paratis ante majus altare, quæ supra dicta sunt, exeant, et sequantur eo ordine quo superius indicatum est. Quod etiam finitis quibuslibet horis a prima usque ad completorium observandum est, si necessitas urgeat non expectare capitulum. Porro si nec hora ipsa, quæ percantata id fieri debet, expectari potest, disponat abbas, vel prior sicut melius possit, quia necessitas lege non tenetur. His expletis revertatur conventus in claustrum. Sed infantes minime ingrediantur ad tenendum suum capitulum. Ab hac die nisi melioretur infirmus carnem non comedat.

Quotidie istud pro eo servitium impendatur : ad missam matutinalem collecta, *Omnipotens sempiternus Deus, salus æterna credentium*, cum cæteris duabus : aliquando si dies vacuus fuerit ipsa matutinalis missa pro eo canatur; ad majorem missam post *Sanctus* psalmus primus *Domine, ne in furore tuo ab unoquoque sub silentio dicatur : Kyrie eleison, Pater noster, Salvum fac servum tuum, Mitte ei, Domine, auxilium de sancto, Omnipotens sempiternus Deus, salus æterna credentium*. Et hoc tandiu agatur quousque ad sanitatem redire videatur.

Porro si ad sanitatem minime redire mortique potius appropinquare dignoscitur, ex quo certa in eo mortis signa apparere incæperint, sine duobus fratribus esse non debet, qui diebus et noctibus, quantum intellectum tenet, legant coram eo passionem Domini et Evangelia, et cum intellectu privatus fuerit, quandiu supervixerit, psalterium ex ordine decantare non cessent. Et sic ordinetur ut, discedentibus duobus, succedant duo alii; horas vero regulares ibi dicant; ægro autem in agonia posito, et jamjam si ita visum fuerit morituro, famulus, qui ad hoc deputatus est, cilicium expandat, et supra illud ad mensuram longitudinis et latitudinis, quam ipsum cilicium habet, signum crucis de cineribus faciat, morientemque fratrem desuper ponat. Cui postea indesinenter **294** assidens studiose consideret, qua hora exitum ejus conventui debeat indicare.

Cumque eum jam in excundo viderit laborare, festans manu tabulam ad ostium claustrum currat, icuque creberrimo acriter eam ibi percutiat, quousque in conventu auditum esse cognoscat. Quo percepto sonitu si ad majorem, vel minorem missam, vel ad regularem horam fuerint, remanentibus in choro infantibus cum magistris suis, et aliquibus fratribus, quibus jussum fuerit, reliqui omnes ad

ægrum currant, et meliiori voce canentes *Credo in unum Deum*, ad eum veniant; fratres vero qui remanserunt, expleto quod cæperant, eodem modo currentes, et canentes ad morientem properent, ubicunque vero alias, vel quocunque alio negotio occupatos prædictus sonus, invenerit, sine aliqua excusatione vel mora similiter currentes, et *Credo in unum Deum* canentes, ad ægrum veniant. Quo pervenientes, et *Credo in unum Deum* communiter explentes, canant septem psalmos pœnitentiales sine *Gloria Patri*. Quibus expletis subjungat sacerdos capitulum *Parce, Domine, parce famulo tuo, quem redimere dignatus es pretioso sanguine tuo; ne in æternum irascaris ei*. Hoc tertio a sacerdote dicatur, et per singulas vices a toto conventu repetatur, deinde sequatur litania, quæ solet, quam protrahi, vel breviari oportet, secundum quod fratris exitus visus fuerit admonere; si autem, ut aliquando fit, litania expleta nondum migraverit, conventus discedat, aliquibus fratribus, quibus jussum fuerit, ibi remanentibus, qui psalterium ex ordine psallere incipiant. Cum autem venerit hora, ut iterum vocari debeant, supradicto modo vocentur et veniant.

Egressa jam de corpore anima, tribus vicibus, cum parvis intervallis, pulsantur signa, cantor incipiat responsorium *Subvenite, sancti Dei*. Quo cum versu et regressu expleto, subjungat sacerdos *Proficiscere, anima Christiana*. Quo dicto incipiant commendationem animæ; dictaque prima collecta *Tibi, Domine, commendamus*, sacerdote et conventu prosequente cætera, portetur corpus ad lavandum, ab his de quorum ordine fuit, id est sacerdos a sacerdotibus, diaconus a diaconis, et sic in reliquis ordinibus, conversus a conversis; infans tamen non ab infantibus, sed a conversis.

Hi vero sunt qui lavare non debent corpus defuncti : sacerdos hebdomadarius, et reliqui ministri qui circa altare serviunt, et vasa sacrata contrectant. Hebdomadarii coquinæ, cellerarii, rectorarii; dum lavatur corpus, camerarius præsto esse debet, habens vestimenta idonea, et fila, et acus ad consuendum, et cætera quæ sui officii sunt et suo operi necessaria. Inter lavandum circumcinctus sit staminea, qua indutus antea erat, circa pudendas sui corporis partes.

Lotus autem vestiatur staminea nova, vel noviter lota, et cuculla, et in capite ejus ponatur sudarium, in modum caputii de staminea factum; huic superducatur caputium cucullæ, et cum filo in tribus locis adnectatur Calceetur caligis supradicto panno factis, usque ad genua attingentibus, et nocturnalibus. Manus cuculla sint coopertæ. Cuculla hinc et inde consuatur, et circa crura similiter; nocturnales, alter alteri filo connectantur, taliter paratum corpus feretro imponatur et pallio cooperiatur.

Quo expleto, expletisque quæ in conventu dici cæperant, percutiat prior tabulam uno icu. Quo

(67) *Deest*, ad ecclesiam pro venerabili sacramento, vel quid simile.

audito inclinati fratres dicant *Pater noster*. Sacerdos circa corpus aquam benedictam spergat, et incenset. Dehinc dicat *Et ne nos, A porta inferi*, postea collectam. His ita gestis pulsentur signa, cantor incipiat responsorium *Subvenite, sancti Dei*. Et præcedentibus his qui situlam cum aqua, crucem, candelabra, thuribulum portant, sequentibus infantibus, et reliquo conventu, extremis eis qui corpus lavarunt, et portant, veniant in ecclesiam; positoque corpore in loco, ubi poni solet, cessent signa, sigatur crux ad caput ejus, ponantur duo candelabra, unum ad caput, et alterum ad pedes, cum cereis desuper accensis; qui continue ibi ardeant usquequo ad sepulturam deferatur. Finito cantu inclinati dicant *Pater noster*; sacerdos *Et ne nos, A porta inferi*, collectam sicut superius dictum est. His peractis, si sonitus tabulæ de refectorio fratres adduxerat, ablutis manibus ad refectorium revertantur, persolventes quod imperfectum remanserat, remanentibus cum corpore aliquibus fratribus, quot, et quibus injunctum fuerit, qui psalmos ibi interim canant, nunquam enim sine psalmodia corpus esse debet, excepto quando in choro aliquid communis officii celebratur.

Conventus in die circa corpus semper debet esse, nisi quando canunt horas vel missas, vel processionem circa claustrum vel extra claustrum, si ita contingat, faciunt, vel in capitulo sunt, aut in refectorio, aut in dormitorio meridiana hora, et tunc tantum deputentur aliqui fratres qui ibi remaneant, psalterium ex ordine 295 psallant, commendationem animæ agant, vesperas, vigiliis, cum laudibus, *Verba mea*, et hæc eadem frequenter.

Nocte vero post completorium, incipiens primam vigiliam dexter chorus faciat, secundam sinister, persolventes utrique supradicta obsequia, prout quantitas noctium fieri permiserit, hoc observato diligenter ne utrique priores in una vigilia deputentur. Circa fluem primæ vigiliæ exeat prior ferens absconsam, et vadat in dormitorium, excitetque fratres qui secundam vigiliam facturi sunt. Post matutinas laudes, dictis in choro quæ dici ordo deposcit, quidquid superest noctis infantes cum anagistris canendo expendant, intersint quoque infirmi illi qui in domo infirmorum assidue conversantur et facultatem hoc faciendi habere videntur. Cæteri vero fratres in lectis suis quiescant usquequo facto mane surgentes, calceati, loti, et pexi factisque orationibus aggregentur et ipsi ad corpus. Quibus aggregatis pergant infantes se calceare, lavare, et pectore, solitasque orationes facere; et post, accedant et ipsi, et hoc fit, si dies talis sit ut post matutinas laudes ad lectos redire fratribus licitum sit. In hieme vero, quando intervalla fiunt, si post litaniam aliquid superest noctis, licet prædictis reliquis fratribus in lectis suis usque ad diem quiescere; vesiti tamen et calceati quiescant.

Infantes, sicut superius dictum est, cum magistris et infirmis suam circa corpus agant vigiliam.

Ea autem hora, postea omnes calceent se, et lavent, et pectinent, solitasque orationes faciant, quas ordo illius temporis poscit. Sedentes psallant nisi ad *Magnificat*, et ad *Benedictus*; tunc enim stare debent *Ad Pater noster*, et ad collectas quas sacerdos dicit inclinanti sint super genua sua. Si ante nocturnas vigilias frater obierit, tanta jam noctis parte transacta ut duas vigilias facere commodum non sit, locato in ecclesia corpore, fratres omnes vigilantes et psallentes ibi remaneant; infantes cum magistris suis dormitum in dormitorium redeant.

Quandiu corpus super terram est, nullus in claustrum loquatur. Tabula tamen, si dies talis sit, in capitulo pulsetur, et *Benedicite* dicatur, sicut aliis diebus; si tamen ipsa die post capitulum sepeliri debet, priusquam sepeliatur nulli liceat extra claustrum monasterii exire, nisi tam prope sit locus ut ad sepeliendum fratrem possit redire.

Omnes qui possunt ipso die pro eo missam celebrent. Missa matutinalis pro eo festive agatur, etiamsi dies præcipuæ festivitatis sit. Ad quam missam quoties diaconus incensat altare, ad corpus quoque incensandum cum thuribulo debet accedere.

Facto in capitulo sermone absolvat eum abbas, vel qui ordini præest. Deinde præcipiat pro eo celebrari triginta diebus triginta missas, singulis videlicet diebus singulas missas, præter eas quæ in conventu celebrandæ sunt, ita ut nullus prætereat dies quo missa pro eo non celebretur, nisi Parasceve sit, aut Sabbatum sanctum; et qui inchoat non ipsa die qua sepelietur, sed in crastino inchoare debet. Celebratis quisque sibi injunctis missis ipso die id in capitulo dicat, quatenus alii, qui subsequi debeat, ibidem abbas vel prior idem injungat. Ipso die infantes suum capitulum non teneant.

Quacunquē hora, per totam diem, post sonitum quem prior ad excitandos fratres mane facere solet, frater moriatur, sepultura ejus usque post crastinum capitulum differatur, nisi rationalis causa existat quæ vel post majorem missam, vel post nonnam sepeliri eum suadeat, et maxime si ante horam quæ vel æstate, vel hieme ante capitulum dicitur, mori eum contingat. Quod cum accedit præter servitium quod pro mortuo fratre facere solent fratres, integrum psalterium, cum integra mortuorum psalmodia, pro eo singulis est fratribus injungendum.

Si ante nocturnas vigilias moritur, subsequente similiter die post capitulum sepeliatur. Si inter ipsas vigilias, vel postea ante prædictum sonitum de hoc sæculo migret, post majorem missam tradi eum sepulture oportet. Si festivitas duodecim lectionum, aut trium, in qua in claustrum minime loquantur fratres, ipsa die fuerit, post capitulum celebretur pro eo missa matutinalis festivo more, sicut superius dictum est.

Dehinc dicta tertia, missaque majore, pergant ad sepeliendum fratrem. Ad quem accedentes sive de

capitolo, sive de choro exeant, canendo *Verba mea* ad corpus veniant. Interim pulsetur tribus vicibus unum de majoribus signis, ut si qui forte absunt ad hanc sonum sine mora conveniant.

Secretarius abbati, et priori, et sacerdoti qui obsequium facturus est, cereos distribuat, candelas reliquis fratribus, magister infantibus. Sacerdos indutus sit alba, cum stola et manipulo, et in albis duo fratres ex iis qui antea laverant mortuum. Albæ vero sint ad hujusmodi negotium specialiter deputatæ.

296 li qui portant situlam cum aqua benedicta, crucem, candelabra, thuribulum, stent hinc et inde, ad caput defuncti, reliquus conventus ad dexteram, et ad sinistram, sicut est ordo eorum. Sacerdos adveniens prius aspergat corpus aqua benedicta, dehinc accedens ad caput defuncti, stet ita ut prædictos portitores ad dexteram suam et sinistram habeat. Accedant duo cantores, et stantes inter altare quod ibi situm est, et corpus, dicant, *Kyrie eleison, Christe eleison, Kyrie eleison*; conventu duopriora repetente, et ultimum *Kyrie eleison* cum eis dicente. Postea sacerdos, humiliter inclinatis omnibus, dicat collectam *Oremus, Non intres in iudicium*. Qua dicta, prædictis cantoribus incipientibus, canatur responsorium cum versu *Qui Lazarum*. Quod dum canitur, incenset sacerdos altare, quod ibi est, et corpus. Hoc agatur secundo et tertio, excepto quod aliæ collectæ et alia responsoria dici debent, sicut in libris, ubi actio hujus officii est ordinata, continetur.

Finitis versibus tertii responsorii, quod cantor præcepit, repetatur a capite responsorium: quæ percantato roget sacerdos pro eo orari, ita dicendo: *Pater noster, Et ne nos, Non intres, A porta inferi, Dominus vobiscum, Oremus, Inclina, Domine, aurem, et rel'qua.*

His ita peractis, cantore incipiente antiphonam *In paradisum*, exeant canentes psalmum *In exitu Israel*. Præcedant prædicti portitores aquæ, crucis, candelabrorum, et thuribuli. Sequantur sacerdotes, et cantor cujus officii specialiter interest omni sollicitudine providere, ne in hoc obsequio aliqua possit negligentia evenire. Post hos procedant infantiles cum magistris suis, dehinc reliqui fratres, extremis prioribus, præcedentibus junioribus, sicut est ordo eorum conversionis. Post omnes veniant qui corpus portant, hi vero sint, si commode fieri possit, qui laverant illud, adjuvantibus eos, si opus fuerit, aliis fratribus, quibus abbas aut prior præcepit. Cum exire incipiunt, pulsentur signa usquequo corpus collocatum sit in sepultura.

Cum vero ad sepulturam pervenerint stent ordinate hinc et inde, sicut in choro stare solent. Sacerdos stet inter duos choros, non longe a sepultura; ad dexteram ejus et ad sinistram, qui portant aquam et crucem, et cætera de quibus superius dictum est; dicta collecta *Piæ recordationis affectu*, accedat sacerdos, et aspergat sepulcrum aqua ben-

dicta, et imposito thure tribuat thuribulum uni eorum qui albis induti illuc descenderant, et incensetur sepulcrum. Dehinc dicta collecta *Obsecramus misericordiam tuam*, duo ex fratribus qui foris sunt pallium desuper extendant, alii duo, corpus de feretro accipientes, illis tribuat qui in tumulum descenderant. Illi diligenter illud in sepulcro componant, et absolutionem scriptam et a fratribus lectam super pectus ejus ponant et operiant, et statim exeuntes, et ad monasterium revertentes, exuti albis, et induti vestibus suis, ad conventum redeant. Corpore in sepultura posito, protinus extinguantur candelæ et cessent signa.

Expletis reliquis, sicut in codice in quo hoc officium ordinatum est reperitur, revertantur canentes septem psalmos penitentiales. Sacerdos præcedens infantiles, cum ad monasterium venerit, divertat in vestiarium, et, deposita alba et manipulo, atque indutus vestibus suis, revertatur in chorum, et prostratus cum cæteris prostratis, quod reliquum est de psalmis dicat. Quibus dictis subjungant *Requiem æternam dona eis, Domine, Pater noster, Et ne nos, A porta inferi, Dominus vobiscum*, collecta *Satisfaciat tibi, Domine Deus noster*; post hæc revertantur in claustrum, et dicto ab infante *Benedicite*, loquantur in claustro, si dies talis et hora sit. Septem plena officia pro eo in conventu agant; triginta diebus *Verba mea*, et ad omnes horas *Voce mea*, pro eo dicant. Singulariter unusquisque quantum abbas præcepit pro anima ejus faciat; triginta quoque diebus, aut pluribus, si abbas ordinaverit, panem unum cum potu et regularibus cibis elemosynarius accipiat.

CAPUT XXIV.

De morientibus extra monasterium.

Si frater extra monasterium de hac vita migraverit, nec fratres secum fuerint qui eum abluant cæteraque quæ superius dicta sunt circa eum adimpleant, deportatus ad monasterium in feretro, quod sibi præmitti debet, cum pallio per portas curiæ ingrediatur, et cooperante fratre, cui infirmorum cura commissa est, in domo infirmorum deponatur; quo deposito famulus, ut solet, ad ostium claustrum veniat, tabulam percutiat, conventus adveniat, fiantque cætera, ac si de hac vita migrasset in eadem infirmorum cella, excepto quod non dicitur *Proficiscere, anima Christiana*.

Porro si fratres secum fuerint, unus aut plures, factaque sunt ea quæ in tali negotio **297** fieri oportet, procedat ei conventus obviam per majores portas monasterii, psallendo hos psalmos *Miserere mei, Deus, secundum, Deus in nomine tuo, Miserere mei, Deus, Miserere mei, Ad Dominum cum tribularer*, et qui sequuntur donec ad corpus perveniant. At ubi pervenerint faciant stationem versi ad alterutrum; sacerdos, alba indutus et stola, accedat et aspergat corpus aqua benedicta, et incenset, deinde moneat ut orent pro eo, dicendo *Pater noster, Et ne nos, Non intres in iudicium, Requiem æternam, A*

porta inferi, Dominus vobiscum, Oremus, collecta Suscipe, Domine, animam servi tui; aliam Suscipe, Domine, servum tuum. Inde revertantur cantore incipiente responsorium *Subvenite*. Dum intrant in ecclesiam pulsantur omnia signa, et deponatur in loco in quo cæteri fratres deponi solent, et agantur cætera quæ agerentur, si in domo infirmorum mortuus et de illa domo illuc deportatus fuisset.

Quacunque hora, ex quo infantes mane incipiunt legere usque ad collationem, de monacho congregationis alibi defuncto atque sepulto, vel sepeliendo certus nuntius, aut brevis ad monasterium venerit; si fratres non sunt in capitulo, aut in refectorio, aut in dormitorio meridiano horis, aut si in monasterio, vel extra monasterium non intersint alicui obsequio, quod deseri, et imperfectum relinqui commodum non sit, statim prior tabulam percussit, et residentibus in capitulo fratribus, fratris obitum nuntiet, et subjungat: « Eamus, et faciamus ei quod justum est, et nostri ordinis consuetudo habet, » et

A surgentes et Verba mea canentes sonantibus signis in chorum veniant, expletisque inceptis psalmis cum collecta, vespere Mortuorum, et officium cum novem lectionibus et laudibus dicant, accensis ante altare duobus luminaribus; missa matutinalis pro eo festive dicatur, nisi dies Dominicus aut magna solemnitas sit. Quod si evenerit, in alium diem differatur. Post hæc in primo capitulo absolvatur.

Continuatio triginta missarum, si in eo loco, ubi mortuus est, non sit, pro eo injungatur, flantque cætera, quæ pro fratre congregationis in congregatione defuncto fieri solent.

Pro cellerario.

Pater noster, Et ne nos, Salvum fac ferrum tuum, Mitte ei, Domine, auxilium de sancto, Dominus vobiscum. Oremus. Omnipotens sempiternus Deus, mittere famulo tuo N., et dirige eum secundum tuam clementiam in viam salutis æternæ, ut te donante tibi placita cupiat, et tota virtute perficiat. Per Dominum nostrum Jesum Christum.

Finis statutorum D. Lanfranci.

BEATI LANFRANCI

CANTUARIENSIS ARCHIEPISCOPI

EPISTOLARUM LIBER.

298-299 EPISTOLA PRIMA.

AD ALEXANDRUM II PONTIFICEM ROMANUM.

Orat ut onus episcopale, quod ipsius maxime imperio coactus susceperat, ab humeris suis eximi jubeat; excusatusque se quod Romam præfixo tempore non venerit.

Summo sanctæ Ecclesiæ pastori ALEXANDRO papæ, LANFRANCUS indignus antistes, canonicam obedientiam.

Nescio cui aptius calamitates meas explicem quam tibi, Pater, etc. *Jam dedimus ad calcem epistolarum Alexandri II, Patrologiæ t. CXLVI.*

300 EPISTOLA II.

AD EUMDEM.

De Hermanno episcopo, quod senili ætate prolixaque ægritudine confectus impar jam oneri videatur: et de Lichfeldensi qui episcopatu se abdicavit, an ejus consecrationem permittere debeat, qui illius loco est subrogatus.

Universæ Christi Ecclesiæ summo rectori ALEXANDRO, indignus Anglorum archiepiscopus LANFRANCUS, finem inferre bonum bono principio.

Necessitate urgente expectare, etc. *Reliqua habes in Alexandro II, ubi supra.*

301 EPISTOLA III.

AD EUMDEM.

Eboracensis Ecclesiæ adversus Cantuariensem controversiam promit, quo pacto in Wentano conventu

C *tractata et conclusa fuerit, perscriptæque tibi juxta illam concordiam mittens exemplum petit ut privilegium apostolicum indulgeat; commemoratis dein pontificis erga se beneficiis, suam ad Berengerium epistolam mittit quam expetierat.*

Domino totius Christianæ religionis summo speculatori ALEXANDRO papæ, LANFRANCUS sanctæ Dorobernensis Ecclesiæ antistes, debitam cum omni servitute obedientiam.

Meminisse debet humiliter excelsis excellentique humilis beatitudo vestra, etc. *Vide ubi supra.*

302-303 EPISTOLA IV.

ALEXANDRI II PAPÆ AD LANFRANCUM.

Prædecessorum suorum decreta confirmat, ut monachis ecclesias cathedrales obtinere liceat contra eos qui Cantuariæ aliisque locis monachos exturbare clericosque inducere conabantur.

ALEXANDER episcopus, servus servorum Dei, reverendissimo fratri in Christo LANFRANCO venerabili Cantuariorum archiepiscopo, salutem et apostolicam benedictionem.

Accepimus a quibusdam venientibus de partibus vestris, etc. *Vide inter epistolas Alexandri II, Patrologiæ t. CXLVI.*